ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΑΠΟ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1881 ΜΕΧΡΙ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1882.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ» ΙΩ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

1 — Ὁδὸς Βορρᾶ — 1

1882

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΑΠΟ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1881 ΜΕΧΡΙ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1882.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ» ΙΩ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

1 — Ὁδὸς Βορρᾶ — 1

—

1882

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

52949 ΙΠΑΠ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Συλλόγου προς διάδοσιν
των Ελληνικών γραμμάτων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ ΣΥΡΟΥ
ΚΩΝΣΤ. ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜ. ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤ. ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞ. ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜ. Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩ. ΡΩΜΑΣ
ΙΩ. Χ. ΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤ. ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡ. ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩ. ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
HILAR. ROUX
ΟΔΥΣ. ΚΑΙ ΜΕΝΕΛ. ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΕ
HEINR. SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝ. ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ
Α. ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
Γ. ΑΛ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, τῇ 17 Ἰανουαρίου 1882, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10η π. μ. συνῆλθον περὶ τοὺς τεσσαράκοντα ἑταῖροι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἀθηνῶν Ἑταιρίας εἰς γενικὴν ἐπέτειον συνέλευσιν. Ὁ πρόεδρος Ε. Καστόρχης προσφωνήσας αὐτούς, διέλαβέ τινα περὶ τῆς νῦν καταστάσεως τῆς Ἑταιρίας καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς, εἶτα δὲ προσεκάλεσε τὸν γραμματέα Στέφ. Α. Κουμανούδην νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν τῷ ἔτει πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου. Παρελθὼν δὲ οὗτος ἀνέγνω τὰ ἑξῆς·

Κύριοι,

Κατὰ τὸ ἐπικρατῆσαν ἔθος περὶ τῶν *ἑταίρων* πρῶτον λέγομεν.

Ἐνεγράφησαν τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὸ μητρῷον τῆς Ἑταιρίας πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι νέοι ἑταῖροι εἴκοσι καὶ ὀκτώ. Τούτων κάτοικοι μὲν τῆς πρωτευούσης εἴκοσι καὶ εἷς, δύο δὲ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πέντε ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐκ τοῦ ὅλου δὲ ἀριθμοῦ τῶν ἑταίρων ἀπέθανον ἐν τῷ ἔτει, καθ' ὅσον ἐμάθομεν, ἑπτά.

Συνδρομὴν δὲ τακτικὴν ἐντὸς τοῦ ἔτους κατέβαλον ἐν ὅλῳ ἑταῖροι 129, καὶ δὴ 115 ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις κατοι-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

κούντων, 8 ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, 6 ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

Πρὸς τούτοις συνέδραμον καὶ 15 σωματεῖα ἤτοι κοινά, 5 μὲν κοσμικά, 10 δὲ ἱεραὶ μοναί. Ἐκ τῶν κοσμικῶν πρωτεύει τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον, ὅπερ ὡς συνήθως προσήνεγκε δρ. χιλίας, μετ' αὐτὸ δὲ ἔρχονται δῆμοι τέσσαρες, ὁ Ἀθηναίων δοὺς δρ. 300, ὁ Ἑρμουπολιτῶν δρ. 200, ὁ Πειραιέων 100, ὁ Λεβαδείας ὡσαύτως 100. Ἐκ δὲ τῶν 10 μονῶν μία εἶναι τῆς Σερίφου, τρεῖς τῆς Ἄνδρου, ἓξ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐξ ὧν πάλιν ἐξ αἱ τέσσαρες εἶναι ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς Θηβῶν καὶ Λεβαδείας, μία τῆς Ἀττικῆς καὶ μία τῆς Ἀκαρνανίας.

Τὰ ὀνόματα τῶν συνδραμόντων ἑταίρων τε καὶ σωματείων καὶ τὸ ποσὸν τῆς ἑκάστου συνδρομῆς θέλουν κατὰ τὸ σύνηθες δημοσιευθῇ ἐν τέλει τῆς ἐκθέσεως ταύτης. Ἐνταῦθα δ' ἐξαιρετικῶς ἀναφέρομεν τοὺς δόντας ἀπὸ 100 δραχμῶν καὶ ἀνωτέρω. Εἶναι ὁ ἐν Πετρουπόλει Ἰω. Κοντογιαννάκης δοὺς τὴν πρὸ ἐτῶν τακτικὴν συνδρομήν του δρ. 590, οἱ ἐνταῦθα Μενέλ. Νεγρεπόντης καὶ Νικόλ. Μαραθέας δόντες ἀνὰ δρ. 100 καὶ ὁ ἐν Ἑρμουπόλει Ἰω. Ἐλευθεριάδης δοὺς ὡσαύτως δρ. 100.

Ἔκτακτός τις συνδρομὴ ἢ προσφορὰ δὲν ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος. Ἐπὶ πόσον δὲ ἀνέβη τὸ ὅλον ἐτήσιον εἰσόδημα, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐκ τῶν κεφαλαίων τῆς Ἑταιρίας προσιόντων τόκων καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λαχείου καὶ εἴ τινος ἄλλης εἰσπράξεως, θέλετε ἀκούσει μετ' ὀλίγον παρὰ τοῦ ταμίου.

Ἔργα ἀρχαιολογικὰ ἐντὸς τοῦ ἔτους διεξήγαγε τὸ συμβούλιον τὰ ἑξῆς·

Πρῶτον *ἀνασκαφάς*. Ἐνταῦθα μὲν ἐν Ἀθήναις δύο τινὲς μικραὶ μόνον ἐγένοντο, καὶ αὗται κατὰ δοθείσας τυχαίως εὐκαιρίας. Δὲν ἐπεχειρήθη δὲ καμμία μεγαλλιτέρα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

καθ' ὅλον τὸ ἔτος, τὸ μὲν ἐπειδὴ τὸ συμβούλιον εἰς ἄλλα ἔργα προκατηργμένα εἶχε νὰ ἀσχοληθῇ, ἔργα ἐσωτερικῆς εὐθετήσεως τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις τῆς Ἑταιρίας ἀρχαίων, τὰ ὁποῖα χρόνον πολὺν ἀπῄτουν καὶ ἐπιμέλειαν διαρκῆ ἐκ μέρους τῶν συμβούλων, ὡς θέλετε μετ' ὀλίγον ἀκούσει, τὸ δέ, ἐπειδὴ ἐπιστάντος τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἔμελλε νὰ γίνῃ ἔναρξις μιᾶς τῶν πρὸ πολλοῦ ἀποφασισθεισῶν μειζόνων ἀνασκαφῶν, τῆς ἐν Ἐλευσῖνι, ἐπῆλθον ἀπροσδοκήτως τριπλᾶ κωλύματα, α^ον ἡ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῶν Γερμανῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ τῶν Γάλλων ἐν Δήλῳ ἀπασχόλησις δύο ἐφόρων κατὰ διαδοχήν, οἱ ὁποῖοι ἄλλως θὰ ἠδύναντο νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἐπιστασίαν τῆς ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας ἐπιχειρουμένης ἀνασκαφῆς, β^ον ἡ κατὰ τὸ θέρος τοῦτο ἐνσκήψασα ἐνταῦθα ἐπιδημία, δι' ἣν τινες τῶν συμβούλων ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ γ^ον ὕστερον, ἀφοῦ τὰ δύο ταῦτα ἐξέλιπον, ὁ χειμὼν καί τις ἐν τῷ συμβουλίῳ ἀναφανεῖσα διαφορὰ γνωμῶν περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἔδει νὰ διεξαχθῇ τὸ ἀποφασισθὲν ἔργον. Ὅμως δὲ ἐκ τούτων δὲν ἐκωλύθησαν ἄλλα ἔργα τῆς Ἑταιρίας ἀνασκαφικὰ ἱκανῶς σπουδαῖα ἔξω τῶν Ἀθηνῶν διεξαχθέντα ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν αὐτῶν ἐκείνων τῶν δύο ἐφόρων, καθ' ὅσον ηὐκαίρουν ἐκ διαδοχῆς, καὶ ἄλλου ἔτι τρίτου, καθ' ὅσον κ' ἐκεῖνος πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ ὑπουργείῳ αὐτῷ ἀνατεθείσης ἐν Σπάρτῃ ἐπιμελείας ηὐκαίρησεν. Ἀλλὰ πρῶτον κατὰ τὸ ἀνέκαθεν ἡμῶν ἔθος ἂς εἴπωμεν περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις γενομένων.

Τὸ *πρότερον* τῶν ἐνταῦθα μικρῶν ἔργων ἤρχισε τῇ 16 Μαρτίου καὶ ἐτελείωσε τῇ 4 Ἀπριλίου, καὶ ἦτο μᾶλλον ἀνακίνησις χωμάτων παρὰ ἀνασκαφή. Ἐπεχειρήθη δὲ κατὰ τὴν πρὸς ἄρκτον τοῦ Βαρβακείου πάροδον, ἔνθα, γινομένης τινὸς ἐργασίας ὑπὸ τῶν τοῦ δήμου ὁδοποιῶν, τυχαίως τῇ 20 Δεκεμβρίου 1880 εἶχεν εὑρεθῇ τὸ γνωστὸν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

λίθινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ ἀπομίμημα τῆς χρυσελεφαντίνης παρθένου τοῦ Φειδίου· καὶ ἐπειδὴ ἔλειπον αὐτοῦ τινὰ μέρη, ἀποθραυσθέντα πρόπαλαι, μικρὰ μέν, ἀλλὰ σπουδαῖα, τὸ συμβούλιον ποθοῦν ἅμα καὶ ἐλπίζον τὴν ἀνεύρεσιν αὐτῶν, ἀπεφάσισε καὶ τὰ πρότερον ὑπὸ τῶν ὁδοποιῶν ἀνασκαφέντα χώματα νὰ ἐρευνήσῃ ἐπιμελέστερον, καὶ νὰ σκάψῃ ἔτι πλειότερον περὶ τὰ ἐκεῖ φανέντα ἰδιωτικὰ κτίσματα τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων· καὶ δὲν ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος ὁλοτελῶς, διότι τῇ 23 Μαρτίου ἀνευρέθη ὁ τέως ἐλλείπων δεξιὸς λόφος τοῦ τῆς θεᾶς κράνους, στηριζόμενος ἐπὶ ἵππου πτερωτοῦ καλῶς διατετηρημένου, καὶ οὕτω διεσκεδάσθησαν αἱ ἀμφιβολίαι τινῶν αἱ περὶ τῆς φύσεως τῶν δύο λοφοφόρων ζώων, βεβαιωθέντος ὅτι δὲν εἶναι γρύπες, ὅπως κατ' ἀρχὰς εἶχον αὐτὰ ἐκλάβει τινὲς μὴ διακρίναντες καλῶς τὸ τοῦ ἀριστεροῦ λόφου ζῶον τὸ περιελθὸν εἰς ἡμᾶς κολοβὸν καὶ ὁπωσοῦν δυσδιάγνωστον καὶ ἀκολουθοῦντες τὸν περιηγητὴν Παυσανίαν, ὅστις γρύπας παρέδωκεν ὡς ὄντας ποτὲ ἐπὶ τοῦ κράνους τοῦ Φειδιακοῦ ἀγάλματος. Ἔτι εὑρέθησαν ἐν τῇ ἀναζητήσει ταύτῃ, ἥτις ἐξετάθη καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν πάροδον, ἀλλοῖά τινα μικρὰ ἀντικείμενα, ὧν σημαντικώτερον εἷς μολύβδινος ἐνεπίγραφος στατὴρ (σταθμίον), ἔχων ἔκτυπον ἀστράγαλον μετὰ καὶ ἄλλου συμβόλου. Πρὸς δὲ τούτοις ἐξήχθησαν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκ τοῦ κατωτάτου μέρους τῶν τοίχων τῶν φανέντων κτισμάτων τὰ κυριώτερα τῶν σωζομένων ἐγχρώμων ἐπιχρισμάτων, ἃ καὶ διατηροῦνται νῦν ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Βαρβακείου (*), ἄλλο δὲ ἓν τεμάχιον ἀπεικονίσθη ἔχον κόσμημα γραπτὸν ὅμοιον τῶν ἐν ἔτει 1875 ἀναφανέντων ἐν ταῖς

(*) Λεπτομερείας τινὰς περὶ τούτων ἴδε ἐν Ἀθηναίου τόμῳ Θ', σελ. 322.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ἰδιωτικαῖς ἀρχαίαις οἰκίαις ταῖς ἐντὸς τοῦ Διπύλου (*). Ἐδαπανήθησαν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο δρ. 380. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς δικαίως εἵλκυσεν ἐφ' ἑαυτὸ τὴν περιέργειαν τῶν ἀρχαιολόγων, τὸ συμβούλιον ἔκρινε καλὸν νὰ παραγγείλῃ ἑπτὰ γύψινα αὐτοῦ ἀπομάγματα ἵνα πέμψῃ ἀνὰ ἓν εἰς τὰ μουσεῖα Λονδίνου,Παρισίων, Πετρουπόλεως, Λεύδης, Μονάχου, Βερολίνου καὶ Νεαπόλεως ὥς τι μικρὸν ἀντίδωρον, ἀνθ' ὧν ἔχει λάβει κατὰ καιροὺς ἡ Ἑταιρία ἐκεῖθεν βιβλίων ἢ ἄλλων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων.

Ἡ δὲ *δευτέρα* ἀνασκαφὴ ὑπῆρξεν ἀτυχεστέρα. Ἀφορμὴ εἰς αὐτὴν μᾶς ἐδόθη ἡ ἑξῆς· οἱ ἐπίτροποι τοῦ ἐνταῦθα γνωστοῦ μεσαιωνικοῦ ναϊδίου τοῦ πρὸς νότον τῆς Μητροπόλεως θέλοντες νὰ ἀσφαλίσωσιν αὐτὸ ἀπὸ τῶν ὑετίων ὑδάτων καὶ κοσμήσωσι τὸν πέριξ χαμηλὸν περίβολον ἤρξαντο σκάπτοντες τέλη Μαΐου τὸ ἔδαφος, καὶ ἐπειδὴ ἀνεφαίνοντο διάφορα ὀγκώδη μάρμαρα, εἰργασμένα ἀρχιτεκτονικῶς, ἐσκορπισμένα δὲ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὰ χώματα, ἐγεννήθη ἐλπίς, ὅτι ἐκρύπτετο ἐκεῖ που καὶ σπουδαῖόν τι κτίσμα ἢ τοὐλάχιστον γλυπτὰ καὶ ἐνεπίγραφα μάρμαρα, ὁποῖα βλέπουσι πάντες τὰ πρὸ αἰώνων πολλῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἐξωτερικοῖς τοίχοις τοῦ ναϊδίου ἐνῳκοδομημένα. Ὅθεν τὸ συμβούλιον ἡμῶν ἐνέκρινε νὰ γίνῃ ἀκριβεστέρα τις σκαφή, καὶ πέριξ μὲν ἐγγύτατα τοῦ ναϊδίου πρὸς τοῖς θεμελίοις, ὅπου εἶχον ἀρχίσει οἱ ἐπίτροποι, ἀλλὰ μάλιστα πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ, ἔνθα ἦτο πλειότερος ἐλεύθερος χῶρος ὁ τῆς πλατείας. Οὕτω καὶ ἐγένετο, ἐργασθέντων τινῶν σκαφέων ἐπὶ δύο ἑβδομάδας καὶ εἰς βάθος δύο τριῶν μέτρων ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ἑνὸς τῶν συμβούλων τῆς Ἑταιρίας, τοῦ Κυρ. Μυλωνᾶ. Ἀλλ' οὐδὲν

(*) Ἴδε πίνακα λιθογραφημένον τὸν ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἀρχαιολ. Ἀθην. Ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1876.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

κτίσμα ἐφάνη ἀρχαῖον, οὐδ' ἄλλο τι κινητὸν ἄξιον λόγου, πλὴν ἑνὸς ἐπιτυμβίου κιονίσκου ἐνεπιγράφου, ὅστις εὑρέθη ἐν ἐρειπιωμένῃ κόγχῃ ἐκκλησιδίου τινός, ὅπερ οἱ γεραίτεροι τῶν περιοίκων ἀνεγνώρισαν ὅτι ἦτό ποτε τὸ τοῦ ἁγ. Γρηγορίου (*). Ἐδαπανήθησαν δρ. 299. Ἐν τούτοις σκέψασθε, τί εἶναι ἡ τύχη. Ὀλίγα βήματα πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς ἀπὸ τῶν δύο τῆς ἡμετέρας σκαφῆς λάκκων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὀλίγον ὑστερώτερα ἰδιῶται δύο σκάπτοντες διὰ θεμελίωσιν οἰκιῶν εὗρον εἰς βάθος δύο τριῶν μέτρων ἐν μὲν τῇ μιᾷ θέσει δύο φυσικοῦ μεγέθους γυναικεῖα ἀγάλματα, ἀκέφαλα μέν, ὄχι δὲ ἀνάξια λόγου, μάλιστα δι' ὃ ἔχουσιν ἀμφότερα περιδέραιον, πρὸς δὲ τούτοις εὗρον καὶ ἐπιγραφήν τινα πολύστιχον τοῦ δ'. πρὸ Χρ. αἰῶνος ἀναθηματικήν (**), ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ θέσει τῇ πλησιεστέρᾳ εὗρον τρία τέσσαρα ὀγκώδους ἐπιστυλίου μαρμαρίνου τμήματα, ἐξ ὧν τὰ μὲν ὑπεδήλου κυκλοτερὲς οἰκοδόμημα, τὰ δύο δὲ τὰ εὐθύγραμμα εἶχον συνεχῆ ἐπιγραφὴν τῶν βυζαντινῶν χρόνων, δηλοῦσαν ῥητῶς κτίσμα τι δημόσιον, κατασκευασθὲν ὑπὸ ἀνθυπάτου τινὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν βασιλέων Ἀρκαδίου καὶ Ὁνωρίου (***). Παρεχωρήθησαν δὲ λίαν προθύμως παρ' ἀμφοτέρων τῶν εὑρετῶν Ἰω. Πικροῦ καὶ Νικολ. Χ. Ἀθανασίου τὰ ἀρχαῖα ταῦτα εἰς τὰς δημοσίους συλλογάς. Τούτων δὲ πάντων ἐμνημονεύσαμεν νῦν οὕτως ἡμεῖς, οὐχὶ ἵνα παραστήσωμεν αὐτὰ τεχνηέντως ὡς προϊόντα τῆς

(*) Ἐν τῷ ἐν ἔτει 1833 κατασκευασθέντι σχεδίῳ Ἀθηνῶν τῷ ὑπὸ Κλεάνθους καὶ Schaubert τὸ ἐκκλησίδιον τοῦτο δὲν εἶναι σημειωμένον.

(**) Ἐξεδόθη αὕτη πρῶτον ἔν τινι ἐφημερίδι πολιτικῇ, εἶτα δὲ πολὺ πληρεστέρα ἐν τῷ Bulletin de corresp. hellén. τ. 6, σ. 361.

(***) Ἡ ἐπιγραφὴ ἡ λέγουσα τοῦτο ἐξεδόθη πρῶτον ἐν τῷ Αἰῶνι τῆς 21 Ὀκτωβρίου 1881, ἔπειτα δὲ κατά τι ἀκριβέστερον ἐν ταῖς Mittheilungen d. deutsch. arch. Inst. τ. 6, σ. 312.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

μερίμνης καὶ ἐνεργείας τοῦ συμβουλίου τῆς Ἑταιρίας, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς ἐνδιαφέροντα τῇ ἀρχαιολογίᾳ καὶ ὡς ἀντιστάθμισμα εὐάρεστον τῆς ἡμετέρας ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἀποτυχίας, πρὸς δὲ τούτοις ἔτι καὶ ἵνα ὑποσημάνωμεν πάλιν τὸ τοσάκις ἤδη καὶ ἄλλοτε σημανθὲν καὶ καταδειχθέν, ὅτι πολλὰ τὸ κέντρον τῆς νῦν πόλεως ἐγκρύπτει ἀρχαῖα, ἄξια νὰ ἀναζητηθῶσί ποτε ἐν αἰσιωτέροις καιροῖς, πρὸς διαφώτισιν τῆς ἱστορίας καὶ πλουτισμὸν τῶν μουσείων μας. Ἀλλὰ πότε ἆρά γε νὰ ἔλθωσιν οἱ εὐκτοὶ οὗτοι καιροὶ εἶναι ἐλπίς, ἀφοῦ κατὰ δυστυχίαν καὶ νῦν ἔτι γίνονται ὅμοια καὶ χείρονα ἐκείνων ὅσα πλημμελῶς καὶ ἀσυμφόρως τῇ ἀρχαιολογίᾳ ἐγένοντο τῷ 1833-5 ἐπὶ τῆς πρώτης καταγραφῆς τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως, καὶ γίνονται ταῦτα, διότι ὑπάρχουσί τινες ἐν τῇ πολιτείᾳ ἡμῶν φρονοῦντες, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπερορῶνται χάριν τῆς νεκρᾶς, ὡς τὴν λέγουσιν, ἀρχαιολογίας τὰ τῶν ζώντων συμφέροντα, ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος τρόπος διοικητικῆς ἐνεργείας συμβιβάζων τὰς τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἀπαιτήσεις πρὸς τὰς τῆς καταγινομένης περὶ τοὺς ἀρχαίους ἐπιστήμης, ἥτις κατὰ τὴν ὀρθὴν δόξαν εἶναι ἓν τῶν οὐσιωδεστάτων στοιχείων καὶ τῆς νέας τοῦ ἔθνους ἡμῶν ὑπάρξεως.

Ἀρχὰς Μαρτίου ἐγένετό τις μικρὰ δι' ἀνασκαφῆς ἔρευνα ἐν Ἀττικῇ κατὰ τὴν παρὰ τὸν *Θορικὸν* θέσιν Μαρκάτη. Ἐκεῖσε εἶχεν ἀπέλθει πρῶτον ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρίας Σπυρ. Φιντικλῆς μετὰ τοῦ ἐφόρου Π. Σταματάκη, ἐπειδὴ εἶχεν ἀκουσθῇ, ὅτι τύμβος τις ἀρχαῖος ὑπάρχει. Ἔπειτα δὲ ὁ Σταματάκης πάλιν ἀπελθὼν ἠρεύνησε διὰ σκαφῆς τὸν τόπον καὶ ἀνήγγειλεν ἡμῖν, ὅτι ὄχι τύμβος, ἀλλὰ πύργος ἦτο ἐκεῖ ἐρειπιωμένος, ἔχων θύραν καὶ ἐσωτερικὴν κλίμακα. Ἐδαπανήθησαν δρ. 196.

Πρὶν ἐξέλθωμεν τῆς Ἀττικῆς λέγομεν, ὅτι τὰ πέρυσιν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ἐν μέρει ἀνασκαφέντα δύο *θέατρα* τοῦ *Πειραιῶς* μένουσιν ὅπως εἶχον· διότι διὰ μὲν τὸ πρὸς τῇ Ζέᾳ οὐδὲν ἔτι αἱ ἀρχαὶ διέπραξαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ τόπου, ἐφ' οὗ τεθεμελίωται, διὰ δὲ τὸ ὑπὸ τῇ Μουνυχίᾳ ἐγένετο μέν τις ἐσχάτως συμφωνία μετὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς γῆς, ἵνα ἐξαγορασθῇ παρὰ τοῦ δημοσίου ἐφ'ὅσον φανῇ ἀναγκαῖον, ἀφοῦ πρῶτον πλειότερον ἐξετασθῇ διὰ ἀνασκαφῆς παρὰ τῆς Ἑταιρίας· ἀλλὰ τὴν ἀρξαμένην πρὸ δύο μηνῶν ἐργασίαν διέκοψεν ὁ φετεινὸς πολύομβρος χειμών. Ἐδαπανήθησαν εἰς αὐτὴν δρ. 473,10.

Ἔτι λέγομεν ὅτι ἐγένετο τὸ θέρος τοῦτο περιτείχισις τοῦ περὶ τὴν Ἁγ. Τριάδα τόπου τῶν ἀνασκαφῶν, κατὰ τὸ μεσημβρινὸν καὶ βορειοανατολικὸν μέρος, δαπανηθέντος ποσοῦ δρ. 3057,80. Ἀλλὰ πολὺ ἔτι ἔργον ἀπομένει ἐκεῖ κατὰ τὰ γειτονικὰ γήπεδα νὰ γίνῃ,ἂν μέλλῃ ὁ πᾶς χῶρος τοῦ Διπύλου καὶ τῶν μνημάτων νὰ τηρῆται ἀπρόσβατος εἰς τοὺς ἀναγώγους καὶ καθαρός, ἔπειτα δὲ καὶ ἐντελῶς νὰ ἐρευνηθῇ δι' ἀνασκαφῆς, ὅπερ ὅμως ἀδύνατον εἶναι νὰ κατορθωθῇ ἐν ὅσῳ δὲν αἴρονται ἐκεῖθεν τὰ μέγιστα ἐμπόδια, οἱ ὑπογείως χωροῦντες μεγάλοι σωλῆνες τοῦ φωταερίου, οἵτινες παρὰ τὰς κειμένας ἀστυνομικὰς διατάξεις ἐτέθησαν ἐκεῖ ἐν καιροῖς ἀνωμάλοις πρὸ εἰκοσαετίας, περὶ οὗ πλεονάκις τὰ κατὰ καιροὺς συμβούλια τῆς Ἑταιρίας εἰς τὴν κυβέρνησιν ἀνηνέχθησαν, ἀλλ'ἄνευ τινὸς ἀποτελέσματος· ἂν καὶ ἅπαξ, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1875,ἦλθεν εἰς τὴν Ἑταιρίαν ἡμῶν ἔγγραφον παρὰ τοῦ ὑπουργείου παιδείας, δι' οὗ μᾶς ἀνηγγέλλετο, ὅτι μετὰ προηγηθεῖσαν γνωμοδότησιν τοῦ παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν δικαστικοῦ συμβούλου, διετάχθη παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν ὁ νομάρχης Ἀττικῆς νὰ προσκαλέσῃ τὴν Ἑταιρίαν τοῦ ἀεριόφωτος, ἵνα μεριμνήσῃ ὅσον τάχιον περὶ τῆς ἰδίᾳ δαπάνῃ μετατοπίσεως τῶν σω-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

λήνων. Πῶς δὲ ἡ τότε διαταγὴ ἡ ὑπουργικὴ καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα νομαρχιακὴ πρόσκλησις οὐδὲν ἴσχυσαν καὶ μετὰ παρέλευσιν ἑπτὰ ἐτῶν τὰ πράγματα μένουσιν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, εἶναι μὲν ἀκατάληπτον, ἀλλ' ἀληθὲς γεγονὸς καὶ ὡς τοιοῦτο ἐνταῦθα τὸ ἱστοροῦμεν.

Μεταβαίνομεν νῦν εἰς τὰ ἔξω τῆς Ἀττικῆς ἔργα.

Ἀπὸ τῆς 26 Μαρτίου καὶ ἑξῆς ἐγένετο, ἐπιστατοῦντος τοῦ ἐφόρου Π. Σταματάκη, ἀνασκαφὴ ἐν *Τανάγρᾳ* τῆς Βοιωτίας ἔξω τῆς πρὸς ἄρκτον μεγάλης πύλης τοῦ ἀρχαίου τείχους καὶ μακρὰν αὐτῆς περὶ τὰ 150 μέτρα. Ἐξεκαλύφθη δὲ αὐτοῦ εἰς βάθος ἑνὸς μέτρου τὸ σκυρωτὸν ἔδαφος τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ τῆς εἰς Θήβας καὶ Χαλκίδα ἀγούσης, παρὰ δὲ τὴν ἑτέραν πλευρὰν αὐτῆς ὑπὸ θεμέλια μεταγενεστέρων οἰκοδομῶν καὶ εἰς βάθος 2—3 μέτρων ἀνεφάνησαν τάφοι ἀρχαϊκοὶ περὶ τοὺς 15, καὶ εὑρέθησαν ἐν αὐτοῖς ἄξια λόγου κτερίσματα εἰς ἱκανὸν πλῆθος, τὰ ὁποῖα πάντα μετεκομίσθησαν εἰς Ἀθήνας καὶ εὑρίσκονται νῦν ἐν τῷ Μετσοβείῳ πολυτεχνείῳ, ἀκόμη δὲ δὲν ἐξετέθησαν εἰς ὄψιν τοῦ κοινοῦ. Τούτων τὰ πλεῖστα εἶναι ἀγγεῖα κεράμεα καὶ μορφαὶ ἐξ ὀπτῆς γῆς. Τῶν ἀγγείων τὰ μὲν εἶναι ἁπλῶς μελαμβαφῆ, ἐξ ὧν εἷς κάνθαρος ἔχει ἀρχαϊκοῖς γράμμασι τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου, τὰ δὲ ἔχουσι γραφὰς μὲ μορφὰς μελαίνας ἐπ' ἐρυθροῦ ἐδάφους καὶ ἐρυθρὰς ἔσθ' ὅτε καὶ μόνον λευκὰς ἐπὶ μέλανος, ἐξ ὧν διακρίνονται 5—6 διὰ τὴν ἐπιμελῆ αὐτῶν τέχνην καὶ τὰς περιέργους καὶ πλουσίας παραστάσεις, ἰδίως ἕν, ἐφ' οὗ πολυπρόσωπος μάχη ἱππέων καὶ πεζῶν, ἐν πανοπλίαις πολυτελέσιν, ἓν δὲ ἄλλο ἔχον ἔκτυπον παράστασιν Ἑρμοῦ ἢ Ἔρωτος ἀπάγοντος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἑλκυστάζοντος νεάνιδα ἢ Ψυχήν, (*) δικαίως, νομίζομεν, ἐθεωρήθη

(*) Μετὰ τὴν δημοσίᾳ ἀνάγνωσιν τῆς λογοδοσίας ταύτης ἀνεκοίνωσεν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

παρὰ τῶν ἰδόντων αὐτὸ ὡς τὸ ἄριστον ἐκ πάντων ἔργον, ὅσα ἡ Τάναγρα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1872 ἔχει ἀναδώσει καὶ ὡς ὄντως κειμήλιον τῆς ἡμετέρας συλλογῆς, περὶ οὗ ἤδη καὶ ἐγένετο λόγος ἐν ἐφημερίσι καὶ περιοδικοῖς. Σώζει δὲ τοῦτο καὶ ζωηρὸν ποικίλον χρωματισμὸν καὶ χρύσωσιν ἱκανήν. Ὁμοίας δὲ τέχνης εἶναι καὶ μία προτομὴ Ἀφροδίτης προβαλλούσης ἐκ κόγχης θαλασσίας, ἀξιοθέατον καὶ τοῦτο ἔργον. Ἔτι ἐκ τῶν εὑρεθέντων μνημονευτέοι δύο χρυσοῖ δακτύλιοι ἔχοντες γλυπτοὺς λίθους, ὁ μὲν κεφαλὴν γυναικείαν, ὁ δὲ Γοργόνειον, τέχνης ἀμφότεροι λίαν καλῆς καὶ τόσῳ μᾶλλον τιμιώτεροι, ὅσῳ καὶ εἶναι προελεύσεως βεβαίας, τοῦθ' ὅπερ ἐν τοῖς δακτυλιολίθοις πολὺ σπάνιον. Ἀλλ' ἐδῶ δὲν παρέχομεν ἀφήγησιν λεπτομερῆ περὶ τῶν ἀναφανέντων ἐν τῇ ἀξιολόγῳ ταύτῃ ἀνασκαφῇ, ἀλλὰ μόνον βραχεῖαν ἐπιτομὴν τῶν ὑπὸ τοῦ ἐπιστατήσαντος Σταματάκη ἡμῖν ἐπεσταλμένων τότε ὅτε ἀνεύρισκε τὰ πράγματα, (*) μετ' οὐ πολὺ δὲ ἠναγκάζετο διακόπτων τὴν ἀνασκαφὴν ν' ἀπέλθῃ εἰς ἄλλο μέρος, ὅπου τὸν ἐκάλει ἡ ὑπηρεσία. Ἐλπὶς δὲ εἶναι νὰ δημοσιεύσῃ ὁ ἀνὴρ καὶ ἐκτενῆ ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ καὶ τόπῳ ἔκθεσιν. Ἐδαπανήθησαν εἰς τὸ ἐν Τανάγρᾳ ἔργον δρ. 3922, 60. Ῥητέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ συμβούλιον πρὸ καιροῦ εἶχε προνοήσει περὶ ἀσφαλοῦς συντηρήσεως τῶν ἐν Τανάγρᾳ ἀπομενόντων πολυπληθῶν καὶ ποικίλης ὕλης ἀρχαίων, μάλιστα λιθίνων καὶ πηλίνων, τῶν προελθόντων ἐκ τῶν ἀπὸ ἐτῶν γινομένων ἐκεῖ ἀνασκαφῶν, καὶ θεωροῦν

ἡμῖν ὁ καθηγητὴς Δημ. Σεμιτέλος, ὅτι ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ ἐνορᾷ τὴν ὑπὸ τοῦ Βορέου ἁρπαγὴν τῆς Ὠρειθυίας, καὶ τῇ ἀληθείᾳ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀπάγοντος καὶ ἡ ὑπόδεσις τῶν ποδῶν του, ὄντα ὁποῖα εἶναι, εἰς τὸν Βορέαν μάλιστα ἁρμόζουσι.

(*) Ἐδημοσιεύθησαν ἤδη 2 ἐκθέσεις τοῦ Σταματάκη ἐν Ἀθηναίου τόμ. Θ', σ. 458—63, εἰς ἃς παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ὅτι ἐν μεμισθωμένῃ ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ στενοχώρως καὶ ἀκαταλλήλως ἦσαν ἀποτεταμιευμένα, ἐνήργησε διὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας νὰ δωρηθῇ τῇ Ἑταιρίᾳ ἐν γήπεδον ἐν Σχηματαρίῳ ἐκ τῶν τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος (Σαγματᾶ) πρὸς οἰκοδομὴν αὐτόθι Μουσείου χρήμασι τῆς Ἑταιρίας, καὶ ἐδωρήθη ἤδη διὰ συμβολαίου παρὰ τῶν πατέρων τῆς μονῆς γήπεδον κριθὲν πρὸς τοῦτο κατάλληλον, ἔχον ἐμβαδὸν μέτρων τετραγωνικῶν 946. Τὸ μεθ' ἡμᾶς συμβούλιον θέλει φροντίσει περὶ τῆς οἰκοδομῆς.

Μεταβαίνομεν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Τὸ ἐν τῇ *Ἐπιδαυρίᾳ ἱερὸν τέμενος τοῦ Ἀσκληπιοῦ*, καὶ ἰδίως τὸ ἐν αὐτῷ ἱκανῶς σωζόμενον θέατρον, ἔργον τοῦ Πολυκλείτου ἐπιφανές, εἶχεν ἑλκύσει ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τὴν προσοχὴν τοῦ συμβουλίου, διότι οὐ μόνον ἀτελῶς μέχρι τοῦδε ἐγνωρίζετο, ἅτε οὐδέποτε γενομένης ἐν αὐτῷ ἀνασκαφῆς τακτικῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ σωζόμενον καὶ φαινόμενον αὐτοῦ μέρος τοῦ κοίλου μετὰ τῶν ἑδωλίων ἐπλησίαζε νὰ κατακαλυφθῇ ὅλον ἀπό τινος χρόνου, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ προϊοῦσαν αὔξησιν τῆς βλαστήσεως θάμνων καὶ δένδρων ἐπὶ τῶν χωμάτων, τὰ ὁποῖα αἱ βροχαὶ ἑκάστοτε κατέφερον ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν. Πρὶν δὲ ἐπιχειρήσῃ τινὰ ἐκεῖ ἐργασίαν τὸ συμβούλιον ἔκρινε δέον νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν ἐγχωρίων κατοίκων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐρεύνης, διότι ἠξεύρετε, κύριοι, ἀπὸ τῶν ἐτησίων τοῦ συμβουλίου ἐκθέσεων, ὅτι, ἕνεκα τῶν ἀτελειῶν τοῦ νόμου τοῦ διέποντος τὰ ἀρχαιολογικὰ ἡμῶν πράγματα, οὐδεὶς σχεδὸν ἐν Ἑλλάδι τόπος ἀρχαιολογικῆς σημασίας, πλὴν ὀλίγων τινῶν ἐρήμων ἀκροπόλεων, εἶναι οὕτω ἐλεύθερον καὶ ἀδιαφιλονείκητον, ὡς ἔπρεπε, κτῆμα τοῦ δημοσίου, ὥστε νὰ δύναται ἡ κυβέρνησις νὰ τὸν παραχωρῇ ἀμέσως τῇ Ἑταιρίᾳ εἰς ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Οἱ Λυγουριῶται δὲ οἱ κατέχοντες γαίας ἐπὶ τῆς

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

θέσεως τοῦ Ἱεροῦ, μετὰ γενομένας διαπραγματεύσεις, ἔστερξαν νὰ παραιτήσωσιν εἰς τὴν ἀρχαιολογ. Ἑταιρίαν διὰ πράξεως συμβολαιογραφικῆς ὅσα ἐπὶ τῶν ἀνευρεθησομένων τυχὸν ἀρχαιοτήτων ἀξιοῦσιν ὅτι ἔχουσι δικαιώματα κατὰ τὸν νόμον, παρέσχον δὲ καὶ ἄλλας εὐκολίας εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἀνασκαφῆς, ὡς ἀντάλλαγμα ζητοῦντες τὴν δημοσίᾳ δαπάνῃ κατασκευὴν ὁδοῦ ἀπὸ Ναυπλίας μέχρι τοῦ Ἱεροῦ, ἣν ἐδέχθη νὰ συστήσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὸ ἡμέτερον συμβούλιον, καὶ συνέστησεν αὐτὴν ἐγγράφως ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ. Ἡ ἀνακάθαρσις τοῦ θεάτρου ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μηνός, ἀνατεθείσης τῆς ἐπιστασίας εἰς τὸν ἔφορον Π. Καββαδίαν. Προέβη δὲ τὸ ἔργον καὶ ὑπὲρ τὴν ὀρχήστραν καὶ πρὸς τὴν σκηνὴν καὶ ἐτελέσθη καλῶς, ἐργασθέντων τῶν σκαφέων περὶ τοὺς τρεῖς μῆνας, ἕως οὗ παρέστη χρεία ὁ ἐπιστατῶν ἔφορος ν' ἀπέλθῃ ἀλλαχοῦ, στελλόμενος ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ὡς καὶ ἀπῆλθεν,ἀφοῦ ἐφρόντισε πρῶτον νὰ ἰχνογραφηθῇ ὑπὸ τοῦ ἀξιεπαίνως προσενεγκόντος τὴν συνεργασίαν του νομομηχανικοῦ Ν. Σολομοῦ πᾶν φανερωθὲν καὶ καθαρισθὲν μέρος τοῦ θεάτρου μέχρι τοῦ προσκηνίου, συνέταξε δὲ καὶ περὶ τῆς ὅλης ἐργασίας ἔκθεσιν, ἥτις μέλλει νὰ συνεκδοθῇ τῇ λογοδοσίᾳ ταύτῃ μετὰ καὶ τεσσάρων πινάκων τοῦ σχεδίου. Ὅθεν ἡμεῖς ἐνταῦθα ἀρκούμεθα νὰ εἴπωμεν τόσον μόνον, ὅτι ἡ Ἑταιρία ἡμῶν δικαιοῦται πλείονα νὰ περιμένῃ πορίσματα,ἐξακολουθοῦντος ἐν καιρῷ πάλιν εὐθέτῳ τοῦ ἔργου, διότι βεβαίως αὐτὸ διεκόπη,δὲν ἐτελείωσεν. Ἐστάλη μὲν μετὰ τὸν Καββαδίαν παρὰ τοῦ συμβουλίου ἐπὶ βραχὺ εἰς Ἐπίδαυρον ὁ Δ. Φίλιος, ἀλλὰ μόνον ἵνα ἐπιμεληθῇ τῆς κατασκευῆς ἐκεῖ φυλακείου καὶ περισυναγάγῃ τινὰ τῶν εὑρεθέντων γλυπτῶν μαρμάρων, ὃ καὶ ἐγένετο. Ἐδαπανήθησαν ἐν ὅλῳ εἰς τὸ ἔργον δρ. **5272,95**.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ τῇ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἀνασκαφείσῃ ἔκρινε δέον τὸ συμβούλιον νὰ δαπανήσῃ ποσόν τι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς ἐργασίας φανείσας ἀπαραιτήτους καὶ κατεπειγούσας πρὸς καθαρισμὸν δηλ. ἢ περιτάφρευσιν μερῶν τινῶν τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν ἢ καλλίονα διατήρησιν τῶν νῦν ἐν ὑπαίθρῳ ἢ οὐ πάνυ στερεοῖς παραπήγμασιν ἀποτεθειμένων πολυτίμων ἀρχαίων. Ἐπεστάτει δὲ ὁ Κωνστ. Δημητριάδης. Ἡ δαπάνη ἀνέβη εἰς δρ. 1209,70.

Πρὸς τούτοις ἀναφέρομεν, ὅτι ἐπλήρωνεν ἡ Ἑταιρία καθ' ὅλον τὸ ἔτος μισθοὺς ἀρχαιοφυλάκων ἐν Χαιρωνείᾳ, Τανάγρᾳ, Θεσπιαῖς, Σουνίῳ, Μυκήναις, Ναυπλίᾳ καὶ Νεμέᾳ. Εἰσήχθησαν δὲ καί τινα λίθινα ἀρχαῖα ἀγορασθέντα χρήμασι τῆς Ἑταιρίας εἰς τὰς συλλογὰς τὰς ἐν Σπάρτῃ καὶ Τανάγρᾳ.

Τοσαῦτα μὲν περὶ ἀνασκαφῶν καὶ τῶν αὐταῖς συνεχομένων ἐργασιῶν καὶ ἐπιμελειῶν.

Ἀγοραὶ δὲ ἐνταῦθα ἀρχαίων ἔργων τέχνης καὶ ἐπιγραφῶν πρὸς πλουτισμὸν τῶν τῆς Ἑταιρίας συλλογῶν ἐγένοντο καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ὡς πάντοτε, δαπανηθέντος ποσοῦ δρ. 5901,75. Ἐκ τῶν ἀγορασθέντων δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀξιολογώτερα τὰ ἑξῆς περίπου· ἀγκύρας μολυβδίνης μέρος ἄνω, ζυγίζον 60 ὀκάδας, καὶ ἔχον ἔκτυπα γράμματα ΣΩ΄ΤΕΙΡΑ, ἀνασυρθὲν ἐκ τοῦ λιμένος Σύμης· ἀγγεῖα δύο κεράμεα μετ' ἐκτύπων παραστάσεων, ἐκ Κρήτης· ἄλλα δύο ἀγγεῖα καὶ προτομὴ ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἐκ Καλύμνου· ψήφισμα ἐκ Λαμψάκου περὶ πρεσβείας τινὸς κατὰ τὸν β΄. πρὸ Χρ. αἰῶνα εἰς Ῥώμην, ἐν ᾧ μνεία γίνεται τοῦ διασήμου ἐκείνου ὑπάτου Τίτου Φλαμινίνου, καὶ ἄλλο αὐτόθεν, ἐν ᾧ μνεία τῶν ἀπογόνων τοῦ μεγάλου Θεμιστοκλέους· ἀγγεῖα τρία πήλινα ἔχοντα γραφὰς περιέργους, ἐκ Φθιώτιδος ἢ Λοκρίδος· Δημοσθέ-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

νους μικρὰ κεφαλὴ λιθίνη ἐξ Ἀθηνῶν· Ὀρφεὺς κατακηλῶν τῇ κιθάρᾳ τὰ περὶ αὐτὸν πολυειδῆ θηρία, ἐξ Αἰγίνης, ἔργον λίθινον τέχνης μὲν ὀψίας, καλῆς δὲ διατηρήσεως.

Τὸ δὲ τὰ μάλιστα δαπανηρὸν ἔργον τοῦ ἔτους τούτου ὑπῆρξε τὸ τῶν ἐσωτερικῶν μεταβολῶν καὶ τῆς εὐθετήσεως καὶ διακοσμήσεως τοῦ *Μουσείου* τῆς Ἑταιρίας, εἰς ὃ ἔργον, καὶ μήπω συντελεσθὲν εἰσέτι ἐξ ὁλοκλήρου, ἐδαπανήθησαν δραχμαὶ ὑπὲρ τὰς 18 χιλιάδας. Ἐκ τούτων αἱ 1390 ἐδόθησαν διὰ συγκολλήσεις ἀρχαίων, ὁποῖαι καθ' ἕκαστον ἔτος γίνονται, αἱ δὲ λοιπαὶ διὰ ὅλως ἔκτακτα ἔργα, ἀναγκαίως ἡμῖν ἐπιβληθέντα.

Πάντες δηλ. ἠξεύρετε, ὅτι πρὸ δέκα μηνῶν ἕνεκα τῆς ἐπιστρατείας καὶ τῆς κατὰ συνέπειαν αὐτῆς συστάσεως στρατιωτικῶν νοσοκομείων ἔν τισι μεγάλαις οἰκοδομαῖς τῆς πρωτευούσης, διετάχθημεν παρὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ ἡμεῖς νὰ ἐκκενώσωμεν τὸ μεσαῖον πάτωμα τοῦ Βαρβακείου, ἔνθα ἀπὸ τοῦ 1865 ἦσαν ἀποκείμενα τὰ ἀρχαῖα τῆς Ἑταιρίας. Ἐγένετο λοιπὸν ἡ μετακόμισις αὐτῶν τάχιστα ἐντὸς πέντε ἡμερῶν κατὰ τὰ τέλη Φεβρουαρίου, οὐκ ὀλίγων, λιθίνων μάλιστα, συμφορηθέντων εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ αὐτοῦ καταστήματος, ἅπερ ἤδη καὶ πρότερον ἦσαν καταγεμῆ, τῶν δὲ πλείστων πάσης ὕλης ἀρχαίων μετακομισθέντων εἰς τὸ Μετσόβειον πολυτεχνεῖον, ἔνθα παρεχωρήθη ἡμῖν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὄχι μὲν ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ μεσαίου πατώματος, ὡς εἴχομεν εἰπεῖ πέρυσιν ἐν τῇ λογοδοσίᾳ ὅτι ἔμελλε νὰ γίνῃ, δύο δὲ εὐρεῖαι τοῦ αὐτοῦ πατώματος αἴθουσαι, δυτικὴ καὶ μεσημβρινή, αἵτινες χωροῦσι πάντως τὰ μὴ λίθινα ἀρχαῖα τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ δὲν συγκοινωνοῦσι πρὸς ἀλλήλας, ὡς ἦτο εὐκταῖον· καὶ ἐδέχθημεν, διότι οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι. Κατὰ πρῶτον δὲ ἀπετέθησαν τὰ μετακομισθέντα προσωρινῶς εἰς δύο ἄλλας αἰθούσας τοῦ ἰσογείου πατώματος,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

καὶ οὕτω ἐξ ἀνάγκης κατέστησαν ἀπρόσιτα εἰς τὸ κοινόν. Ἤρξατο δ' εὐθὺς τὸ συμβούλιον νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ὁριστικῆς αὐτῶν εὐθετήσεως εἰς τὰς ἄνω αἰθούσας, ὅπου ἐδέησε νὰ γίνωσι καὶ μετασκευαί τινες οἰκοδομικαὶ ἀπαραίτητοι, καὶ ἐγένοντο· θῆκαι δὲ καὶ βάσεις καὶ τράπεζαι παντὸς εἴδους παρηγγέλθησαν νέαι καὶ δὴ τοιαῦται, οἷαι νὰ συμφωνῶσι πρὸς τὰς πρότερον διὰ τὰς δύο αἰθούσας τῶν Μυκηναίων καὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων κατασκευασθείσας, καὶ ἤδη αἱ πλεῖσται αὐτῶν κατεσκευάσθησαν. Εἶναι δὲ ἐλπὶς ἐντὸς τινῶν ἔτι μηνῶν νὰ συντελεσθῇ ἡ ἔκθεσις τῶν ἀρχαίων κατά τινα νῦν ῥυθμὸν τελειότερον τοῦ πρώην ἐν τῷ Βαρβακείῳ καὶ ν' ἀνοιχθῇ πάλιν ἡ συλλογὴ εἰς τὸ κοινὸν καὶ πλουσιωτέρα, ἕνεκα τῶν ἐν τῷ μεταξὺ προσαποκτηθέντων ἐξ ἀγορᾶς καὶ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν.

Τοσαῦτα ἀρκείτωσαν περὶ τούτου. Ἄλλως δὲ γνωστὸν εἶναι εἰς τοὺς παρόντας, (δι' ὃ καὶ δὲν εἶναι λόγων πολλῶν χρεία),ὅτι ἡ συλλογὴ ἡ Αἰγυπτιακὴ τοῦ φιλογενοῦς Ἰω. Δημητρίου ἐξετέθη ἤδη πρὸ μηνῶν, πολὺ συντελέσαντος εἰς τὴν τῶν νομισμάτων κατάταξιν τοῦ ἀξίου ἡμῶν νομισματογνώμονος Ἀχιλλέως Ποστολάκκα, προσεχῶς δὲ ἀναγράφεται ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ. Καὶ ἡ τῶν Ναυπλιακῶν δὲ καὶ Ἀχαρνικῶν ἀρχαίων ἔκθεσις συνετελέσθη ἐν τῇ Μυκηναίᾳ αἰθούσῃ, καθὼς εἶχεν ὑποσχεθῇ πέρυσι τὸ συμβούλιον. Ἀλλ' ὅ,τι διατελεῖ ἔτι ὂν ἀγνωστότερον τοῖς πολλοῖς τῶν ἑταίρων, εἶναι τὸ ὅτι καὶ φέτος ἐκ τῶν Μυκηναίων χαλκῶν ξιφῶν ἐρευνηθέντα τινὰ ἀκριβέστερον ἐφάνησαν ὄντα κεκοσμημένα διὰ χρυσῶν παραστάσεων περιεργοτάτων. Ἡ μελέτη αὐτῶν, καθὼς καὶ ἡ τῶν πέρυσιν ἀποκαλυφθεισῶν,ἐὰν ὑπ' ἀνδρῶν ἐντριβῶν ἐν τοῖς τοιούτοις γίνῃ ἐπιμελῶς καὶ ἀπρολήπτως, ὡς ἐμπρέπει τῇ ἐπιστήμῃ, δὲν εἶναι δυνα-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

τὸν νὰ μὴ συντελέσῃ τῷ χρόνῳ εἰς τὴν ἐξιχνίασιν τῆς ἔτι κατὰ τὸ ἀκριβὲς ἀγνοουμένης ἡλικίας καὶ καταγωγῆς πάντων τῶν Μυκηναίων ἀρχαίων.

Τὰ ἔργα ταῦτα μετακομίσεων, μετασκευῶν καὶ εὐθετήσεων ἂν καὶ πολὺ ἀπησχόλουν καὶ ἀπασχολοῦσιν ἔτι τὸν ἐπιμελητὴν τοῦ Μουσείου τῆς Ἑταιρίας Ἀθανάσιον Σ. Κουμανούδην, δὲν ἠμελήθη ὅμως καὶ ἡ σύνταξις τοῦ γενικοῦ *καταλόγου* τῶν ἀρχαίων (*),παρ'αὐτοῦ τὸ πλεῖστον γινομένη. Ἐκτὸς ἀρχαίων τινῶν πρὸ καιροῦ μὲν ἐμβάντων εἰς τὸ Μουσεῖον, μήπω δὲ ὄντων καταγεγραμμένων, ἐπῆλθον πολλὰ ἐν τῷ ἔτει τούτῳ καὶ ἄλλοθεν μέν, μάλιστα δ' ἐκ Τανάγρας, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ καταγραφῶσιν. Ἐφθάσαμεν δὲ ἐν τῷ καταλόγῳ τὸν γενικὸν ἀριθμὸν **12,569** (**). Πέρυσιν ὁ ἀριθμὸς ἦτο **11,724**.

(*) Τὰ ἀρχαῖα τῆς Ἑταιρίας, ἃ καταγράφονται εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον, εἶναι ἀποτεθειμένα ἐν διαφόροις τόποις, τὰ μὲν πλεῖστα ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Βαρβακείου καὶ ἐν τῷ Μετσοβείῳ πολυτεχνείῳ (πλὴν τῶν ἐν αὐτῷ Αἰγυπτιακῶν, Μυκηναίων, Ναυπλιακῶν, Σπαταίων καὶ Ἀχαρνικῶν,ἃ εἰς ἰδίους καταλόγους καταγράφονται) καὶ ἐν τῷ ἐθνικῷ Μουσείῳ, ὄχι ὀλίγα δὲ ἐν ταῖς περιοχαῖς τοῦ λεγομένου βουλευτηρίου, τῆς Ἀττάλου στοᾶς, τῶν Γιγάντων, τοῦ Κατηφόρη, ἔτι ἐν τοῖς ὑπαίθροις τοῦ ἐθνικοῦ Μουσείου, τῆς ἔξω τοῦ Διπύλου νεκροπόλεως, τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, τοῦ Ἀσκληπιείου, τέλος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀκροπόλει παρὰ τῷ τῶν ἀπομάχων φυλακείῳ καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐκεῖ πλησίον οἰκίσκῳ, διασκευασθέντι εἰς προσωρινὸν Μουσεῖον.

(**) Σύγκειται ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐκ τῶν ἑξῆς καθ'ὕλην εἰδικῶν ἀριθμῶν. Λιθίνων 3665, χαλκῶν 927, (ἐξ ὧν 93 σταθμά), σιδηρῶν 41, μολυβδίνων 2063, (ἐξ ὧν 1108 σύμβολα καὶ 345 σταθμά), ἀργυρῶν 46, χρυσῶν 149, ὀστεΐνων 93, ὑαλίνων 236, διαφόρων ὑλῶν 292, πηλίνων ἀγγείων 2566, πηλ. μορφῶν 1189, πηλ. λύχνων 540, πηλ. σκευῶν 248, πηλ. θραυσμάτων 241, πηλ. πυραμιδοειδῶν καὶ κωνοειδῶν 102, πηλ. φακοειδῶν καὶ ἀρτοειδῶν 24, πηλ. λαβῶν ἀμφορέων ἐνεπιγράφων 4. Ἰστέον δέ, ὅτι αἱ λαβαὶ ἀμφορέων αἱ ἐνεπίγραφοι (ἐκ Ῥόδου, Θάσου, Πάρου, Κνίδου, Κολοφῶνος καὶ ἄλλων τόπων) συμποσοῦνται νῦν ὑπὲρ τὰς 10 χιλιά-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Δωρεαὶ ἀρχαίων εἰς τὴν Ἑταιρίαν ἐγένοντο τὸ ἔτος τοῦτο πάνυ ὀλίγαι. Τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν θὰ περι-

---

δας, ἐξ ὧν μέγα μέρος ἐξεδόθη ὑπὸ A. Dumont ἐν τῷ βιβλίῳ Inscriptions céramiques de Grèce, Paris, 1871.

Νομίσματα δὲ ὑπάρχουσι τὰ ἑξῆς·

Χρυσᾶ.

Ἑλληνικὸν (ἐξ ἠλέκτρου)	1
Ῥωμαϊκὰ (ὧν τὸ ἓν νομισματόσημον).	3
Βυζαντινά	247
Βενετικά	5
Κουφικὸν καὶ Περσικόν.	2
	258

Ἀργυρᾶ.

Ἑλληνικά	564
Ῥωμαϊκὰ (ἐν οἷς καὶ ἐκ κράματος billon).	238
Παρθικῶν βασιλέων	167
Βυζαντινῶν, μέσων καὶ νεωτέρων χρόνων	104
	1073

Ἐκ κράματος potin.

Numi Alexandrini	462

Κίβδηλα νεώτερα.

Ἀργυρᾶ	12
Χαλκᾶ	12
	24

Ἄλλα δὲ χαλκᾶ ἔτι ὑπάρχουσιν διαφόρων ἐθνῶν καὶ ἐποχῶν, ἀκατάτακτα ὑπὲρ τὰς 20 χιλιάδας, ὧν τὰ πλεῖστα ἐντελῶς ἄχρηστα ὡς ἐφθαρμένα.

Ἔτι σημειοῦμεν ὅτι τῶν πηλίνων τῆς Ἑταιρίας ἀγγείων ὑπάρχει γαλλιστὶ ἐκδεδομένος κατάλογος ὑπὸ M. Collignon, τυπωθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1878, τῶν δὲ πηλίνων μορφῶν ὡσαύτως γαλλιστὶ ὑπὸ J. Martha, ἐν Παρισίοις, 1880. Ἐν δὲ τῷ πέρυσιν ἐκδοθέντι βιβλίῳ τοῦ L. v. Sybel τῷ ἐπιγραφομένῳ Katalog der Sculpturen zu Athen, Marburg, 1881, εἴδομεν ὅτι καὶ τὰ τῆς Ἑταιρίας λίθινα γλυπτὰ περιεγράφησαν σχεδὸν πάντα. Ἀναφέρομεν καὶ τὸν ἑξῆς ἐπίτομον κατάλογον τῶν Ἀθήνησι Μουσείων· Die Museen Athens, von Dr A. Milchhöfer. Athen, Karl Wilberg, 1881. Ἄς εὐχηθῶμεν δὲ καὶ Ἑλληνικοῦ καταλόγου ἔκδοσιν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ληφθῶσιν εἰς τὴν ἔκθεσιν ταύτην ὅταν τυπωθῇ. Ἀνεγράφοντο δὲ μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ ἐν δηλώσεσιν, ἃς τὸ γραφεῖον τῆς Ἑταιρίας κατεχώριζεν ἑκάστοτε εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς πρωτευούσης.

Μετὰ τὰ εἰρημένα ἔχομεν ἔτι ν' ἀναφέρωμεν πράξεις τινὰς καὶ βουλεύματα καὶ εὐχὰς ὑπὲρ γενικωτέρων συμφερόντων τῆς ἀρχαιολογίας.

Ἐξηκολούθησε τὸ συμβούλιον δι' ὅλου τοῦ ἔτους προκαταβάλλον ὑπὲρ τοῦ δημοσίου διά τε τὴν οἰκοδομὴν τῆς βορείας πτέρυγος τοῦ ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ δι' ἄλλας δαπάνας ἀρχαιολογικὰς τοῦ κράτους ἐν Ὀλυμπίᾳ, Δήλῳ, Ὀρχομενῷ, Σπάρτῃ, Λαυρίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἑκάστοτε παρίστατο χρεία ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας μὴ προβλεφθεῖσα ἐν τῷ τοῦ κράτους προϋπολογισμῷ, πρὸ πάντων δὲ δι' ἀγορὰν γηπέδων καὶ οἰκιῶν ἐν Ἐλευσῖνι χάριν μελλουσῶν ἀνασκαφῶν.

Ἔτι δ' ἐσχάτως ἔγραψε τὸ συμβούλιον εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ὅτι πρὸς ἐξοικοδόμησιν καὶ ἄλλης ἔτι τρίτης πλευρᾶς τοῦ ἐθν. Μουσείου προθύμως ἡ Ἑταιρία θέλει προκαταβάλει τὴν δαπάνην κατὰ τὰ πρότερον συμφωνηθέντα, δηλ. τὴν ἄνευ τόκου ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ ἀπόληψιν τῶν χρημάτων. Εἰς τοῦτο δὲ προέβη τὸ συμβούλιον βλέπον, ὅτι ὁ ἐν ταῖς δυσὶ συντελεσθείσαις τοῦ Μουσείου πλευραῖς χῶρος οὐδόλως ἐξαρκεῖ νὰ περιλάβῃ τὰ ὑπάρχοντα λίθινα γλυπτὰ τοῦ κράτους καὶ τῆς Ἑταιρίας, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐσκορπισμένα εἰς διάφορα μέρη, οὐκ ὀλίγα δὲ νὰ κῆνται καὶ εἰς τὸ ὕπαιθρον. Εἶχε δὲ τὸ συμβούλιον τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὴν δήλωσιν ταύτην πρὸς τὴν κυβέρνησιν ποιοῦν διηρμήνευε τὴν γνώμην τῆς ὁλομελείας τῶν ἑταίρων, τὴν πρὸ δύο ἐτῶν ἐν γενικῇ συνελεύσει περὶ ἐξοικοδομήσεως τοῦ Μουσείου ἐκ-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

φρασθεῖσαν. Ἐλπίζομεν δέ, ὅτι τὸ ὑπουργεῖον θέλει ταχέως διατάξει τὴν ἔναρξιν τοῦ ἔργου.

Ῥητέον δὲ καὶ τοῦτο παρ' ἡμῶν, ὅτι ἡ κυβέρνησις ἐσχάτως ὑπὲρ ἀνιδρύσεως καὶ εὐθετήσεως τῶν νῦν ἐν τῷ ἐθν. Μουσείῳ χαμαὶ κειμένων μεγάλων ἀγαλμάτων ἐποίησέ τινα ἀνακοίνωσιν εἰς τὸ ἡμέτερον συμβούλιον, ἀνατιθεῖσα εἰς αὐτὸ τὴν ἐργασίαν ταύτην καὶ ἅμα παραγγέλλουσα τῷ γενικῷ ἐφόρῳ τῶν ἀρχαιοτήτων νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομήν του. Ἀλλὰ ἡ περὶ τοῦ ὅσον σπουδαίου τόσον καὶ δυσχεροῦς τούτου πράγματος διάσκεψις ἐν τῷ συμβουλίῳ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περανθῇ κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ ἔτους ἡμέρας, καὶ οὕτω ἀνατίθεται ἀναγκαίως εἰς τὸ μεθ' ἡμᾶς συμβούλιον.

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν καὶ τὸ ἑξῆς· ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ τὸ συμβούλιον, μετὰ ὥριμον ἐπὶ πλείονας συνεδριάσεις διάσκεψιν, ἐδήλωσε διὰ μακροῦ ὑπομνήματος εἰς τὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἡ τοῦ ἔθνους τιμὴ καὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης συμφέρον ἀπαιτοῦσι ταχεῖαν τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔνθα πιθανῶς σώζονται ὑπὸ τὰς καλύβας τῶν κατοίκων καὶ τὰ ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου σωρευθέντα χώματα ἐπιστημονικοὶ θησαυροί, ἰσότιμοι ἴσως τῶν ἀρτίως ἐν Ὀλυμπίᾳ εὑρεθέντων. Ὑπεσχέθη δὲ τὸ συμβούλιον, ὅτι ἀμέσως ἐπιχειρεῖ τὴν ἀνασκαφὴν πάσης τῆς τοῦ ἱεροῦ χώρου ἐκτάσεως, χρήμασι τῆς Ἑταιρίας, ἂν ἡ κυβέρνησις σπεύσῃ νὰ ἐξαγοράσῃ τὰς τῶν κατοίκων οἰκίας καὶ μετοικίσῃ αὐτοὺς ἀλλαχοῦ που, καθὼς πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἐγένοντο περὶ τούτου διαπραγματεύσεις τινές, αἱ ὁποῖαι ὅμως ὕστερον διεκόπησαν.

Δὲν ἠξεύρομεν δὲ ἂν πρέπῃ καὶ φέτος νὰ ἐπαναλάβωμεν ὅπερ δὶς ἤδη ἐν ταῖς λογοδοσίαις ἡμῶν ταῖς ἐτησίαις εἴπομεν, ὅτι δηλ. δὲν κατωρθώθη ἔτι νὰ συζητηθῇ ἐν τῇ βουλῇ τὸ περὶ ἀδικημάτων κατὰ τῶν ἀρχαιοτήτων νομο-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

σχέδιον, τὸ πρὸ τριετίας συνταχθὲν καὶ εἰσαχθὲν εἰς αὐτὴν ἐν ἀποφράδι ἴσως ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ.

Τελευταῖον λέγομεν, ὅτι τὸ συμβούλιον διὰ δύο ἀναφορῶν του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, τῇ 20 Ἀπριλίου καὶ τῇ 2 Δεκεμβρίου, συνέστησε τοὺς ἱκανὸν ἤδη χρόνον ἐκτάκτως εἰς ἀρχαιολογικὰ ἔργα ὑπηρετήσαντας Κωνστ. Δημητριάδην καὶ Δημ. Φίλιον, ἵνα διορισθῶσι τακτικοὶ ἔφοροι ἀρχαιοτήτων, ἐπαξίως τῆς δειχθείσης ἱκανότητός των. Καὶ ὁ μὲν Δημητριάδης ἤδη καὶ διωρίσθη πρὸ μηνῶν, τὸ δ' αὐτὸ ἀπεκδεχόμεθα καὶ περὶ τοῦ Φιλίου, ἀναγνωριζούσης τῆς κυβερνήσεως, ὅτι οἱ ὑπάρχοντες ἔφοροι δὲν ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰ τῆς πολλῆς ὑπηρεσίας ἐξ ὅτου μάλιστα ἐπεξετάθησαν τὰ ὅρια τοῦ βασιλείου.

Ταῦτα εἶχε νὰ ἐκθέσῃ ἐνώπιόν σας τὸ συμβούλιον.

Μετὰ ταῦτα παρελθὼν ὁ ταμίας τῆς Ἑταιρίας Π. Ἐμ. Γιαννόπουλος ἀνέπτυξε προφορικῶς τὸν ἰσολογισμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ ἔτους, διανεμηθέντα καὶ ἐντύπως εἰς τοὺς ἑταίρους, ὡσαύτως δὲ ἀνέπτυξε καὶ τὸν καταστρωθέντα ὑπ' αὐτοῦ πίνακα τῶν ἀπολογισμῶν τῆς Ἑταιρίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1858 ἕως 1881 καὶ τοῦτον ἔντυπον, καθ' ἣν ἀνάπτυξιν ἐδείχθη διαφορὰ πλεονάσματος εἰσπράξεων ἐκ λογιστικῶν παραπτωμάτων τοῦ πρώην ταμίου τῆς Ἑταιρίας μακαρίτου Γ. Καραμάνου πρὸς ζημίαν του, δρ. 300, τὰς ὁποίας δικαιοῦνται νὰ ἀπολάβωσιν οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ, ἂν τὰς ζητήσωσι· μεθ' ὃ ἡ συνέλευσις ἐξέλεξεν ἐλεγκτὰς τῶν λογ/σμῶν τοὺς κ. Ἰω. Ζωγράφον, Σ. Λάμπρον καὶ Α. Ῥαγκαβῆν καὶ οὕτω διελύθη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ἐσόδων καὶ Ἐξόδων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας διὰ τὸ ἔτος 1881.

ΕΣΟΔΑ.

ΥΠΟΛΟΙΠΟΝ	31 Δεκεμβρίου 1880 Δρ.	......	..	4003	10
ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ	Τακτικαὶ »	5173	20		
»	Εἰδικαὶ »	2000	—		
			—	7173	20
ΤΟΚΟΙ	Ἐν γένει ἐκ χρεωγράφων »	20742	21		
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	Μέρισμα 22 μετοχων δύο ἑξαμηνιων »	5192	—		
			—	25934	21
ΔΗΜΟΣ. ΧΡΕΩΓΡΑΦΑ	Ἐξαργύρωσις κληρωθεισῶν ὁμολογιῶν »	......	..	10998	37
ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΑΙ	Ἀπόληψις λογαριασμῳ Δημοσίου »	......	..	152701	10
»	» » Ἑταιρίας »	......	..	3160	—
ΒΙΟΜΗΧ. ΤΡΑΠΕΖΑ	»	......	..	134763	95
ΜΟΥΣΕΙΑ	Εἰσιτήρια εἰς αὐτὰ »	......	..	1408	84
ΕΝΟΙΚΙΑ	Ἀκινήτων »	......	..	550	—
ΔΙΑΦΟΡΑ	»	......	..	155	87
ΛΑΧΕΙΟΝ	Περίοδος Ε΄. »	93444	98		
»	» Β΄. »	302	40		
			—	93747	38
	Τὸ ὅλον δραχ.	......	..	434596	02

ΕΞΟΔΑ.

ΓΡΑΦΕΙΟΝ	Προσωπικὸν Δρ.	3840	—		
»	Γραφικὴ ὕλη, χάρτης, τυπωτικά, ταχυδρομικὰ κλπ. »	1167	35		
»	Βιβλιοθήκη, ἀγορὰ βιβλίων καὶ δετικὰ »	239	75		
			—	5247	10
ΜΟΥΣΕΙΑ	Προσωπικὸν »	678	—		
»	Ἀρχαιοθῆκαι, συγκολλήσεις κλπ. »	18264	15		
»	Ἀγορὰ ἀρχαίων »	5933	—		
			—	24875	15
ΑΡΧΑΙΑ	Ἀνασκαφαὶ »	......	..	10284	45
ΕΠΑΡΧ. ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ	Προσωπικὸν ἐφόρων, φυλάκων κλπ. καὶ ἔξοδα των κατὰ τὰς ἐπαρχίας μουσείων καὶ μνημείων »	......	..	9071	07
ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΑΙ	Λογαριασμῷ Δημοσίου »	43559	97		
»	» Ἑταιρίας »	3660	—		
			—	47219	97
ΔΗΜΟΣΙΑ ΧΡΕΩΓΡΑΦΑ	Ἀγορὰ τοιούτων »	......	..	110905	10
ΤΟΚΟΙ	Δεδουλευμένοι ἀγορασθέντων χρεωγράφων »	......	..	1215	55
ΑΚΙΝΗΤΑ	Ἀνάκτησις της ἐν Κηφισίᾳ οἰκίας »	......	..	6321	—
ΒΙΟΜΗΧ. ΤΡΑΠΕΖΑ	Ἐπιστραφέντα αὐτῇ »	......	..	173423	72
ΔΙΑΦΟΡΑ	Ἐκμαγεῖα ἀρχαίων διὰ ξένα Μουσεῖα κλπ. »	......	..	1800	25
ΛΑΧΕΙΟΝ	Περίοδος Ε΄. »	35028	03		
»	» ΣΤ΄. »	250	—		
			—	35278	03
ΥΠΟΛΟΙΠΟΝ ΤΑΜΕΙΟΥ	Μεταφερόμενον εἰς τὴν διαχείρισιν του 1882 »	......	..	8954	63
	Τὸ ὅλον δραχ.	......	..	434596	02

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1881

Μερίδες		Ὑπόλοιπα 31 Δεκεμβρίου 1880				Πράξεις κατὰ τὸ 1881				Ὑπόλοιπα 31 Δεκεμβρ. 1881			
		Χρέωσις		Πίστωσις		Χρέωσις		Πίστωσις		Χρέωσις		Πίστωσις	
ΑΚΙΝΗΤΑ	Οἰκόπεδον ἐν Ἀθήναις καὶ οἰκία ἐν Κηφισίᾳ	11000	—	....	..	6321	—	....	..	(α) 17321	—		
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	12 μετοχαὶ αὐτῆς	39600	—	....	..	8400	—	....	..	(β) 48000	—		
» »	Κατάθεσις ἔντοκος	10061	—	....	..	....	..	....	..	10061	—		
ΔΗΜ. ΧΡΕΩΓΡΑΦΑ	Ὁμολογίαι διαφόρων ἐθν. δανείων	211899	50	....	..	110905	10	10998	37	(γ)311806	23		
ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΑΙ	Λογαριασμῷ Δημοσίου	152336	70	....	..	43559	97	152701	10	(δ) 43195	57		
»	» Ἑταιρίας	600	—	....	..	3660	—	3160	—	1100	—		
ΒΙΟΜΗΧ. ΤΡΑΠΕΖΑ	Ἀνοικτὸς λογαριασμὸς	....	..	49426	93	173423	72	134763	95	....	..	(ε) 10767	16
ΤΑΜΕΙΟΝ	Ὑπόλοιπα τῆς 31 Δεκεμβρίου καὶ πιστοχρεώσεις τοῦ ἔτους	4003	10	....	..	430592	92	425641	39	(ϛ) 8954	63		
		(ζ)429500	30	(ζ) 49426	93	776862	71	727264	81	440438	43	10767	16
						429500	30	49426	93				
						1206363	01	776691	74	10767	16		
						776691	74						
						(η)429671	27	Ἰσοζύγιον	·	(η)429671	27		

Ἐν Ἀθήναις τὴν 5 Ἰανουαρίου 1882.

Ὁ Ταμίας

Π. ΕΜ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Παρατηρήσεις

(α) ΑΚΙΝΗΤΑ κατὰ λ/σμὸν του 1880 δρ. 11000:—
1881 » 17321:—
6321:—

(β) ΕΘΝ. ΤΡΑΠΕΖΑ μετοχαὶ αὐτῆς » 1880 » 39600:—
1881 » 48000:—
8400:—

(γ) ΔΗΜΟΣ. ΧΡΕΩΓΡΑΦΑ » 1880 » 211899:50
1881 » 311806:23
99906:73

(ε) ΒΙΟΜΗΧ. ΤΡΑΠΕΖΑ » 1880 » 49426:93
1881 » 10767:16
38659:77

(ϛ) ΥΠΟΛΟΙΠΑ » 1880 » 4003:10
1881 » 8954:63
4951:53

Πλειότερα δρ. 158239:03

(δ) ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΑΙ ἐν γένει » 1880 » 152936:70
1881 » 44295:57
Ὀλιγώτερα 108641:13

Αὔξησις της ἑταιρικῆς περιουσίας τὸ 1881 δρ. 49597:90

(ζ) Λ/σμὸς τοῦ ἔτους 1880 . . . . . Χρέωσις » 429500:30
Πίστωσις » 49426:93
380073:37

(η) » 1881 429671:27

Διαφορὰ ἐπὶ πλέον ἴση τῇ ἀνωτέρῳ 49597:90

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΑΥΤΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1858—1881.

Α΄. ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ

		1858-59	1859-60	1860-61	1861-62	1862-63	1863-64	1864-65	1865-66	1866-67	1867-68	1868-69	1869-70	1870—80	1881	Ὅλον
ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ	Ἐτήσιαι ... Δρ.	5161 32	9535 29	10791 23	6521 82	6925 41	2307 —	5325 15	7984 24	4444 95	8054 60	6188 80	7840 —	54913 58	5173 20	141166 59
»	Ἔκτακτοι ... »	1452 36	2832 —	6424 76	3145 66	3808 10	...	560 —	1306 —	1403 —	720 40	1830 —	1000 —	19070 50	...	43552 78
»	Εἰδικαί ... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	44995 —	2000 —	46995 —
ΤΟΚΟΙ	Ἐν γένει ... »	2500 —	752 —	872 —	935 77	972 —	484 —	1675 75	2534 —	2467 —	2494 —	2481 —	16124 80	243373 85	25934 21	303355 23
ΜΟΥΣΕΙΑ	Ἐξ εἰσιτηρίων ... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	3584 —	1408 84	4992 84
ΑΚΙΝΗΤΑ	Πώλησις ἀκινήτων ... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	11490 —	...	11490 —
»	Ἐνοίκια ... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	550 —	550 —
ΔΙΑΦΟΡΑ	... »	...	...	17 —	...	199 50	...	1 15	29 50	2 50	1042 40	...	...	...	155 87	1447 92
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ	καὶ φυλλάδια λογοδοσίας ... »	...	...	...	...	...	129 50	324 50	188 50	60 —	59 —	15 90	166 —	990 65	...	1934 05
ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ	... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	5000 —	...	5000 —
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΧΡΗΜΑΤΩΝ	... »	...	...	...	746 50	1000 —	13 —	...	...	...	...	...	...	167 —	...	1926 50
ΛΑΧΕΙΟΝ	... »	728 77	725 77	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	407797 44	93747 38	502999 36
ΤΑΜΕΙΟΝ	Ὑπόλοιπα διαχειρίσεως προηγουμένων ἐτῶν ... »	2367 95	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	2367 95
ΔΑΝΕΙΑ	... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	72500 —	...	72500 —
ΔΗΜΟΣΙΑ ΧΡΕΩΓΡΑΦΑ	... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	156179 02	10998 37	167177 39
ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΑΙ	Ἀποληφθεῖσαι ... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	122646 84	155861 10	278507 94
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	(Τρεχούμενος λογαριασμός) ... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	252655 —	134763 95	387418 95
ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΑΙ	... »	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	14148 50	...	14148 50
		12210 40	13845 06	18104 99	11349 75	12905 01	2933 50	7886 55	12042 24	8377 45	12370 40	10515 70	25130 80	1409511 38	430592 92	1987531 —

Β΄. ΠΛΗΡΩΜΑΙ

		1858-59	1859-60	1860-61	1861-62	1862-63	1863-64	1864-65	1865-66	1866-67	1867-68	1868-69	1869-70	1870—80	1881	Ὅλον
ΓΡΑΦΕΙΟΝ	Προσωπικόν, τυπωτικά, ἔξοδα διάφορα καὶ Βιβλιοθήκη Δρ.	2152 05	1895 24	3219 05	2398 15	1782 93	829 30	1059 10	1277 15	993 95	1123 75	859 50	1374 75	27323 15	5247 10	51535 17
ΜΟΥΣΕΙΑ	Ἀρχαιοθῆκαι, φυλακεῖα, ἐπισκευαὶ καὶ συγκολλήσεις ἀρχαίων	...	...	...	...	268 65	81 90	90 96	2213 13	555 35	206 93	543 30	340 60	43562 26	18942 15	66805 23
ΑΓΟΡΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	...	...	2663 17	3393 50	2371 —	1583 08	1413 30	2662 55	2376 30	5732 15	8541 85	4913 25	13065 —	68021 31	5933 —	122669 46
ΑΡΧΑΙΑ	Ἀνασκαφαὶ ἐν γένει ...	6504 70	4950 35	11040 44	3649 76	12863 75	1556 85	1963 35	6066 70	1521 35	...	1425 35	7596 90	258583 91	10284 45	328007 86
»	Ἐπισκευαὶ καὶ ἀναστηλώσεις μνημείων ...	159 60	581 —	553 80	2227 10	1029 10	35 —	1162 35	...	...	...	...	...	18174 02	...	23921 97
ΕΠΑΡΧΙΑΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ	Προσωπικὸν φυλάκων, ἐπαρχιακῶν Μουσείων καὶ μνημείων	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	36272 34	9071 07	45343 41
» »	Περισυναγωγὴ καὶ μεταφορὰ ἀρχαίων ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	3702 53	...	3702 53
ΤΟΚΟΙ ΕΝ ΓΕΝΕΙ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	6042 17	1215 55	7257 72
ΔΙΑΦΟΡΑ	Ποσοστὰ εἰσπράκτορος, ἐκμαγεῖα ἀρχαίων κλπ. ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	2731 98	900 25	3632 23
»	Προτομαὶ προέδρων Ἑταιρίας ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1000 —	900 —	1900 —
»	Συνδρομαὶ εἰς ξένους πρὸς συντέλεσιν ἀνασκαφῶν ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	500 —	...	500 —
ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΑ	...	...	...	...	...	...	158 20	23 —	93 10	164 45	424 96	274 68	969 13	...	...	2112 52
ΛΑΧΕΙΟΝ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	167796 68	35278 03	203074 71
ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΑΙ ΑΠΟΛΗΠΤΕΑΙ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	282626 89	47219 97	329846 86
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	(Τρεχούμενος λογαριασμός) ...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	203228 07	173423 72	376651 79
ΔΗΜΟΣΙΑ ΧΡΕΩΓΡΑΦΑ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1390 —	...	187661 96	110905 10	299957 06
ΜΕΤΟΧΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	12397 65	...	12397 65
ΔΑΝΕΙΑ	...	...	...	1000 —	...	...	...	...	...	...	...	...	...	72500 —	...	73500 —
ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΑΙ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	12139 20	...	12139 20
ΑΚΙΝΗΤΑ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	7000 —	6321 —	13321 —
ΥΠΟΛΟΙΠΑ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	8954 63
		8816 35	10089 76	19206 79	10646 01	17527 51	4074 55	6966 31	12026 38	8967 25	10297 49	9406 08	23446 38	1411264 12	425641 39	
																1987231 —
	Διαφορὰ πλεονάσματος εἰσπράξεων ἐκ λογιστικῶν παραπτωμάτων τοῦ πρώην ταμίου τῆς Ἑταιρίας μακαρίτου Καραμάνου πρὸς ζημίαν του															300 —
	Ἴσον τῷ ἀνωτέρω ἀθροίσματι τῶν εἰσπράξεων															1987531 —

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ἰανουαρίου 1882.

Ὁ Ταμίας

Π. Ἐμ. Γιαννόπουλος

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Μετὰ δύο δὲ ἑβδομάδας, ὡς κελεύει ὁ ὀργανισμός, ἤτοι τῇ 31 Ἰανουαρίου 1882, ἡμέρᾳ Κυριακῇ ὥρᾳ 10 π. μ. συνελθόντων αὖθις ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἑταίρων ἑβδομήκοντα πέντε, ὁ πρόεδρος προσεκάλεσε τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπὴν νὰ ἀναγνώσῃ εἰς τοὺς ἑταίρους τὴν ἔκθεσίν της. Ὅθεν παρελθὼν ὁ εἰσηγητὴς αὐτῆς Ἰ. Ζωγράφος ἀνέγνω τὰ ἑξῆς·

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

Κύριοι,

Ἐπιθεωρήσαντες τοὺς λογαριασμοὺς τῆς Ἑταιρίας, καθὰ ἐν τῇ τελευταίᾳ συνελεύσει ἐνετείλασθε ἡμῖν, εὕρομεν τούτους ἐν ἀρίστῃ τάξει.

Παρεβάλομεν, τουτέστι, τὰ διπλότυπα τῶν εἰσπράξεων τοῦ ἤδη λήξαντος ἔτους πρὸς τὰ ἐν τῷ καθημερινῷ, τῷ καὶ βιβλίῳ τοῦ Ταμείου, ἀναγραφόμενα ἔσοδα καὶ εὕρομεν, ὅτι ἅπαντα τὰ ἐν τοῖς διπλοτύποις ἀναφερόμενα ποσὰ εἰσὶν ἐγγεγραμμένα ἐν τοῖς ἐσόδοις τοῦ βιβλίου τούτου. Ὡσαύτως δὲ ἀντιπαρεβάλομεν τὰ ἐντάλματα τῶν πληρωμῶν πρός τε τὰ δικαιολογητικὰ καὶ τὰ στελέχη αὐτῶν καὶ εὕρομεν, ὅτι ὅλαι αἱ δαπάναι εἰσὶν ἀκριβῶς ἐγγεγραμμέναι ἐν τοῖς ἐξόδοις τοῦ ἰδίου βιβλίου. Κατὰ συνέπειαν παρετηρήσαμεν, ὅτι αἱ εἰσπράξεις καὶ αἱ πληρωμαὶ ἀνῆλθον εἰς Δραχ. 434,596,02, ὡς ἀνέφερε καὶ ὁ δημοσιευθεὶς ἰσολογισμός.

Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐν τῷ Ταμείῳ ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον εἰς μετρητὰ κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐκ Δραχ. 4,003.10, προσέτι δὲ, ὅτι αἱ πληρωμαὶ περιέχουσι καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Ταμείου τὸ μεταφερόμενον εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ 1881 ἐκ Δραχ. 8,957.63, παρατηροῦμεν, ὅτι μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὑπολοίπων τούτων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

αἱ μὲν πραγματικαὶ εἰσπράξεις τοῦ Ταμείου ἀνῆλθον εἰς Δραχ. 430,592.92, αἱ δὲ πραγματικαὶ πληρωμαὶ εἰς Δραχ. 425,641.39, ὡς ἐξετέθησαν ταῦτα καὶ ἐν τῇ σχετικῇ στήλῃ τοῦ δημοσιευθέντος πίνακος τῶν ἀπολογισμῶν τῆς Ἑταιρίας.

Ἐὰν ὅμως ἀφαιρεθῶσιν ἔκ τε τῶν εἰσπράξεων καὶ τῶν πληρωμῶν αἱ ἁπλαῖ μετατροπαὶ τῶν κεφαλαίων, ἤτοι ἐκ μὲν τῶν πραγματικῶν εἰσπράξεων, ἀνερχομένων εἰς Δραχ. 430,592.92,

1) ἡ ἐξαργύρωσις τῶν κληρωθεισῶν ὁμολογιῶν ἐκ Δραχ.	10,998.57	
2) ἡ ἀπόληψις τῶν λ/μῷ τοῦ Δημοσίου καὶ τῆς Ἑταιρίας προκαταβολῶν ἐκ Δραχ.	155,861.10	
3) τὰ ληφθέντα ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ λ/μοῦ τῆς Βιομηχανικῆς Τραπέζης . . . . Δραχ.	134,763.95	301,623.42,

τότε παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ πραγματικὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρίας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀνῆλθον μόνον . . . . εἰς Δραχ. 128,969.50.

Ἐκ δὲ τῶν πραγματικῶν πληρωμῶν ἀνερχομένων, ὡς εἴρηται, ... εἰς Δραχ. 425,641.39, ἐὰν ὡσαύτως ἀφαιρεθῶσι

1) αἱ λ/μῷ τοῦ Δημοσίου ἐντὸς τοῦ ἔτους γενόμεναι προκαταβολαὶ . . . . ἐκ Δραχ.	43,559.97	
καὶ αἱ λ/μῷ τῆς Ἑταιρίας προκαταβολαὶ	3,660.—	
2) ἡ ἀγορὰ χρεωγράφων ἐκ Δραχ.	110,905.10	
Εἰς μεταφορὰν Δραχ. . . .	158,125.07	

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Ἐκ μεταφορᾶς	158,125.07	425,641.39
3) ἡ ἀνάκτησις τῆς ἐν Κηφισίᾳ οἰκίας .... δραχ.	6,321.—	
4) τὰ ἐπιστραφέντα τῇ Βιομηχανικῇ Τραπέζῃ	173,423.72	
ἤτοι ἀφαιρεθῶσι τὸ ὅλον δραχ.	337,869.79	337,869.79
ἔχομεν ἔξοδα πραγματικὰ	Δραχ.	87,771.60
καὶ περίσσευμα τῶν ἐσόδων	»	128,969.50
ἀπέναντι τῶν ἐξόδων	»	87,771.60
	Ἐκ δραχ.	41,197.90

Προστιθεμένων δ' εἰς τὸ περίσσευμα τοῦτο καὶ τῶν Δραχ. 8,400, αἵτινες προσετέθησαν ἐν τῇ καταστάσει ὡς αὔξησις τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρίας λόγῳ τῆς ἐπισυμβάσης ὑπερτιμήσεως τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθν. Τραπέζης, αἱ ὁποῖαι ὑπελογίσθησαν φέτος ἀρκετὰ μετρίως πρὸς Δραχ. 4000 ἑκάστη, ἔχομεν ὁλικὴν αὔξησιν τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρίας κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο :

ἐκ Δραχ. 49,597.90

Ὥστε καὶ διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου ἐπικυροῦται τὸ ἀκριβὲς τῆς ἐν τῷ ἰσολογισμῷ ἐξαγομένης αὐξήσεως τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μέχρι τοῦ τρέχοντος ἔτους.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἐνεργεῖται τὸ λαχεῖον τῆς Ἑταιρίας, ἐξ οὗ πηγάζει τὸ ἥμισυ ὡς ἔγγιστα τῶν προσόδων αὐτῆς, εἰσπράττονται δὲ καὶ τὰ μερίσματα τῶν μετοχῶν καί τινες τόκοι, ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον πρὸς μείζονα ἀκρίβειαν τοῦ ἐλέγχου νὰ λάβωμεν γνῶσιν, καθ' ἃ ἠξίωσεν ὁ Κ. Ταμίας, τῆς λογιστικῆς καταστάσεως καὶ τούτου τοῦ μηνὸς μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξελέγξεως, γενομένης τῇ 26ῃ λήγοντος. Διὸ φέρομεν εἰς γνῶσιν τῆς συνελεύσεως τὸ ἀποτέλεσμα καὶ ταύτης τῆς ἐρεύνης. Μέχρι τῆς 26ης, δηλαδή, ἀνῆλθον αἱ εἰσπράξεις μετὰ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

τοῦ κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἔτους ὑπολοίπου εἰς Δραχ. 64,237, αἱ δὲ πληρωμαί, ἐν αἷς τὴν πρωτίστην κατέχει θέσιν ἡ ἐκ Δραχ. 56000 ἐπιστροφὴ εἰς τὸν ἀνοικτὸν λ/μὸν τῆς βιομηχ. τραπέζης, εἰς Δραχ. 62,898.91. Ὥστε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐξελέγξεως ὑπῆρχον ἐν τῷ Ταμείῳ μετρηταὶ μόνον Δραχ. 1,338.09.

Εἰδικώτερον δὲ ἡ τοῦ μηνὸς τούτου κατάστασις τοῦ ταμείου ἔχει ὡς ἑξῆς:

Εἰσπράξεις ἀπὸ τῆς 1ης μέχρι τῆς 26ης Ἰανουαρίου κατὰ τὰ διπλότυπα ἀπὸ ἀριθ. 1—6.

Ὑπόλοιπον 31ης Δεκεμβρίου	Δραχ.	8,954.63
Λαχεῖον Ε΄. περιόδου	»	3,181.68
Μέρισμα 22 μετοχῶν ἐθν. Τραπέζης	»	2,978.—
Τόκοι ἐντόκου καταθέσεως	»	326.45
Λαχεῖον ΣΤ΄. περιόδου	»	48,704.24
Συνδρομαὶ τακτικαί	»	100.—
	Δρ.	64,237.00

Αἱ δὲ πληρωμαὶ κατὰ τὰ ὑπ' ἀριθ. 1—10 ἐντάλματα ἀπὸ 1ης μέχρι τῆς 26ης Ἰανουαρίου ἔχουσιν ὡς ἔπεται·

Ἐπαρχιακαὶ Ἀρχαιότητες	Δραχ.	716.20
Μουσεῖα	»	812.40
Ἀγορὰ ἀρχαίων	»	204.—
Λαχεῖον Ε΄. περιόδου	»	3,181.68
Ἀνασκαφαί	»	177.50
Προκαταβολαὶ Δημοσίου	»	1,807.13
Βιομηχανικὴ Τράπεζα	»	56,000.00
	Δραχ.	62,898.91
Μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	1,338.09
	Δραχ.	64,237.00

Ὡς πρὸς τὰ χρεώγραφα, ἅτινα κέκτηται ἡ Ἑταιρία, παρετηρήσαμεν ἐκ τῶν ἐπιδειχθέντων ἡμῖν ἀποδεικτικῶν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

τῶν καταθέσεων, ὅτι κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 26,638 καὶ ἀπὸ 9 Ἰουλίου 1879 συμβόλαιον τοῦ ἐνταῦθα συμβολαιογράφου Γ. Ἀντωνιάδου καὶ κατὰ τὰς ἀπὸ 11 Φεβρουαρίου 1880 καὶ 19 Φεβρουαρίου 1881 ἀποδείξεις τῶν διαχειριστῶν τῆς Βιομηχ. Τραπέζης ὑπάρχουσι κατατεθειμένα παρὰ τῇ Τραπέζῃ ταύτῃ:

1)	266 ὁμολογίαι τοῦ δανείου τῶν 4 ἑκατομ.						
2)	469	»	»	»	» 28	»	(πρὸς 9 %)
3)	156	»	»	»	» 6	»	
4)	135	»	»	»	» 60	»	
5)	11	»	»	»	» 28	»	(πρὸς 8 %)
6)	91	»	»	»	» 10	»	

7) 12 ὀνομαστικαὶ μετοχαὶ τῆς Ἐθν. Τραπέζης, ἤτοι ὅλοι οἱ τίτλοι δανείων καὶ μετοχῶν, ὧν ἡ Ἑταιρία εἶναι ἰδιοκτήτρια.

Τέλος ἐθεωρήσαμεν ἐντὸς τῶν ἡμετέρων καθηκόντων νὰ ἐξελέγξωμεν καὶ τὴν εἰδικὴν διαχείρισιν τοῦ λαχείου τῆς Ἑταιρίας. Παρετηρήσαμεν δὲ, ὅτι ἐπωλήθησαν κατὰ τὴν ἕκτην περίοδον αὐτοῦ ἐν ὅλῳ κλῆροι 30,660, ὧν ἡ ὁλικὴ ἀξία πρὸς Δραχ. 3.36 ἀνέρχεται εἰς Δραχ. 103,017.60.

Ἐκ τούτων εἰσεπράχθησαν

πραγματικῶς ·······	Δραχ.	86,815.79	
Καθυστεροῦντα ····	»	2,252.88	
Ἐπληρώθησαν προμήθειαι ············	»	9,923.77	
Διάφορα ἔξοδα, ἐκτύπωσις κτλ. ·······	»	4,025.16	
	Δραχ.	103,017.60	
Ἐκ τῶν πραγματικῶς εἰσπραχθεισῶν	Δρ.		86,815.79
παρεδόθησαν εἰς τὸν Ταμίαν	Δραχ.	55,704.24	
Εἰς μεταφορὰν	Δραχ.	55,704.24	86,815.79

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Ἐκ μεταφορᾶς Δραχ.	55,704.24	86,815.79
ὑπάρχουσιν εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ τοῦ λαχείου πρὸς πληρωμὴν τῶν κερδησάντων κλήρων, ἅτινα καὶ ἠριθμήσαμεν . . . . Δραχ.	27,731.01	
ὀκτὼ χρηματικὰ γραμμάτια . . . . »	2,473.34	
μία ἐπιταγὴ τῆς ἐθν. Τραπέζης . . . . »	907.20	
Δραχ.	86,815.79	

Ὥστε καὶ αὕτη ἡ διαχείρισις ἔχει καλῶς.

Ἂν καὶ ἀπέναντι τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ, ἤτοι τῆς ἀποκαλύψεως καὶ διασώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων, ὃν κυρίως προτίθεται ἡ ἡμετέρα Ἑταιρία, ἡ ἐνεργητικὴ ἢ παθητικὴ αὐτῆς οἰκονομικὴ κατάστασις ἐστὶ πολλῷ ἧττονος λόγου, οὐχ ἧττον ὁμολογητέον, ὅτι τὸ λῆξαν ἔτος ὑπῆρξεν ἐκ τῶν τὰ μάλα συντελεσάντων εἰς τὴν αὔξησιν τῆς περιουσίας αὐτῆς.

Οὕτω δ' ἐχόντων τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἑταιρίας νομίζομεν, ὅτι ἐπέστη ὁ χρόνος, ἵνα εἰσηγουμένης ταύτης καὶ συγχορηγούσης τῆς Κυβερνήσεως, ὡς πρότερον, ἐπαναληφθῇ ἡ ἔκδοσις ἰδίας ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος καὶ ἄρξηται ἡ δημοσίευσις καὶ ὑποστήριξις ἀρχαιολογικῶν συγγραφῶν συμφώνως τῷ σκοπῷ καὶ τῷ ὀργανισμῷ τῆς Ἑταιρίας. Διότι ἄνευ τούτου τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρίας, ἄλλως τιμιώτατα καὶ ἄξια πάσης ἀναγνωρίσεως, φέρουσί πως τὸν χαρακτῆρα ἀποταμιεύσεως μόνον ἀρχαιολογικῆς ὕλης, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἑτερομερὴς ἐκπλήρωσις τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς.

Καὶ ἐν γένει δὲ νομίζομεν, ὅτι οἱ πόροι τῆς Ἑταιρίας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ἐπιτρέπουσι τὴν σήμερον, ἵνα διατίθηνται μείζονα ποσὰ τῶν συνήθως δαπανωμένων πρός τε ἀγορὰν ἀρχαίων καὶ ἰδίως πρὸς ἀνασκαφάς.

Πρὶν ἢ περατώσωμεν τὰς ἡμετέρας παρατηρήσεις θεωροῦμεν καθῆκον ἡμῶν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐξ ὅσων ἀντελήφθημεν καὶ ἐκ τοῦ ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως περὶ τῆς διοικήσεως ἐπείσθημεν, ὅτι αὕτη ἐνεργεῖται μετ' ἀόκνου δραστηριότητος καὶ ἄκρας εὐσυνειδησίας· ἐπιτραπήτω δ' ἡμῖν, ἵνα ὑποβάλλωμεν τῇ συνελεύσει τὴν γνώμην, ὅπως ἐκφρασθῶσι καὶ σήμερον αἱ θερμαὶ αὐτῆς εὐχαριστίαι πρὸς τὸν ὄντως ἀκραιφνῆ, πεφωτισμένον καὶ ἀκάματον ζῆλον τοῦ τε διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ ἰδίως τοῦ προεδρείου.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 30 Ἰανουαρίου **1882.**

Ι. ΖΩΓΡΑΦΟΣ.
ΑΛ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.
ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Μετὰ ταῦτα ἔδει νὰ προβῶσιν οἱ ἑταῖροι εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας, Παρατηρήσαντος ὅμως τοῦ Προέδρου, ὅτι ἐπειδὴ ἐν τοῖς συνελθοῦσι σήμερον εἶναι καί τινες (περὶ τοὺς δέκα) οἱ ὁποῖοι καθυστεροῦσι τὰς συνδρομάς των, ἄλλος μὲν ἑνός, ἄλλος δύο καὶ πλειόνων ἐτῶν, ἀναφύεται ζήτημα, ἂν δικαιοῦνται οὗτοι νὰ ψηφοφορήσωσιν. Ἐνταῦθα ἔδωκεν ὁ γραμματεὺς πληροφορίας, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς περὶ τούτου δὲν διαλαμβάνει τι σαφές, ὁρίζει δὲ μόνον τὸν τρόπον καθ' ὃν γίνεται ἀπὸ τοῦ μητρῴου ἡ διαγραφὴ τῶν καθυστερούντων καὶ ἐπιμενόντων εἰς τοῦτο ἑταίρων, ἀλλά, προσέθηκεν, τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο δὲν ἐφηρμόσθη μέχρι τοῦδε ἕνεκα πολλῶν δυσαρεσκειῶν, αἱ ὁποῖαι διηγείροντο ὁσάκις ἐδοκιμάσθη ἡ ἐφαρμογή του. Καὶ συνέβη λοιπὸν κατά τινα τῶν προηγουμένων ἐτῶν νὰ ψη-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

φοφορήσωσιν εἰς ἢ δύο τῶν καθυστερούντων, ἀλλὰ φέτος διαφέρει τὸ πρᾶγμα, καθ' ὅσον πλείονες τοιοῦτοι συνῆλθον. Μετὰ συζήτησίν τινα περὶ τοῦ πρακτέου ἡ Συνέλευσις λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν μὴ ἐφαρμογὴν τοῦ ὀργανισμοῦ, ὡς ὁ γραμματεὺς ὡμολόγησε, καὶ τὰ λεχθέντα παρά τινων ὅτι διὰ τὰς καθυστερήσεις πταίει ὁ εἰσπράκτωρ, ὅπερ οὐχὶ ἀπίθανον ἐν μέρει, θεωρήσασα δὲ ὅμως ἄτοπον νὰ ψηφοφορῶσιν οἱ ὁπωςδήποτε μὴ ὄντες ἐν ἐνεργείᾳ ἑταῖροι, ἀπεφάσισεν, αἱ ἀρχαιρεσίαι νὰ ἀναβληθῶσιν εἰς τὴν προσεχῆ Κυριακήν, ἕως οὗ ἐν τῷ μεταξὺ πληρώσωσι καὶ οἱ καθυστεροῦντες τὰς συνδρομάς των ἢ ὅλας ἢ τοὐλάχιστον τὰς δύο ἐτῶν, εἰς τὸ μέλλον δὲ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ Συμβούλιον τὸν ὀργανισμόν. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀνεκήρυξεν ὁ Πρόεδρος, προσθείς, ὅτι καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων θέλει γνωστοποιηθῇ εἰς πάντας. Καὶ οὕτω διελύθη ἡ Συνέλευσις περὶ μεσημβρίαν.

Τῇ δὲ μετὰ ταῦτα Κυριακῇ, 7η Φεβρουαρίου 1882, ὥρᾳ 10η πρὸ μ. συνῆλθον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἑταῖροι ἑκατὸν ὀκτώ. Ἐκ τούτων ἦσαν περὶ τοὺς εἴκοσιν, οἵτινες συνεμορφώθησαν πρὸς τὴν τελευταίαν διὰ τῶν ἐφημερίδων γνωστοποίησιν, τὴν περὶ καταβολῆς τῶν καθυστερουσῶν συνδρομῶν. Καὶ οὕτω ὁ Πρόεδρος προσεκάλεσε πάντας νὰ ἐκλέξωσι τὸ νέον Συμβούλιον διὰ δύο ψηφοφοριῶν, ὡς κελεύει ὁ ὀργανισμός, καὶ ἐξελέχθησαν οἱ ἑξῆς ἐν τῇ πρώτῃ ψηφοφορίᾳ

Πρόεδρος	**Ἀλ. Ἀλ. Κοντόσταβλος**	διὰ	ψήφ.	61
Ἀντιπρόεδρος	**Σπυρίδ. Φεντεκλῆς**	»	»	101
Ταμίας	**Παν. Ἐμ. Γεαννόπουλος**	»	»	97
Γραμματεὺς	**Στέφ. Ἀθ. Κουμανούδης**	»	»	102

Ἐν τῇ βα ψηφοφορίᾳ, ψηφηφορησάντων 94 ἑταίρων, ἐξελέχθησαν σύμβουλοι οἱ ἑξῆς·

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Λύσ. Καφταντζόγλους	διὰ ψήφ.		**72**
Π. Εὐστρατιάδης	»	»	**72**
Στέφ. Ν. Δραγούμης	»	»	**69**
Δ. Χ. Σεμιτέλος	»	»	**67**
Ε. Καστόρχης	»	»	**63**
Κυρ. Μυλωνᾶς	»	»	**59**
Γ. Μαυρογιάννης	»	»	**50**

καὶ οὕτω διελύθη ἡ Συνέλευσις περὶ ὥραν **1** μ. μ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΚΑΤΑΒΑΛΟΝΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.

(Ὅσων ὀνομάτων εἶναι προτεθειμένος ἀστερίσκος, αὐτοὶ πρὸς τῇ ἐτησία συνδρομῇ καὶ καθυστεροῦσαν συνδρομὴν κατέβαλον ἢ τὴν τοῦ προσεχοῦς ἔτους).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον	Δρ.	**1000**
Ὁ δῆμος Ἀθηναίων	»	**300**
Ἀγγελόπουλος Ἰω.	»	**15**
Ἀμπανόπουλος Λ.	»	**15**
Ἀναστασίου Νικόλ.	»	**15**
Ἀνδρόπουλος Σταῦρ.	»	**15**
Ἀντωνιάδης Γ. Ἐμ.	»	**15**
Ἀρεταῖος Θ.	»	**15**
Βαρούχας Ἀλ.	»	**28**
Βεζάνος Λεων. Ἠλ.	»	**15**
Βένερ Ν.	»	**16,80**
Βικέλας Δημ.	»	**15**
Γαλάνης Ἐμ.	»	**16,80**

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Γεράκης Γ. Α.	»	15
Γιαννόπουλος Π. Έμ.	»	15
Γραμματικόπουλος Κ.	»	15
Δαμαλάς Ν.	»	15
Δήμιτσας Μαργ.	»	15
Διοσκορίδης Χαρ.	»	15
Δραγάτσης Ίάκ. Χ.	»	16,80
Δραγούμη Έλίζα Στεφ.	»	15
Δραγούμης Έμ.	»	15
Δραγούμης Μ.	»	50
Δραγούμης Στέφ.	»	15
Εὐστρατιάδης Π.	»	15
Ζαχαρίου Δ. Π.	»	15
Ζωγράφος Ίω.	»	15
Θεολόγης Π.	»	50
Θεοφιλάτος Ίω.	»	15
Ίασεμίδης Π.	»	15
Ίατρίδης Εὐθ.	»	15
Καββαδίας Π.	»	15
Καζάζης Ν.	»	15
Καλαποθάκης Μ.	»	15
Καλλιγᾶς Π.	»	15
Καντακουζηνὸς Άλ.	»	15
Καραμάνος Μ.	»	15
Καραπάνος Κ.	»	56
Καστόρχης Εὐθ.	»	15
Κατριβάνος Άθ.	»	15
Καφταντζόγλους Λ.	»	15
Koehler Ulr.	»	28
Κοκίδης Δημ.	»	15
Κολιάτσος Σωκρ. ἀρχιμανδρ.	»	15
Κολυβᾶς Άλ.	»	15

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Κοντόσταβλος 'Αλ.	»	15
Κοντόσταβλος 'Ιω.	»	15
Κορομηλᾶς Δημ.	»	15
Κοτζιᾶς Ν.	»	15
Κουμανούδης Π. Στ.	»	28
Κουμανούδης Στ. Α.	»	15
Κυριακόπουλος Δ.	»	22,40
Κυριακὸς 'Αλ.	»	15
Κυριακὸς 'Ιω.	»	15
Κωνσταντινίδης Παν.	»	15
Κωστῆς Κ. Ν.	»	15
Λάκων Β.	»	15
Λάμπρος Π.	»	15
Λάμπρος Σ. Π.	»	15
Λασκαρίδης Λ.	»	15
Lueders O.	»	28
Μαλικόπουλος Θ.	»	15
Μαραθέας Ν.	»	100
Μαυροκορδάτος Γ. Α.	»	50
Μαυροκορδάτος Ν. Α.	»	20
Μελισσουργὸς Γ.	»	28
Μιστριώτης. Γ.	»	15
Μπούκης 'Ιω.	»	15
Μυλωνᾶς Κυρ.	»	15
Μωραΐτης Σπ.	»	15
Νεγρεπόντης Μεν.	»	100
Νέγρης Θ. Κ.	»	15
Νέγρης Ν.	»	15
Νέγρης Φωκ. Κ.	»	28
Νικολαΐδης Γ.	»	15
Oberg Em.	»	28
Οἰκονομίδης Β. Τ.	»	15

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Ὀλύμπιος Ἀλ.	»	20
Πανταζίδης Ἰω.	»	15
Παπαδόπουλος Χρ.	»	15
Παπανικολάου Β.	»	26
Παπαῤῥηγόπουλος Κ.	»	15
Παπαῤῥηγόπουλος Π.	»	15
Πάππος Δημ.	»	30
Πασχαλίδης Ντέκας.	»	25
Πατρίκιος Ἰω.	»	16,80
* Πετρῆς Ν.	»	30
Πετρίδης Δ.	»	16,80
Ποστολάκκας Ἀχ.	»	15
Πρετεντέρης Χ. Τ.	»	15
Ῥαγκαβῆς Α. Α.	»	15
Ῥάλλης Δ. Γ.	»	15
Ῥενιέρης Μ.	»	15
Ῥηγάδης Ἐλ.	»	28
Ῥουσόπουλος Ἀθ.	»	15
Σακελλαρόπουλος Σπ.	»	15
Σαρίπολος Ν.	»	15
Schliemann H.	»	15
Schmidt Jul.	»	15
Σεμιτέλος Δ.	»	15
Σκιαδαρέσης Σ.	»	22,40
Σκουζὲς Π.	»	15
Σκυλίσσης Ἰω. Ἰσ.	»	15
Σουγδουρῆς Γ.	»	28
Σουρμελῆς Δ.	»	15
Σταματάκης Π.	»	16,80
Στεφάνου Στέφ.	»	28
Σωτηρόπουλος Σ.	»	15
Τσοῦχλος Ν.	»	16,80

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Φιλαδελφεὺς Θ. Ν.	»	15
Φίλιος Δ.	»	15
Φιλιππίδης Γ.	»	15
Φιντικλῆς Σπ.	»	15
Φλῶρος Στ.	»	15
Χαρίλαος 'Εμ.	»	50
Wilberg K.	»	15
Ziller E.	»	15 (*)

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

Ὁ δῆμος Πειραιέων	»	100
Ζανέτος Γ.	»	15
Ζητουνιάτης Παν.	»	30
Μελετόπουλος 'Αλ.	»	71
Μουτζόπουλος Δ.	»	15
Μουτζόπουλος Τρύφ.	»	15

ΕΝ ΚΡΙΣΣῌ

'Αθανασιάδης 'Ερ.	»	15

ΕΝ Τῌ ΛΟΙΠῌ ΣΤΕΡΕᾼ ΕΛΛΑΔΙ

Ὁ δῆμος Λεβαδέων	»	100
Ἱεραὶ μοναὶ		
Πεντέλης	»	30
Ὁσίου Λουκᾶ	»	25
Ὁσίου Σεραφείμ	»	25
Μεταμορφώσεως Σωτῆρος (Σαγματᾶ) . .	»	25
Γενεσίου Θεοτόκου (Πελαγίας)	»	25
Παντοκράτορος (ἐν 'Ακαρνανίᾳ)	»	30

(*) Μετὰ τὴν κλεῖσιν τῶν λογαριασμῶν τοῦ ἔτους κατέβαλον ἔτι τὴν συνδρομήν των τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Δεκεμβρίου οἱ ἑξῆς· Α. Μάμουκας, Γρ. Μπουρνιᾶς καὶ Στ. Σκουλούδης, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ πλείονες ἄλλοι πρὸ τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ 1882, ὧν πάντων τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ποσὰ θέλουσι περιληφθῇ ἐν τῇ λογοδοσίᾳ τοῦ 1882.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΕΝ ΤΑΙΣ ΝΗΣΟΙΣ

ΕΝ ΣΥΡΩ

Ὁ δῆμος Ἑρμουπολιτῶν	»	200
Βαφιαδάκης Δ.	»	15
Ἐλευθεριάδης Ἐμ.	»	100
Ἱεραὶ μοναί·		
Παναχράντου ἐν Ἄνδρῳ	»	20
Ζωοδόχου Πηγῆς »	»	25
Ἁγ. Νικολάου »	»	20
Ταξιαρχῶν ἐν Σερίφῳ	»	20

ΕΝ ΤΩ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩ

Κοντογιαννάκης Ἰω. ἐν Πετρουπόλει .	»	590
Κουλουμπῆς Γ. ἐν Ταϊγανίῳ	»	28
Βουσκαλιώνης Κάρ. ἐν Τουρίνῳ	»	22,40
Βλαστὸς Στέφ. ἐν Μασσαλίᾳ	»	28
Καραμάνος Φωκ. Γ. »	»	15
Βαλέτας Ἰω. ἐν Λονδίνῳ	»	59,20

Δωρηταὶ βιβλίων καὶ τὰ βιβλία αὐτά.

Ἡ ἐν Πετρουπόλει Commission Impériale archéologique τὸ ἑαυτῆς Compte rendu pour les années 1878 et 1879. St. Pétersbourg, 1881, εἰς 4ον, μετ' ἄτλαντος εἰς φύλ.

Ἔτι ἐκ Πετρουπόλεως· Συλλογὴ Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Καυκάσου, συλλεγεῖσα χάριν τῆς ε΄. ἀρχαιολογικῆς ἐν Τίφλιδι συνόδου, ὑπὸ Η. Πομιαλόβσκη (ῥωσσιστί). Ἐν Πετρουπόλει, 1881, εἰς 4ον.

Ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρ. Κυβέρνησις τὸν πέμπτον τόμον τῶν Ausgrabungen zu Olympia. 1881, εἰς φύλ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Ἡ Ὀλλανδικὴ βασιλ. Κυβέρνησις τοὺς μεγάλους εἰκονογραφικοὺς πίνακας τοῦ ἐν Ἰαύᾳ τῇ νήσῳ ἱεροῦ Boro Boudour, εἰς φύλ. μετὰ βιβλίου ἐξηγητικοῦ διπλοῦ εἰς γλῶσσαν Ὀλλανδικὴν καὶ Γαλλικήν, εἰς 8ον.

Τὸ ἐν Κιλίᾳ πανεπιστήμιον τὰ ἑαυτοῦ Schriften der Universität aus den Jahren 1879—80. Bd XXVI. εἰς 4ον.

Ἐξ Ἀγγλίας ἐστάλησαν· The church Bills of Cambridgeshire by J. J. Raven D. D. second edition. Cambridge, 1881, εἰς 8ον.

Report presented to the Cambridge antiquarian society at its fortieth annual general meeting. Cambridge, 1881, εἰς 8ον.

Ἐκ Γαλλίας· Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France. 14e année, 1874, εἰς 8ον.

Monuments grecs publiés par l'Assoc. pour l'encourag. des ét. gr. en Fr. N° 9. Paris, 1881. εἰς 4ον.

Ch. Lucas, Étude sur les monuments Portugais.

Delaurier, de l'unité de la matière.

Ansver of G. Feuardent to L. di Cesnola (διπλοῦν).

Ἐξ Ἱσπανίας· Album de la exposicion de artes decorativas del anno 1881. Barcelona, 1881. παρὰ τῆς Associacion arquœlogica Barcelonesa.

Ἐκ Πορτογαλλίας· De Silva, Association française pour l'avancement des sciences. Congrès de Montpellier. 1879, εἰς 8ον.

Ἐκ Γερμανίας· Verhandlungen des histor. Vereins von Oberpfalz u. Regensburg. 34ter Bd (26ter Bd d. n. F.) 1879. εἰς 8ον.

Ἐξ Ἀγράμης τὸ περιοδικὸν Vjestnik κτλ. ἔτους 3 ἕως ἀρ. 4. καὶ ἔτους 4, ἀρ. 1. εἰς 8ον.

Ὁ ἐν Τεργέστῃ Πέτρος Περβάνογλους τὰ ἑξῆς φυλ-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

λάδιά του, ἀπεσπασμένα ἐκ περιοδικῶν· Sull' origine del nome del mare Adriatico. — Dei primi abitatori delle lagune Venete. — Le terme di Monfalcone prima dei Romani. Estratto dall'Archeografo Triestino.

Ἐξ Ἀμερικῆς· Fourteenth annual report of the trustees of the Peabody Museum of American archeology and ethnology. Vol.III N° 1. Cambridge, 1881, εἰς 8ον.

Papers of the archeological Institute of America. American series I. Boston, 1881, εἰς 8ον.

Notes upon a denarius of Augustus Cæsar by Henry Phillips. 1880. εἰς 8ον.

Additional notes upon the collection of coins and medals now upon Exhibition at the Pennsylvania Museum etc. Philadelphia, by Henry Phillips. October, 1879.

Old-time superstitions by Henry Phillips, ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ περιοδικοῦ The Penn Monthly, εἰς 8ον.

The gesture speech of man. Address by Col. Garrick Mallery, U. S. A. φυλλάδ. ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ 30οῦ τόμου τῶν Proceedings of the American Associat. for the advancem. of science. Salem, 1881, εἰς 8ον.

Discovery of palæolithic flint implements in upper Egypt, by Prof. Henry W. Haynes. φυλλάδ. εἰς 4ον, ἐξαχθὲν ἐκ τῶν Memoirs of the American Academy of arts and sciences. Vol. X.

Ὁ ἐν Τραπεζοῦντι ἰατρὸς Α. Χρηστίδης· 22 φωτογραφήματα διαφόρων ἀρχαίων μνημείων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Ὁ ἐν Σμύρνῃ Ἀθ. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς τὰς ἑξῆς ἰδίας αὐτοῦ πραγματείας·

Ἡ λιθίνη ἐποχὴ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ. 1875, 8ον.

Τὰ ἀρχαῖα σμυρναϊκὰ σταθμὰ τοῦ Μουσ. τῆς Εὐαγγ. Σχολῆς. 1875, 8ον.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Περί τινος μήτρας σταθμῶν. 1877, 8ον.

Περὶ τῆς ὁλκῆς τῶν σμυρναϊκῶν σταθμ. 1877, 8ον.

Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τῆς Εὐαγγ. Σχολῆς. 1877, 8ον.

Περὶ τῶν βυζαντ. σταθμ. τοῦ Μουσ. τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας. 1878, 8ον.

Περί τινων ἰδιωτισμῶν τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου. 1878, 8ον.

Φωκαϊκά. 1879, 8ον.

Κατάλογος τῶν μεταλλικῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Μουσ. τῆς Εὐαγγ. Σχολῆς. 1879, 8ον.

Catalogue descriptif des poids antiques du Musée de Smyrne, 1880, 8ον.

Ἀνεκδότων Συμαϊκῶν, τεῦχος Αον. 1880, 8ον.

Διάφοροι γραφαὶ εἰς τὸν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος. 1880, 8ον.

Ἡ ἐνταῦθα École française τὸ ἑαυτῆς περιοδικὸν Bulletin de correspondance hellénique τοῦ ἔτους 1881 εἰς 8ον.

Τὸ Γερμανικὸν ἀρχαιολογικὸν Καθίδρυμα τὸ ἑαυτοῦ περιοδικὸν Mittheilungen etc. Athen, 1881. εἰς 8ον.

Ὁ ἐνταῦθα Ἀχιλ. Ποστολάκας, Historia numothecæ Gothanæ, auctore Fr. Schlichtegroll. 1799, 8ον.

Οἱ ἐνταῦθα ἐκδόται τοῦ Ἀθηναίου· Journal of hellenic studies. Vol. I. II. 1880—81. 2 τόμ. εἰς 8ον μετὰ πίνακος εἰκόνων εἰς 4ον.

The American journal of Philology. Baltimore. Vol. I, 1880. Sept. N° 3. Dec. N° 4. (τοῦτο διπλοῦν). Vol. II, 1881. May, July, October N° 5. 6. 7. εἰς 8ον.

Sitzungsberichte der philos. philol. u. histor. Classe der K. Bayer. Akad. d. Wissensch. in München, 1880 (Supplem.) Heft VI. 1881 Heft 1. 2. 1881 Bd II Heft 1. εἰς 8ον.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Gedächtnissrede auf Leonh. von Spengel, von Wilh· v. Christ. München, 1881. εἰς 4ον.

Βιβλία ἀγορασθέντα χρήμασι τῆς Ἑταιρίας.

Overbeck, Geschichte der griech. Plastik.

E. v. Duhn, antike Bildwerke in Rom, mit Ausschluss der grösseren Sammlungen. 3 Bände, 1881.

G. C. Braun Wanderungen durch das alte Athen u. seine Umgebungen. 2te Ausg. Mainz, 1827.

Archæologische Zeitung. Berlin, 1881.

Χρυσοχόου πίναξ τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας.

Δωρηταὶ ἀρχαίων.

Ὁ ἐν Κύμῃ Κ. Τσεκουρόπουλος. — Οἱ ἐνταῦθα Ἐπαμ. Ἀθανασιάδης. — Ἀλ. Κυριακός. — Ὁ ἐν Σπάρτῃ Νικόλ. Γραϊκος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

				γράφε
Παραρτήματος	Σελ.	12	πορίνου	— πωρίνου
»	»	19	ταπεινώτερον	— ταπεινότερον
»	»	19	ὀρθώτατα	— ὀρθότατα
»	»	21	πορίνου	— πωρίνου
»	»	23	ἀνήγειραν	— ἀνήγειρεν
»	»	31	ἡνίον	— ὑννίον
»	»	33	Ἱπποδρομείας	— Ἱπποδαμείας
»	»	35	ἱερατικὴ	— ἱερατικὴ
»	»	35	κενοφανὲς	— καινοφανές.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1881

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

ΕΝ ΤΩι

ΘΕΑΤΡΩι ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

ΥΠΟ

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ» ΙΩ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ
1 — Ὁδὸς Βορρᾶ — 1

1882

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΕΝ ΤΩι ΘΕΑΤΡΩι ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ.

Α΄.

Μετὰ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐν Δήλῳ ἀνασκαφὰς οἱ ἀρχαιολογοῦντες ἔπρεπε νὰ ἀποβλέψωσι μάλιστα πάντων εἰς τὸ ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὴν χώραν ἐκείνην, ἥτις πολλὰ καὶ σπουδαῖα εὑρήματα ὑπέσχετο τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιστήμῃ. Τὴν φορὰν δὲ ταύτην ἐπεφυλάσσετο ἡ τιμὴ τῆς πρωτοβουλίας καὶ μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον ἐκτελέσεως τῶν ἀνασκαφῶν τούτων εἰς τὴν ἡμετέραν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, κατ' αἴτησιν τῆς ὁποίας ἀπεστάλην ἐκεῖσε ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Περὶ τῆς ἀποστολῆς μου ταύτης ἔγραφεν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας κ. Εὐθ. Καστόρχης ἐν τῷ Ἀ θ η ν α ί ῳ (τόμ. θ΄. σελ. 393) τάδε· «Εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἐπίδαυρον ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, »ἐνεκρίθη νὰ καθαρισθῇ ἀμέσως πᾶν τὸ θέατρον ἀπὸ τῶν »καλυπτόντων αὐτὸ θάμνων καὶ χωμάτων, ἐφεξῆς δὲ νὰ »ἐκτελεσθῶσιν ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ ἱερῷ. Ἀπεστάλη δ' ἐκεῖσε »ὁ ἔφορος κ. Π. Καββαδίας ἵνα καθαρίσῃ ἐν πρώτοις τὸ »θέατρον καὶ περιγράψῃ αὐτό, καὶ προτείνῃ τῇ Ἑταιρίᾳ »ὅ,τι δυνατὸν ἀμέσως γενέσθαι πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς τοῦ »ἱεροῦ ἀνασκαφῆς.»

Τοιαύτην λοιπὸν ἐντολὴν ἔχων μετέβην εἰς Ἐπίδαυρον τῇ 15 Μαρτίου λήγοντος ἔτους 1881, καὶ αὐθημερὸν ἐπεσκέφθην τὸ μίαν ὥραν ἀπέχον τοῦ Λιγουριοῦ [1]), πρωτευου-

---

[1]) Ἡ ὁδὸς διέρχεται διὰ μικροῦ τινος χωρίου, ἓν τέταρτον περίπου ἀπέχοντος τοῦ ἱεροῦ, καλουμένου Κ ο ρ ῶ ν ι. Προέρχεται δὲ ἡ ἐπωνυμία

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

σης τοῦ δήμου Λήσσης, δάσος, εἰς ὃ εἶχε μεταβληθῆ τὸ θέατρον. Μόνον τὸ σχῆμα τοῦ κοίλου ἦτό πως καταφανές· τὸ δάσος δὲ ἦτο τοσοῦτον πυκνὸν ὥστε δὲν ἠδυνήθην κατ' οὐδένα τρόπον νὰ εἰσχωρήσω εἰς αὐτὸ καὶ νὰ ἀνέλθω εἰς τὸ ἄνω τοῦ κοίλου μέρος. Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ ἠρξάμην τῶν ἐν αὐτῷ ἐργασιῶν καὶ οὕτω μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἀπεκόπη τὸ δάσος. Ἠπατήθην ὅμως σφόδρα πιστεύων ὅτι μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν δένδρων τούτων ἐκκαθάρισιν τοῦ θεάτρου θὰ ἐγίνετο καταφανὲς τὸ κοῖλον, ἤτοι τὰ ἑδώλια αὐτοῦ, διότι αἴφνης παρουσιάσθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου οὐχὶ θέατρον ἀλλὰ κατωφέρεια βουνοῦ,ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ Κυνορτίου ὄρους καταπεσόντων χωμάτων, ἅτινα εἶχον καταπλακώσει ἅπαν σχεδὸν τὸ κοῖλον ἐπισωρευθέντα εἰς πάχος ἡμίσεος μέχρις ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου. Μόνον δὲ κατὰ τὰ κέρατα καὶ ἐνιαχοῦ κατὰ τὸ κατώτερον τοῦ κοίλου μέρος ἔβλεπέ τις τὰ ἄκρα τῶν ἑδωλίων. Ἐπρόκειτο ἄρα οὐχὶ πλέον περὶ ἐκκαθαρίσεως ἀλλὰ περὶ ἀνασκαφῆς τοῦ θεάτρου, καὶ ἀνασκαφῆς σπουδαίας ἕνεκα τοῦ κολοσσιαίου μεγέθους αὐτοῦ καὶ τῆς μεγάλης ἐπισωρεύσεως τῶν χωμάτων ἔν τε τῷ κοίλῳ καὶ τῇ ὀρχήστρᾳ. Ἐπελαβόμην δὲ παρευθὺς τοῦ ἔργου τούτου καὶ ἀδιαλείπτως εἰργάσθην μέχρι τῆς 27 Ἰουνίου, ἤτοι ἐπὶ πλέον τῶν τριῶν μηνῶν, ὅτε κατ'ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως ὤφειλον νὰ ἀπέλθω εἰς Δῆλον, ἔνθα ἤρχοντο αἱ κατ' ἔτος ἐνεργούμεναι ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς Σχολῆς ἀνασκαφαί. Οὕτω δὲ ἠναγκάσθην νὰ διακόψω τὰς ἐργασίας μου, καίπερ ἐπιθυμῶν νὰ ἐξακολουθήσω

αὕτη πιθανῶς ἐκ τῆς μητρὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ Κορωνίδος, διότι ὄχι μόνον ἡ τοῦ ἱεροῦ ἀρχαία ἐπωνυμία «τὸ Ἱερὸ» διετηρήθη παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἐν τῷ Παυσανίᾳ μῦθος περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀσκληπιοῦ, «τὸ παραμῦθι τοῦ Ἀσκληπιοῦ», ὃν ἀφελῶς διηγοῦνται οἱ γέροντες καὶ αἱ γραῖαι τοῦ Λιγουριοῦ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

αὐτὰς ἐπί τινας εἰσέτι ἡμέρας πρὸς ὁλοσχερῆ ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου. Καὶ ἀνεσκάφη μὲν καὶ ἐκαθαρίσθη ἅπαν τὸ κοῖλον, ἀνηγέρθη μέρος τῆς καταπεσούσης κρηπῖδος τοῦ διαζώματος, ἐτέθησαν πολλοὶ τῶν ἐκτοπισθέντων θρόνων ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει, ἀνεσκάφη ἡ ὀρχήστρα καὶ τὸ ὑποσκήνιον, ἐτέθησαν ἅπαντες οἱ περὶ τὴν ὀρχήστραν θρόνοι ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει, ἀπεκαλύφθησαν διὰ τάφρου ἅπαντες οἱ τῶν οἰκημάτων τῆς σκηνῆς τοῖχοι καὶ ἀνεσκάφησαν αἱ εἴσοδοι τοῦ θεάτρου μέχρι τῶν πυλῶν, ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ ἐχώσω τὸ ἐσωτερικὸν τῶν οἰκοδομημάτων τῆς σκηνῆς, νὰ ἐξερευνήσω τὸν πέραν ταύτης χῶρον πρὸς εὕρεσιν τυχὸν ἑτέρων τινῶν οἰκοδομημάτων, καὶ πρὸ πάντων νὰ ἐκτείνω τὴν ἀνασκαφὴν πέραν τῶν πυλῶν καὶ νὰ ἀποκαλύψω καθ'ὁλοκληρίαν τὸ τεῖχος, εἰς ὃ καταλήγουσι κατὰ τὰ κέρατα τὰ τοῦ κοίλου ἐδώλια, τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀ ν ά λ η μ μ α καὶ ἀ ν α λ ή μ μ α τ α [1]) καλούμενον. Αἱ ὑπολειφθεῖσαι ὅμως ἐργασίαι αὗται εἶναι ἐλάχισται σχετικῶς πρὸς τὰς γενομένας, ὥστε ἐν πλήρει πεποιθήσει δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι τὸ ἐπιφανὲς θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου ἀ ν ε σ κ ά φ η καὶ νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα τὸ ἐξαγόμενον τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης [2]). Εἰκονίζεται δὲ τοῦτο ἐν

---

[1]) Κατὰ τὰς ἐν τῷ Corp. Inscrip. Gr. ἀρ. 2681 καὶ 2747 ἐπιγραφάς. Ἴδε T e x i e r Descr. de l'As. Min. Vol. III p. 138 καὶ 163, καὶ W i e s e l e r Griech. Theater in Ersch und Gruber Encycl. IV σελ. 245 σημ. 63.

[2]) Ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ εὑρέθησαν καὶ τρία ἀγάλματα, ἔπρεπε πάντως νὰ ληφθῇ φροντὶς πρὸς διατήρησιν αὐτῶν. Ἐμοῦ δὲ ἀναχωροῦντος ἐσπευσμένως διὰ Δῆλον, ἀπέστειλεν ἡ Ἑταιρία τὸν κ. Δ. Φίλιον, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς οἰκοδομῆς οἰκίσκου, ἐν ᾧ ἔμελλον νὰ τεθῶσι προσωρινῶς τὰ ἀγάλματα ταῦτα. Ἐν ᾧ δὲ ᾠκοδομεῖτο τὸ φυλακεῖον τοῦτο, ὁ κ. Φίλιος ἐπεξέτεινε τὰς ἐργασίας ἐξερευνήσας διὰ τάφρου τὸν πέραν τῆς σκηνῆς χῶρον. Εὗρε δὲ ὅτι ο ὐ δ ὲ ν ο ἰ κ ο δ ό μ η μ α ἐ ν τ α ῦ θ α ὑ π ῆ ρ χ ε, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, καθ' ἃ φιλικῶς ἐπέστειλέ μοι.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

τοῖς τέσσαρσι προσαπτομένοις πίναξιν, οὓς χαριζόμενος τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρίᾳ καὶ ἐμοὶ ἐσχεδιογράφησεν ὁ φίλος μοι λοχαγὸς τοῦ Μηχανικοῦ καὶ ἄλλοτε καθηγητὴς ἐν τῇ τῶν Εὐελπίδων Σχολῇ κ. Ν. Σολωμός, ᾧ τινι πολλὰς χάριτας ἐπὶ τούτῳ ὁμολογῶ.

Πλὴν τῆς ἀποκαλύψεως δὲ τοῦ θεάτρου εὑρέθησαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ τρία ἀγάλματα καὶ ἐνεπίγραφος πλὰξ βάθρου καὶ ἕτερά τινα, περὶ ὧν θέλει γείνει ὡσαύτως ὁ προσήκων λόγος.

Β'.

Ὁ Παυσανίας ἐπισκεφθεὶς τὸ ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ παραδίδει ἡμῖν περὶ τοῦ ἐν αὐτῇ θεάτρου τὰ ἀξιομνημόνευτα τάδε· «Ἐπιδαυρίοις δέ ἐστι θέατρον »ἐν τῷ ἱερῷ, μάλιστα ἐμοὶ δοκεῖ θέας ἄξιον· τὰ μὲν γὰρ »Ῥωμαίων πολὺ δή τι ὑπερῆρκε τῶν πανταχοῦ τῷ κόσμῳ »μεγέθει δὲ Ἀρκάδων τὸ ἐν Μεγάλῃ πόλει· ἁρμονίας δὲ »ἢ κάλλους ἕνεκα ἀρχιτέκτων ποῖος ἐς ἅμιλλαν Πολυ»κλείτῳ γένοιτ' ἂν ἀξιόχρεως; Πολύκλειτος γὰρ καὶ »θέατρον τοῦτο καὶ οἴκημα τὸ περιφερὲς ὁ ποιήσας ἦν.» (Παυσ. ΙΙ, 27, 5.)

Ποία τις δὲ ἡ μετὰ τὸν ἡμέτερον περιηγητὴν ἱστορία τοῦ θεάτρου διδάσκουσιν ἡμᾶς κατά τι αἱ ἐνεργηθεῖσαι νῦν ἐν αὐτῷ ἀνασκαφαί. Καὶ ἐν πρώτοις τὸ θέατρον ἤκμαζε μέχρι τῶν τελευταίων ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὡς ἐκφαίνεται ἔκ τινος παρὰ τὴν σκηνὴν εὑρεθέντος ἀγάλματος, εἰς τοὺς χρόνους τούτους ἀνήκοντος. Κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς δὲ χρόνους ἐγένετο ἀνοικοδόμησίς τις τῶν οἰκοδομημάτων τῆς σκηνῆς, ἄνευ μεταβολῆς τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς σχεδίου. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν δὲ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἄγνωστον πότε ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἐν χρόνοις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

πολὺ ἀπέχουσι τῆς ἡμετέρας ἑκατονταετηρίδος, ἤρξατο ἡ βαθμιαία ἐπίχωσις καὶ φθορὰ τοῦ θεάτρου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κατέπεσε τὸ περιβάλλον τὸ κοῖλον τεῖχος καὶ οὕτως ἕνεκα ἀποκοπῆς ξυλείας ἢ ἐξ ἄλλου τινὸς αἰτίου κατέρρευσαν χώματα ἐκ τοῦ Κυνουρτίου ὄρους, ἅτινα κατεπλάκωσαν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ κοίλου. Ὕστερον δὲ ἐγένετο δεινὸς σεισμὸς ἐξ οὗ διεσείσθησαν τὰ ἑδώλια καὶ ἔπαθε μάλιστα τὸ εἰς ἄνω καὶ κάτω ζώνην διαιροῦν τὸ κοῖλον διάζωμα. Τότε θὰ κατέπεσεν ἴσως καὶ ἡ σκηνὴ καὶ τὰ ἀναλήμματα σὺν τοῖς κατ' ἀμφότερα τὰ ἄκρα ἐλλείπουσιν ἑδωλίοις (ἴδε σχεδιογράφημα θεάτρου ἐν Πίν. Β'.). Κατεστράφη δὲ ὁλοσχερῶς τὸ διάζωμα, διότι κατεκρημνίσθη ἡ ἐν αὐτῷ κρηπὶς καὶ κατέπεσαν αἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν σειραὶ θρόνων. Ὅτι δὲ ἔγεινε σεισμός,διδάσκει ἡμᾶς μάλιστα ὁ τρόπος τῆς καταπτώσεως τῶν τῆς κρηπῖδος λίθων· οἱ αὐτοὶ δὲ λίθοι δεικνύουσιν ὅτι οὗτος ἐγένετο μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Κυνουρτίου ὄρους κατάρρευσιν χωμάτων, διότι κεῖνται οὐχὶ ἀμέσως ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ δρόμου ἀλλ' ἐπὶ στρώματος ἐκ χώματος, ἔχοντος πάχος 20 μέχρι 50 ἑκατοστῶν. Ἐν τούτοις οἱ ἐκ τοῦ ὄρους καταρρέοντες ὑετοὶ συμπαρέσυρον χώματα, ἅτινα κατῆλθον καὶ μέχρι τῆς ὀρχήστρας καὶ ἐπεκάλυψαν αὐτὴν εἰς βάθος 1,20—0,80, ἀπὸ τῆς περιφερείας εἰς τὸ κέντρον. Ἡ σκηνὴ δὲ ἀνηγέρθη ἐκ τοῦ ἰδίου ὑλικοῦ μετὰ ἀσβέστου καὶ κεράμων καὶ ἐχρησίμευσεν εἰς ἄγνωστόν τινα σκοπόν, πιθανώτατα πρὸς κατοικίαν. Κατεσκεάσθη δὲ κατὰ τοὺς Τουρκικοὺς πιθανῶς χρόνους καὶ κάμινος, κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πτέρυγα, πρὸς ἐξαγωγὴν ἀσβέστου.

Ἐκ τῆς διασείσεως δὲ ταύτης τῶν ἑδωλίων καὶ ἐκ τῆς ἐπισωρεύσεως τῶν χωμάτων ἐφύησαν δένδρα, κατὰ μὲν τὰ ἄκρα μεταξὺ τῶν ἁρμογῶν τῶν λίθων, οἵτινες οὕτως

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ἐξετοπίσθησαν καὶ πολλοὶ συνετρίβησαν, κατὰ τὸ μέσον δὲ ἐν τῷ ἐπισωρευθέντι χώματι, καὶ οὕτω τὸ κοῖλον μετεβλήθη εἰς δάσος.

Ἐν τοιαύτῃ τινὶ καταστάσει διετέλει τὸ θέατρον ὅτε κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα ἐπεσκέφθη αὐτὸ πρῶτος ὁ ἄγγλος περιηγητὴς Chandler, ὅστις εὗρεν αὐτὸ κεκαλυμμένον ὑπὸ θάμνων [1]. Τὰ αὐτὰ ἀναφέρει καὶ ὁ Leake, ἐπιπροσθέτων ὅτι οὐδὲν ἴχνος τῆς σκηνῆς ἐσώζετο, τινὰ δὲ τῶν ἑδωλίων εἶχον ἐκτοπισθῆ ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς φυέντων ἀγρίων δένδρων [2]. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ τῶν καταπεσόντων χωμάτων θὰ ἦτο τὸ κοῖλον τότε ὅλως σχεδὸν ἀφανές, διότι ὁ αὐτὸς περιηγητὴς οὐδὲ τὰ ἄκρα αὐτοῦ ἐδυνήθη νὰ διακρίνῃ καὶ διὰ τοῦτο κατέτασσεν αὐτὸ [3] εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν τῶν θεάτρων, εἰς τὰ θέατρα δηλ. ἐκεῖνα, ὧν τὰ ἀναλήμματα προεκβαλλόμενα ἀποτελοῦσιν εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ οὐχὶ ἀμβλεῖαν γωνίαν.

Ἐν τούτοις ὁ Donaldson ἐν τῷ Antiquities of Athens, Supplementary (κεφ. VI, Pl. I) [4] παρέσχε σχεδιογράφημα τοῦ θεάτρου ἀπεικονίσας καί τινα τῶν καθέκαστα αὐτοῦ [5]. Αἱ ἐργασίαι ὅμως αὗται οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἀληθείας. Καὶ πρῶτον μὲν εἰκονίζει ὅλως φαντασιώδη σκηνὴν προσθέτων καὶ στοὰν πέραν τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῆς τοίχου, ἐν ᾧ ὁ αὐτὸς ὁμολογεῖ ὅτι οὐδὲν ἴχνος

[1]) R. Chandler, Travels in Greece σελ. 225 κ. ἑ. Ὁ αὐτὸς διηγεῖται ὅτι, καθ' ἁ ἀνέφερον αὐτῷ οἱ Λιγουριᾶται, οἱ Τοῦρκοι εἶχον μεταφέρει ἐκ τοῦ θεάτρου εἰς Ἄργος καὶ Ναύπλιον μαρμάρινον θρόνον μετὰ πολλῶν ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφῶν.

[2]) Leake, Travels in the Morea II, p. 424.

[3]) Leake, Asia Minor. p. 322.

[4]) Ἴδε καὶ ἀνατύπωσιν ἐν τῇ Darmstädt. Ausg. Lief. 2 Taf. 6.

[5]) Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἀνεδημοσιεύθησαν καὶ ἐν τῷ Strack's Theatergebäude.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

κιόνων ἐδυνήθη νὰ ἀποκαλύψη 1). Τὴν ὀρχήστραν δὲ ἀγνοεῖ ὡσαύτως ἐντελῶς, καὶ διὰ τῆς φαντασίας εἰκονίζει. Ἐν τῷ σχεδιογραφήματι δὲ τοῦ κοίλου ἀγνοεῖ καὶ αὐτὸ τὸ σωζόμενον μέρος, διότι τὴν πρὸς ἀμφότερα τὰ κέρατα τελευταίαν κερκίδα ὑποθέτει ἐλλείπουσαν, ἐν ᾧ σώζεται κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος. Ἐκ τοῦ διαζώματος δὲ τοῦ διαχωρίζοντος τὸ κοῖλον εἰς ἄνω καὶ κάτω ζώνην γνωρίζει μόνον τὸν δρόμον καὶ τὴν πρὸ αὐτοῦ σειρὰν θρόνων, ἀγνοεῖ δὲ τὴν κρηπῖδα καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἑτέραν σειρὰν θρόνων. Ὁ θρόνος δέ, ὃν εἰκονίζει, πρῶτον μὲν δὲν ἀνήκει εἰς τὴν πρὸ τοῦ δρόμου σειράν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπὶ τῆς κρηπῖδος, τὴν ἄγνωστον αὐτῷ, δεύτερον δὲ δὲν κεῖται καταλλήλως. Ἀλλὰ τὸ πάντων χείριστον, ὅπερ συγχρόνως δεικνύει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Donaldson τὸ κοῖλον ἦτο ὅλως κεκαλυμμένον ὑπὸ χωμάτων, ὥσπερ καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἡμετέρων ἐργασιῶν, εἶνε, ὅτι κατὰ τὸ σχεδιογράφημα τοῦτο μ ί α μόνον κερκὶς τῆς ἄνω ζώνης τοῦ κοίλου ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἑκάστην τῆς κάτω, καὶ οὐχὶ δ ύ ο ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα. Οὕτως ἐν τῇ ἄνω ζώνῃ εἰκονίζονται μόνον δ ώ δ ε κ α κερκίδες ἐν ᾧ σώζονται νῦν καὶ ἐν καλλίστῃ καταστάσει διατηροῦνται ε ἴ κ ο σ ι δ ύ ο, θὰ ἦσαν δ' ε ἴ κ ο σ ι τ έ σ σ α ρ ε ς.

Ἐάν τις δ' ἀποβλέψῃ εἰς ταῦτα καὶ παραβάλῃ τὰ σχεδιαγραφήματα ἐκεῖνα πρὸς τὰ ἡμέτερα, θέλει ἴδει ἐναργῶς ὅτι αἱ τοῦ Donaldson ἐργασίαι οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον εἰκονίζουσι τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου ἀλλ' εἶνε προϊὸν τῆς φαντασίας αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ ἀθυμίαν προξενεῖ εἰς ἕκαστον ἀναλογιζόμενον πόσον ἀφίστανται τῆς ἀληθείας τὰ βιβλία ἐκεῖνα, ἅτινα ἐλλείψει νεωτέρων ἐργασιῶν ἀναγκαζόμεθα νὰ μεταχειριζώμεθα ὡς πηγὰς τῶν ἀρχαιολογικῶν ἡμῶν σπουδῶν!

1) Ἴδε καὶ σημ. 2 ἐν σελ. 5.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Ὕστερον δὲ τοῦ Donaldson ἐπισκεφθεὶς ὁ Blouet τὸ προκείμενον θέατρον καὶ ἐνεργήσας ἐν αὐτῷ νέας ἀνασκαφὰς ἐδημοσίευσε σχεδιογράφημα αὐτοῦ ἐν τῷ Expedition du Morée (Vol. II,pl. 78).'Ελλείψει ὅμως ἀρκουσῶν ἀνασκαφῶν δὲν ἐδυνήθη οὐδ' οὗτος νὰ ἀποκαλύψῃ καὶ ἀπεικονίσῃ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἐκ μὲν τῆς σκηνῆς εἰκονίζει λείψανά τινα· ταῦτα ὅμως καὶ ἡμαρτημένα καὶ ἐλάχιστον μέρος τῶν σωζομένων καὶ νῦν ἀποκαλυφθέντων εἶνε. Τὴν ὀρχήστραν δὲ ἀγνοεῖ καὶ οὗτος ἐντελῶς, ὥς περ καὶ ὁ Donaldson· ὡσαύτως ἀτελῆ ἔννοιαν ἔχει τοῦ διαζώματος καὶ ἀγνοεῖ τὴν κρηπῖδα καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἑτέραν σειρὰν θρόνων. Δὲν γνωρίζει δὲ καὶ οὗτος ὁλόκληρον τὸ σωζόμενον μέρος τῶν κατὰ τὰ κέρατα τελευταίων κερκίδων τῆς κάτω ζώνης τοῦ κοίλου, ἀγνοεῖ καὶ τὴν μορφὴν αὐτὴν τῶν ἑδωλίων, τὸν ἀριθμὸν τῶν κλιμάκων καὶ ἄλλα τινὰ καθέκαστα, ἅτινα δύναταί τις νὰ διακρίνῃ ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν σχεδιογραφημάτων καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐν τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ περιγραφῆς τοῦ θεάτρου.

Μετὰ τὸν Donaldson δὲ καὶ τὸν Blouet, οἱ τὸ ἱερὸν τοῦ 'Ασκληπιοῦ ἐπισκεφθέντες ἀρχαιολόγοι οὐδὲν κατώρθωσαν νὰ προσθέσωσι πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ ἀναπαράστασιν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ τοὐναντίον δι' ἐσφαλμένων καὶ ἀντιφατικῶν εἰδήσεων σύγχυσιν μεγαλητέραν ἐπήνεγκον. Οὕτω π. χ. ὁ Clarke παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῶν ἑδωλίων δὲν εἶνε ὁριζόντιος ἀλλ' ἔχει μικρὰν τινα πρὸς τὰ ἔσω κλίσιν, ἵνα μὴ διαμένῃ ἴσως ἐν αὐτῇ τὸ ἐκ τῶν ὑετῶν ὕδωρ [1]). Τὸ αὐτὸ δὲ ἀναφέρει καὶ ὁ Dodwell

---

1) « There is something remarkable even in the position of the » seats : their surface is not perfectly horizontal; the architect has » given to them a stigth inclination, perhaps that water migth not » rest upon them during rain.» Clarke Travels II, σελ. 360.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

προσθέτων ὅτι ἡ κλίσις αὕτη ἐχρησίμευεν ἴσως εἰς τὸ νὰ καθηνται οἱ θεαταὶ ἐπὶ τῶν ἑδρῶν των ἀνετώτερον [2]). Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐν τοῖς κατὰ τὰ κέρατα τοῦ θεάτρου ὁρατοῖς ἑδωλίοις παρετηρεῖτο τοιαύτη κλίσις, ἀλλ' αὕτη εἶνε καταφανὲς ἀποτέλεσμα τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἀνασείσεως τῶν ἑδωλίων, γενομένης ἐκ τῶν διὰ τῶν ἁρμογῶν αὐτῶν διελθόντων ἀγρίων δένδρων.

Ἐκ πάντων τούτων καταφαίνεται ὅτι τὸ θέατρον τοῦ Πολυκλείτου κεκαλυμμένον ὂν πρὸ αἰώνων ὑπὸ χωμάτων καὶ δένδρων, ἦτο ἄγνωστον τῇ ἐπιστήμῃ. Νῦν δὲ πρώτην φορὰν ἀπεκαλύφθη τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, καὶ ἀνεφάνη ἐν ἁπάσῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ. Ἐγένετο δὲ ἡ Ἑταιρία διὰ τῆς πράξεως ταύτης μεγάλης ὠφελείας πρόξενος τῇ Ἀρχαιολογίᾳ, διότι τὸ προκείμενον θέατρον, ὂν τὸ κάλλιστον καὶ διαπρεπέστατον τῶν ἑλληνικῶν θεάτρων καὶ ποιηθὲν ὑπὸ ἐπιφανοῦς καλλιτέχνου ἀνήκοντος εἰς τὴν ὑψίστην ἀκμὴν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, κατέχει τὰ πρωτεῖα ἐν ἅπασι τοῖς σωζομένοις θεάτροις καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀσφαλέστατον ὁρμητήριον καὶ τὴν ἐπισημοτάτην πηγὴν τῶν περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου γνώσεων ἡμῶν. Οὐ μικρὸν δ' ἐπαυξάνει τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ταύτην καὶ ἡ καλλίστη αὐτοῦ διατήρησις, ἰδίως τῆς ὀρχήστρας καὶ τοῦ κοίλου, προελθοῦσα κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς τῶν χωμάτων ἐπισωρεύσεως, ἅτινα οὕτω διεφύλαξαν αὐτὸ ἀπὸ πάσης κακοποιοῦ ἀνθρωπίνης χειρὸς καὶ ἐκώλυσαν τὰ δένδρα ἀπὸ τοῦ νὰ φυῶσιν ὑπὸ τὰ ἑδώλια καὶ οὕτω διέλθωσι διὰ τῶν ἁρμο-

---

[2]) «The seats are not perfecty horizontal but incline gently inwards, »which was perhaps intended to render the position of the conwa- »lescent audience more easy than it could have been on a completely » horizontal surface.» **Dodwell** Class. und topogr. Tour II, σελ. 258.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

γῶν αὐτῶν, ὡς ἐγένετο κατ' ἀμφότερα τὰ πολλαχῶς ἕνεκα τούτου φθαρέντα κέρατα αὐτοῦ.

Τούτων λεχθέντων μεταβαίνω εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ θεάτρου καὶ εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς γενομένων παρατηρήσεων, ἐξετάζων πάντοτε τὸ πρᾶγμα, ἐννοεῖται, ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν καὶ οὐχὶ ὑπὸ ἀρχιτεκτονικὴν ἔποψιν, διότι ἂν ἀρχιτέκτων μετέχων κλασικῆς παιδεύσεως, ἤτοι ἀρχαιολογῶν ἀρχιτέκτων, ἐξετάσῃ τὸ οἰκοδόμημα, ὡς σήμερον ἔχει, πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἀρχιτεκτονικὰ συμπεράσματα θέλει ἐξαγάγει ἐξ αὐτῶν. Τοιαύτη ὅμως ἐξέτασις εἶνε ἀλλοτρία καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀδύνατος τοῖς ἀρχαιολόγοις.

Γ'.

Τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου κεῖται ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐπὶ τῆς δυτικῆς κατωφερείας τοῦ Κυνορτίου ὄρους, ἐν μεγάλῃ χαράδρᾳ, ἥτις διὰ μικρᾶς ἐργασίας ἔλαβεν εὐχερῶς τὸ ἀναγκαῖον τοῦ κοίλου σχῆμα. Ἀποβλέπει δὲ πρὸς βορρᾶν, ἔχον μικρὰν πρὸς δυσμὰς ἀπόκλισιν, οὕτως ὥστε οἱ θεαταὶ ἐδύναντο νὰ θεῶνται οὐ μόνον τὸν πρὸ τοῦ θεάτρου περίβολον σὺν τοῖς ἐν αὐτῷ μεγαλοπρεπέσι μνημείοις, ἀλλ' ἅπασαν ἐν γένει τὴν πεδιάδα, ἤτοι τὸ ἱ ε ρ ό ν, σὺν τοῖς αὐτὸ περιβάλλουσι καταφύτοις τότε βεβαίως ὄρεσιν. Εἶνε δὲ ᾠκοδομημένον ἐξ ἐγχωρίου λευκοῦ ἀσβεστολίθου καὶ ἐκ πορίνου λίθου. Καὶ ἐκ μὲν τοῦ πρώτου πεποίηνται τὰ ἑδώλια τοῦ κοίλου καὶ οἱ ἐν αὐτῷ θρόνοι, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου τὰ ἀναλήμματα καὶ ἡ σκηνή.

Κοῖλον.

Τὸ κοῖλον τοῦ θεάτρου εἶνε μεῖζον ἡμικυκλίου καὶ ἔχει

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

σχῆμα κυκλικὸν μετὰ μικρᾶς ἀποκλίσεως. Τὰ ἑδώλια δ' αὐτοῦ σύγκεινται ἐκ πολλῶν ἀλλήλοις συνηρμοσμένων λίθων, καὶ κεῖνται ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους· μόνον κατὰ τὰ κέρατα, ἔνθα τὸ ἔδαφος δὲν εἶχε πανταχοῦ τὸ ἀναγκαῖον ὕψος, κατεσκευάσθη μικρὸν κρηπίδωμα, ὅπερ, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ εἶπον, ἔχει καταπέσει σὺν τοῖς ἐπ' αὐτοῦ ἑδωλίοις. Διαιρεῖται δὲ τὸ κοῖλον διὰ διαζώματος εἰς δύο ζώνας, ὧν ἡ μὲν ἄνω σύγκειται ἐξ εἴκοσι σειρῶν ἑδωλίων (μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς τελευταίας σειρᾶς ἐφ' ἧς ἐστηρίζοντο μόνον οἱ πόδες τῶν ἐν τῇ ἀμέσως ὑπερκειμένῃ καθημένων), ἡ δὲ κάτω ἐκ τριάκοντα δύο. Ἐὰν δ' εἰς ταύτας προσθέσωμεν καὶ τρεῖς σειρὰς θρόνων, ἔχομεν ἐν συνόλῳ πεντήκοντα πέντε σειρὰς ἑδρῶν.

Εἶνε δὲ τὸ διάζωμα μεγαλοπρεπέστατον καὶ σύγκειται ἐκ δύο διὰ πλακῶν ἐστρωμένων δρόμων καὶ ἐκ κρηπῖδος. Ὁ κύριος δρόμος ἔχει πλάτος 1,90 καὶ περιβάλλεται ἔνθεν μὲν διὰ σειρᾶς θρόνων κειμένων ἐπὶ ἰδίας βάσεως, ὑπὲρ τὴν ἀνωτάτην σειρὰν ἑδωλίων τῆς κάτω ζώνης, ἔνθεν δὲ διὰ τῆς κρηπῖδος. Αὕτη δὲ (Πίν. Γ, 4) σύγκειται α') ἐκ ταπεινῶν πλακῶν οἱονεὶ τὴν βάσιν αὐτῆς ἀποτελουσῶν καὶ ἐχουσῶν ὕψος 0,24· β') ἐκ μεγάλων πλακῶν (ὕψ. 0,90) φερουσῶν κατὰ τὰ ἄκρα ἐγγεγλυμμένην πέριξ ταινίαν καὶ γ') ἐκ γείσου ἔχοντος ὕψος 0,22 καὶ συνισταμένου ἐξ ὡραίου κυματίου καὶ ταινίας. Οὕτως ἡ ὅλη κρηπὶς ἔχει ὕψος 1,36. Ἐπὶ τῆς κρηπῖδος δὲ ταύτης, ἐχούσης πλάτος 1,25, ἤτοι ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ γείσου, ἔκειτο ἑτέρα σειρὰ θρόνων. Μεταξὺ δὲ τῶν ὀπισθίων τῶν θρόνων τούτων καὶ τῆς κατωτέρω σειρᾶς ἑδωλίων τῆς ἄνω ζώνης καταλείπεται ὁ ἕτερος δρόμος, ἤτοι μικρὸς δρομίσκος, ἔχων πλάτος 0,60. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐπὶ τῆς κρηπῖδος θρόνοι ἔχουσι πλάτος ἡμίσεος μόνον μέτρου, καταφανὲς εἶνε ὅτι δὲν ἐκά-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

λυπτον ἅπασαν τὴν τῆς κρηπῖδος ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ κατέλειπον πρὸ αὐτῶν ἀσκεπῆ ἀρκετὸν χῶρον (πλ. 0,75), δι' οὗ εὐχερῶς διήρχοντο οἱ ἐπ' αὐτῶν καθήμενοι.

Σύγκεινται δὲ ἅπαντες οἱ θ ρ ό ν ο ι οὗτοι ἐκ πολλῶν λίθων, οἵτινες ἦσαν τὸ πάλαι μολύβδῳ συγκεκολλημένοι, καὶ βαίνουσιν ἕκαστος ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου ἄκρου τῆς ἀντιστοιχούσης κερκίδος. Δὲν εἶνε ἄρα τοιοῦτοι τὸ σχῆμα, οἷοι οἱ τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου, ἀλλ' ὁμοιάζουσιν ἐντελῶς πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀνάκλιντρον (καναπέν). Ἐπιγραφὰς δὲ δὲν φέρουσι, διότι δὲν ἔχουσι κεχωρισμένας δι' ἕκαστον θεατὴν θέσεις· καὶ τοῦτο, διότι οἱ ἐπ' αὐτῶν καθήμενοι δὲν ἦσαν ἐπιφανεῖς ἄρχοντες καὶ ἱερεῖς, ὡς ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' οἱ ἐπίσημοι τοῦ Ἀσκληπιοῦ ξένοι. Ἄλλως γνωστὸν ὅτι οἱ θρόνοι τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου προέρχονται ἐκ ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ παραβάλῃ αὐτοὺς πρὸς τοὺς τοῦ θεάτρου τοῦ Πολυκλείτου καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ ἀνεύρῃ ἐν τοῖς τελευταίοις ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητά τινα [1]). Διαφέρουσι δ' ἀλλήλων

---

1) Τοιούτους τὸ σχῆμα θρόνους, οἷοι οἱ τοῦ θεάτρου τῆς Ἐπιδαύρου φαίνεται ὅτι εἶχε καὶ τὸ ἐν Θήβαις θέατρον, ὡς συμπεραίνω ἔκ τινος λίθου ἐκ τοιούτων θρόνων προερχομένου, εὑρεθέντος ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φέροντος τὴν ἐκ μεταγενεστέρων χρόνων ἐπιγραφὴν **ΑΝΤΙΩΝ**. Εἶνε δ' ὁ Ἀντίων οὗτος πιθανώτατα ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗτινος γίνεται μνεία ἐν στρογγύλῳ βάθρῳ ὑποβαστάζοντι νῦν τὴν ἱερὰν τράπεζαν τοῦ παρὰ τὴν πόλιν ναοῦ τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ. Ἡ ἐν τῷ βάθρῳ τούτῳ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως·

ΑΝΤΙΩΝ
ΑΝΕΘΕΙΚΕ
ΠΑΝΑΡΜΩΝ
ΤΟΙΣ ΘΕΟΙΣ

ὁ Ἀντίων ἄρα ἦτο εὐεργέτης τῆς πόλεως καὶ τῶν θεῶν καὶ διὰ τοῦτο, τιμῆς ἕνεκα, ὡρίσθη αὐτῷ θέσις ἐν τοῖς θρόνοις τοῦ θεάτρου. Ἐν γένει δὲ φαίνεται ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦ ὁρίζειν δι' ἐπιγραφῶν θέσεις ἐν τῷ θεάτρῳ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

κατὰ τὴν μορφὴν καὶ κατὰ τὸ ὕψος οἱ προκείμενοι θρόνοι; Οἱ μὲν πρὸ τῆς κρηπῖδος (Πίν. Γ, 4, α) εἶνε οἱ ἁπλούστατοι πάντων, οἱ δ' ἐπ' αὐτῆς (Γ, 4, δ) ἔχουσι πόδας ὀφιοειδῶς συνεστραμμένους, οἱ δὲ περὶ τὴν ὀρχήστραν (Πιν. Γ, 3.) εἶνε καὶ τούτων κομψότεροι, διότι πλὴν τῶν συνεστραμμένων ποδῶν ἔχουσι καὶ ἀναγεγλυμμένην ταινίαν κατὰ τὴν πρόσοψιν. Τῇ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ὡραιοτέρᾳ μορφῇ αὐτῶν ἀναλογεῖ καὶ τὸ ὕψος, διότι οἱ μὲν πρὸ τῆς κρηπῖδος ἔχουσιν ὕψος 0,80, οἱ δὲ ἐπ' αὐτῆς 0,85, οἱ δὲ περὶ τὴν ὀρχήστραν 0,90.

Κατὰ τὰ ἄκρα δὲ τοῦ διαζώματος ἴσως ὑπῆρχον πύλαι, δι' ὧν οἱ θεαταὶ εἰσήρχοντο ἀμέσως εἰς αὐτὸ χωρὶς νὰ ἀνέρχωνται διὰ τῆς ὀρχήστρας καὶ τῆς κάτω ζώνης τοῦ κοίλου, διότι αἱ δύο κατὰ τὰς εἰσόδους τοῦ θεάτρου, ἑκατέρωθεν τῆς ὀρχήστρας, πύλαι δὲν ἐδύναντο κάθόλου νὰ ἐξαρκῶσιν εἰς ἅπαντας τοὺς εἰς τὸ μέγα τοῦτο θέατρον συνερχομένους θεατάς. Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ εἴπω τι οριστικὸν περὶ τούτου, τὸ μὲν διότι κατὰ τὰ ἄκρα εἶνε τὸ διάζωμα κατεστραμμένον, τὸ δὲ διότι δὲν ἔσχον καιρὸν νὰ ἀποκαλύψω ὁλοσχερῶς τὰ ἀναλήμματα.

Ἄγουσι δὲ ἀπὸ τοῦ κυρίου δρόμου ἐπὶ τῆς κρηπῖδος, ἔνθα οἱ θρόνοι, καὶ εἰς τὴν ἄνω ζώνην τοῦ κοίλου, κλίμακες, αἵτινες τέμνουσιν ἑκάστη τὴν κρηπῖδα καὶ ἀποτελοῦσι συνέχειαν τῶν κλιμάκων τῆς κάτω ζώνης καὶ τῶν

εἰς ὁπωσδήποτε ἐξέχοντα πρόσωπα, ἐπεκράτει ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις. Ὅτι τοιοῦτόν τι ἐγίνετο ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς χρόνοις, οὐδεμίαν ἔχομεν μαρτυρίαν.

Παραπλησίους κατά τι θρόνους ἔχει καὶ τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου περὶ τὴν ὀρχήστραν. Ἀλλ' οὗτοι εἶνε ἁπλούστατοι κατὰ τοῦτο μόνον διαφέροντες τῶν κοινῶν ἑδωλίων, ὅτι ἔχουσιν ἀνακλίσεις κατὰ τὰ ὀπίσθια. Δὲν ἔχουσι δηλ. οὔτε πόδας οὔτε ἀνακλίσεις κατὰ τὰ πλάγια, διὰ τοῦτο κλητέοι κυρίως ἑ δ ώ λ ι α μ ε τ' ἀ ν α κ λ ί σ ε ω ν καὶ οὐχὶ θ ρ ό ν ο ι.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ἀντιστοιχουσῶν τῆς ἄνω, οὕτως ὥστε ἐδύνατό τις ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας νὰ ἀνέλθῃ μέχρι τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς ἑδωλίων ἀναβαίνων τὴν αὐτὴν κλίμακα.

Ἔχει δὲ ἡ κάτω ζώνη κλίμακας δεκατρεῖς, αἵτινες διαιροῦσιν αὐτὴν εἰς δώδεκα κερκίδας καὶ οὕτως ἐν τῷ μέσῳ, ἤτοι κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ θεάτρου, ὑπάρχει οὐχὶ κερκίς, ἀλλὰ κλῖμαξ. Ὁ ἰσχυρισμὸς ἄρα τοῦ Βιτρουβίου ὅτι τὸ ἑλληνικὸν θέατρον ἔχει ἐν τῇ κάτω ζώνῃ ὀ κ τ ὼ κλίμακας καὶ ὅτι ὡς ἐκ τοῦ οὕτως περιττοῦ ἀριθμοῦ τῶν κερκίδων ὁ ἄξων αὐτοῦ διέρχεται διὰ τοῦ μέσου κερκίδος καὶ οὐχὶ κλίμακος, ὡς ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ, ταῦτα πάντα δείκνυνται οὐχὶ ὀρθῶς ἔχοντα, ἀφοῦ τὸ ἐπισημότατον τῶν ἑλληνικῶν θεάτρων διδάσκει ἡμᾶς τὰ ἐναντία. Βαίνουσι δὲ αἱ κλίμακες αὗται μέχρι τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς ἑδωλίων τῆς ἄνω ζώνης· ἐνταῦθα ὅμως ἡ ὑπ' αὐτῶν σχηματιζομένη κερκὶς τέμνεται εἰς δύο ἴσα μέρη δι' ἑτέρας κλίμακος καὶ οὕτω διπλασιάζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν κερκίδων. Ἡ ἄνω ἄρα ζώνη διαιρεῖται δι' εἴκοσι πέντε κλιμάκων εἰς εἴκοσι τέσσαρας κερκίδας, ὧν ἀνὰ δύο ἀντιστοιχοῦσι πρὸς μίαν τῆς κάτω ζώνης. Τῶν κερκίδων δὲ τούτων σώζονται νῦν εἴκοσι δύο, ὡς καὶ ἐν τῷ σχεδιογραφήματι φαίνεται, ὧν αἱ εἴκοσι ἐν καλλίστῃ διατηροῦνται καταστάσει. Ἵνα ἀνέρχωνται δὲ οἱ θεαταὶ διὰ τῶν κλιμάκων ἀπόνως, εἰς ἑκάστην σειρὰν ἑδωλίων ἀντιστοιχοῦσι δύο ἀναβαθμοί, πλὴν τῶν τελευταίων τεσσάρων σειρῶν τῆς κάτω ζώνης ἔνθα ἀντιστοιχεῖ παραδόξως εἷς μόνος. Τοῦτο δ' ἔγεινεν ἴσως πρὸς διάκρισιν ἰδιαιτέρας τινὸς ἐνταῦθα θέσεως· ἄλλως ἡ ἐξαίρεσις καὶ ἀνωμαλία αὕτη εἶνε ἀνεξήγητος. Ἔχουσι δὲ αἱ κλίμακες μῆκος 0,74, ὥστε ἀνὰ εἷς μόνον θεατὴς ἐδύνατο νὰ ἀνέρχηται καὶ κατέρχηται δι' αὐτῶν.

Τὰ ἑδώλια δὲ ἀποτελοῦνται, ὡς ἐλέχθη, ἐκ πολλῶν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

λίθων ἀλλήλοις προσηρμοσμένων, οὐχὶ ὅμως καὶ μολύβδῳ συγκεκολλημένων, ὡς ἦσαν οἱ τοὺς θρόνους ἀποτελοῦντες λίθοι. Διαφέρουσι δ' ἀλλήλων κατὰ τὸ σχῆμα, τὰ τῆς ἄνω ἀπὸ τῶν τῆς κάτω ζώνης. Τὰ μὲν τῆς κάτω δηλ. ζώνης (Πίν. Γ, 4, 6) ὁμοιάζουσι τὴν ὅλην ἐν γένει μορφὴν τοῖς τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι ἡ κατὰ τὴν πρόσοψιν κοίλανσις βαίνει ἠρέμα καὶ μετὰ χάριτος, τὰ δὲ τῆς ἄνω διαφέρουσι κατὰ τοῦτο ὅτι τὸ ἐσκαμμένον ἐπίπεδον, τὸ χρησιμεῦον πρὸς ἐπίθεσιν τῶν ποδῶν τῶν ἐπὶ τῶν ὑπερκειμένων ἑδωλίων καθημένων, βαίνει μέχρι πέρατος τοῦ λίθου, ὥστε ἡ ἐπιφάνεια τούτων διαιρεῖται ἁπλῶς εἰς ἀνώτερον καὶ κατώτερον ἐπίπεδον. Ἔτι δὲ ἡ κατὰ τὴν ἔμπροσθεν πλευρὰν κοίλανσις δὲν βαίνει, ὥσπερ ἐν τῇ κάτω ζώνῃ, μέχρι πέρατος τῆς κερκίδος, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄκρα αὐτῆς, παρὰ τὰς κλίμακας, ὁ λίθος οὐδεμίαν κοίλανσιν ἔχει (Πίν. Γ'. 4 ε.). Ἔχουσι δὲ πλάτος τὰ ἑδώλια ἀμφοτέρων τῶν ζωνῶν 0,78 περίπου· κατὰ τὸ ὕψος ὅμως διαφέρουσιν ἀλλήλων, διότι τὰ μὲν τῆς ἄνω ζώνης ἔχουσιν ὕψος 0,43, τὰ δὲ τῆς κάτω 0,34, ἤτοι ἀκριβῶς τὸ ὕψος τῶν τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὕψος τῶν τῆς ἄνω ζώνης εἶνε κατάλληλον ἵνα κάθηταί τις ἀνέτως ἐπ' αὐτῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ τῶν τῆς κάτω, ἡ ἐν τῇ ἄνω δὲ ζώνῃ θέσις, ἡ μᾶλλον τῆς σκηνῆς ἀφισταμένη, δὲν ἐδύνατο νὰ ἦνε τιμιωτέρα τῆς ἐν τῇ κάτω, ἕπεται ὅτι θὰ ἐπέθετον πιθανῶς ἐν τοῖς τελευταίοις προσκεφάλαια, καὶ οὕτως ἐλάμβανον ταῦτα τὸ προσῆκον ὕψος.

Περιβάλλεται δὲ τὸ κοῖλον πρὸς τὰ ἄνω διὰ τείχους (πχ. 0,63) ἐκ πορίνου λίθου ᾠκοδομημένου, οὗτινος σώζονται μόνον τὰ θεμέλια. Ἀπέχει δ' αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς ἑδωλίων 2,15, καὶ οὕτω σχηματίζεται ἐνταῦθα εὐρὺς δ ρ ό μ ο ς, δι' οὗ θὰ διήρχοντο οἱ θεαταὶ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

αν ὑπῆρχόν που, ἐν τῷ περιβάλλοντι τείχει, πύλαι, ὅπερ πιθανώτατον δι' ὃν λόγον ἐξέθηκα ἀνωτέρω, ἰσχυριζόμενος ὅτι τοιαῦται πύλαι θὰ ὑπῆρχον ἴσως καὶ ἐν τῷ διαζώματι· ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει θὰ ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ὡρισμένος διὰ τοὺς μὴ εὐποροῦντας θεατάς, οἵτινες ἠκροῶντο τῆς παραστάσεως ἱστάμενοι, θὰ ἦτο δηλ. ὅ τι ἡ Gallerie τῶν νεωτέρων θεάτρων. Στοὰ δὲ ἐνταῦθα δὲν ὑπῆρχε, διότι οὔτε ἴχνη κιόνων καταφαίνονται οὔτε τεμάχιόν τι εὑρέθη. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἐν οὐδενὶ ἑτέρῳ ἑλληνικῷ θεάτρῳ παρετηρήθη τοιοῦτό τι, ἕπεται ὅτι ἡ τοῦ Βιτρουβίου μαρτυρία, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν θέατρον εἶχεν ὑπὲρ τὸ κοῖλον στοάν, προῆλθεν ἐκ συγχύσεως τούτου μετὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ. Καὶ θὰ ὑπῆρχον μὲν πιθανῶς ἐν Ἑλλάδι θέατρα ἔχοντα ὄντως στοάν, ἀλλ' αὕτη θὰ ἦτο προσθήκη γενομένη ἐν ρωμαϊκοῖς χρόνοις, ὡς ἐν παραδείγματι βλέπομεν ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Συρακουσῶν, οὗτινος τὸ κοῖλον εἶνε ἀναμφισβητήτως ἑλληνικῶν χρόνων. Τὸ θέατρον ἄλλως εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν οἰκοδόμημα, ὅπερ ἔπρεπε νὰ ὑποστῇ μεταβολάς τινας συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐποχῆς.

Τὸ περιβάλλον δὲ τοῦτο τεῖχος θὰ συνείχετο πάντως μετὰ τῶν ἀ ν α λ η μ μ ά τ ω ν, ἅτινα τὸ αὐτὸ ἔχουσι πάχος καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου εἶνε ᾠκοδομημένα. Καταλήγουσι δὲ τὰ ἀναλήμματα ἑκατέρωθεν τῆς ὀρχήστρας εἰς τετραγωνικὴν πλάκα, ἐν αἷς ἵσταντο, καθ' ἃ φαίνεται, ἀγάλματα. Κεῖνται δ' αὗται κατὰ χώραν (Πίν. Β) καὶ ἔχουσιν ὕψ. 0,27, πλ. 0,80, πάχ. 0,82. Ἡ ἐπιφάνεια δ' αὐτῶν ἔχει τετραγωνικὴν κοιλότητα (βάθ. 0,09, μ. 0,62, πλ. 0,59), πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀγάλματος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

'Ορχήστρα καὶ σκηνή.

'Ανωτέρω ἐλέχθη ὅτι τὸ κοῖλον ἔχει σχῆμα κυκλικὸν μετὰ μικρᾶς ἀποκλίσεως. Τὴν ἀπόκλισιν ταύτην δεικνύει ἡμῖν ἡ τῆς ὀρχήστρας ἀκτὶς (ἡ ἀπὸ τοῦ κέντρου μέχρι τῆς βάσεως τῶν θρόνων), ἥτις δὲν εἶνε ἴση, ἀλλ'ἔχουσα μέγεθος **12,23** ἐπαυξάνει βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἄκρα τοῦ κοίλου εἰς **13,00**. Διαιρεῖται δὲ ἡ ὀρχήστρα εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ μέν, τὸ ἀμέσως πρὸ τῆς βάσεως τῶν θρόνων, εἶνε λιθόστρωτος ζώνη, τὸ δέ, κύκλος πέραν τοῦ κοίλου βαίνων, πρὸς τὴν σκηνήν, ἔχων ἀκτῖνα **12,16**. Εἶνε δὲ τὸ ἔδαφος τῆς ζώνης ταπεινώτερον τοῦ τοῦ κύκλου κατὰ **0,21**, (Πίν. Γ', 1), καὶ ἐν αὐτῇ κατέρρεον τὰ ἐκ τοῦ κοίλου ὕδατα, ἅτινα διὰ δύο ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὀπῶν κατήρχοντο εἰς τοὺς ὑδραγωγούς (Πίν. Β). Ὁ κύκλος δὲ εἶνε ἡ κυρίως ὀρχήστρα, καὶ ἔχει τὴν περιφέρειαν λιθίνην. Τὸ ὑπὸ τῆς περιφερείας ὅμως ταύτης περιλαμβανόμενον ἔδαφος δὲν εἶνε λιθόστρωτον ἀλλὰ τεχνητὸν ἐκ κόνεως ἔδαφος, εἶνε ἄρα ἀναμφισβητήτως ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων (Σουΐδας ἐν Μ. Ἐτυμ. σελ. 743) καλουμένη κονίστρα, καὶ δεικνύει ὅτι ἡ ὀρχήστρα τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου δὲν ἦτο ἐν τοῖς καλλίστοις τῆς τέχνης χρόνοις λιθόστρωτος [1]). Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ κύκλου, ἀ-

1) Τὴν λέξιν κονίστρα, πολλοὺς σκανδαλίσασαν καὶ μάλιστα τὸν Schlegel (Ueber die scen. Anordn. des Griech. Theaters, in den Vorles. ueber dram. Kunst und Litteratur, dritte Ausg. bes. von C. Böching, Th. I, S. 277) ἡρμήνευσεν ὀρθώτατα ὁ Wieseler (Griech. Theater in Ersch und Gruber Encykl. 83 S. 202), ἰσχυρισθεὶς ὅτι οὐδὲν ἕτερον σημαίνει ἢ τὴν ὅλην ὀρχήστραν, ὅπως αὕτη ἐξετείνετο, ὅτε οὐδεμία δραματικὴ παράστασις ἐγίνετο, ὅτε δηλ. οὐδὲν ξύλινον ἰκρίωμα ἐν αὐτῇ ἀνεγείρετο. Ἀγόμενος ὅμως ἐκ τῆς κοινῶς ἐπικρατούσης γνώμης, ὅτι τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἦτο λιθόστρωτον, καὶ θέλων νὰ συμβιβάσῃ τὴν λέξιν πρὸς τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

κριβῶς ἐν τῷ κέντρῳ, εἶνε ἐμπεπηγμένος τῷ ἐδάφει περιφερὴς λίθος, (διάμ. 0,71) οὗτινος ἡ ἐπιφάνεια δὲν ἐξέχει καθόλου τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μετὰ τούτου ἀποτελεῖ. Ἐν τῷ κέντρῳ δ' αὐτοῦ ἔχει βαθεῖαν περιφερῆ ὀπὴν, ἥτις οὕτως εἶνε τὸ κέντρον τοῦ ὅλου κύκλου. Εἶνε δ' ὁ περιφερὴς οὗτος λίθος, νομίζω, ὁ β ω μ ό ς. Ἵνα δὲ ἐννοήσωμεν τὴν πρωτοφανῆ ταύτην καὶ παράδοξον διάταξιν τῆς προκειμένης ὀρχήστρας, δέον νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δράματος, καὶ ἰδίως τῆς τραγῳδίας. Εἶνε γνωστὸν ὅτι αὕτη ἀνεπτύχθη ἐκ τῶν ᾀσμάτων, ἅτινα ὁ χορὸς ᾖδεν ἐκτελῶν κυκλικοὺς χοροὺς περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου. Ὁ τόπος ἄρα, ὃν οἱ χορευταὶ κατεῖχον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης πράξεως, ἦτο κυκλικὸς, καὶ εἰς τὸ μέσον, ἤτοι εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ, ἔκειτο ὁ καίων βωμός. Ἐντεῦθεν προέρχεται ὁ πρωτοφανὴς οὗτος κύκλος καὶ ὁ περιφερὴς ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ λίθος. Ἡ ὀρχήστρα ἄρα τοῦ ἡμετέρου θεάτρου ἔχει τοιαύτην μορφὴν καὶ διάταξιν, οἵαν ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἀρχικῶς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον. Δὲν προέχει δ' ὁ βωμὸς ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, διότι δὲν ἐτελοῦντο πλέον θυσίαι κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν παραστάσεων, ἀλλ' εἶνε λίθος, ὅστις ἁπλῶς ὑπεδήλου τὴν θέσιν τοῦ ἀρχικοῦ ἐκείνου καὶ ἱεροῦ τοῦ Διονύσου βωμοῦ·

δράματος, ὅπε ὁ χορὸς ἐκινεῖτο πέριξ τοῦ καίοντος βωμοῦ, τοῦτο ἐγίνετο ἐν τῷ φυσικῷ ἐδάφει, ἡ ὀρχήστρα ἄρα ἦτο τότε τῳόντι κονίστρα· καὶ οὕτω θὰ εἶχε πιθανῶς τὸ πρᾶγμα καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ξυλίνοις θεάτροις. Ὕστερον δὲ μετεβλήθησαν μὲν αἱ περιστάσεις, (ἤτοι τὸ ἔδαφος τῆς ὀρχήστρας ἐγίνετο λιθόστρωτον), ἀλλὰ διετηρήθη ἡ λέξις. Τὸ θέατρον ὅμως τῆς Ἐπιδαύρου δεικνύει ὅτι καὶ τὰ λίθινα ἑλληνικὰ θέατρα, τὰ πρῶτα τοὐλάχιστον, δὲν εἶχον λιθόστρωτον τὸ τῆς ὀρχήστρας ἔδαφος. Οὕτω δὲ ἡ τελευταία αὕτη ἑρμηνεία τοῦ Wieseler περιττὴ καὶ ἀστήρικτος ἐξελέγχεται.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἡ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ ὀπὴ θὰ ὑπεδήλου ἴσως τὴν ἐσχάραν, διότι ἄλλως εἶνε ἀνεξήγητος. 1) Πέραν δὲ τοῦ κύκλου τούτου τῆς ὀρχήστρας, παραλλήλως τῇ ἐφαπτομένῃ αὐτοῦ, καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ ταύτης 0,38 ἐκτείνεται ἡ ἐκ λευκοῦ ἀσβεστολίθου β ά σ ι ς τ ο ῦ τ ο ί χ ο υ τ ο ῦ ὑ π ο σ κ η ν ί ο υ (Πίν. Β'.), ἥτις, καμπτομένη ὀρθογωνίως κατὰ τὰ ἄκρα, σχηματίζει τὰ π α ρ α σ κ ή ν ι α (θικλ καὶ μνζο), ἐπανερχομένη δὲ εἰς τὴν προτέραν διεύθυνσιν ἀποτελεῖ τὸ κατώφλιον ἔνθεν καὶ ἔνθεν θ υ ρ ῶ ν (εθ καὶ οπ), δι' ὧν συνεκοινώνει ἡ ὀρχήστρα καὶ αἱ εἴσοδοι τοῦ θεάτρου μετὰ τῆς σκηνῆς. Διὰ τῶν θυρῶν τούτων θὰ εἰσήρχετο μάλιστα ὁ χορὸς ἐκ τῆς σκηνῆς, ἔνθα τὸ πρῶτον ἀνήρχετο, εἰς τὴν ὀρχήστραν. Ἐκοσμεῖτο δὲ ὁ τοῖχος τοῦ ὑποσκηνίου διὰ δεκαοκτὼ ἐν ὅλῳ ἡμικιόνων ἀττικοῦ ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, ἐκ πορίνου λίθου πεποιημένων καὶ ἀμμοκονίᾳ ἐπικεχρισμένων, ὧν ἡ διάμετρος 0,33. Σώζονται δέ τινων εἰσέτι καὶ κατὰ χώραν κεῖνται αἱ βάσεις, ἓξ τὸν ἀριθμόν, ὡσαύτως σώζονται καὶ αἱ βάσεις τῶν παραστάδων τῶν θυρῶν, (ἤτοι τῶν εθ καὶ οπ), ἔτι δὲ καὶ μέρος τῶν παραστάδων αὐτῶν· αἱ τελευταῖαι ὅμως αὗται φαίνεται ὅτι ἀνεκαινίσθησαν ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις. Εὑρέθησαν δὲ πλησίον τῶν βάσεων τῶν ἡμικιόνων καὶ ἰωνικὰ γεῖσα, ὧν δύο γωνιαῖα εἰς τὰς τῶν παρασκηνίων γωνίας ἀνήκοντα. Κιονόκρανα ὅμως καὶ ἕτερα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη δὲν εὑρέ-

---

1) Ἀποβλέπων τις εἰς τὴν ὀπὴν ταύτην ἤθελεν ἴσως νομίσει, ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου λίθου ἔκειτο ἕτερος, ὅστις θὰ ἦτο μολύβδῳ συγκεκολλημένος· ἀλλ' οὔτε ἡ ὀπὴ ἔχει τοιοῦτον ἀνώμαλον σχῆμα, οἷον ἔχουσιν αἱ τῶν συγκολλωμένων λίθων, οὔτε αὖλαξ ὑπάρχει πρὸς ἔγχυσιν τοῦ μολύβδου, οὔτε ἀνάγκη ἦτο τῆς διὰ μολύβδου συγκολλήσεως, ἀφ' οὗ ὁ ἐπικείμενος λίθος δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε μέγας, ὡς ἐκφαίνεται ἐκ τῶν διαστάσεων τοῦ νῦν ὑπάρχοντος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

θησαν, εἰμὴ μόνον ἐλάχιστον τεμάχιον ἕλικος, τὸ καλούμενον ὄμμα. Μεταξὺ δὲ τῆς προκειμένης ταύτης βάσεως τοῦ τοίχου τοῦ ὑποσκηνίου καὶ τῆς τοῦ κύκλου περιφερείας εὑρέθη, ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους κείμενον, ἄγαλμα γυναικεῖον, ἡ Ὑγιεία, περὶ οὗ κατωτέρω. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων τὸ ὑποσκήνιον τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἐκοσμεῖτο δι' ἀγαλμάτων καὶ κιόνων [1]), ἀποβλέποντες εἰς τὸν τόπον τῆς εὑρέσεως τοῦ ῥηθέντος ἀγάλματος καὶ εἰς τοὺς ἡμικίονας, τοὺς τὸν τοῖχον τοῦ ὑποσκηνίου ἐπικοσμοῦντας, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τοῦτο ἐκοσμεῖτο πιθανώτατα καὶ δι' ἀγαλμάτων, ἐν οἷς ἀνήκει τὸ εὑρεθέν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θὰ ἵσταντο ταῦτα πιθανῶς μεταξὺ τῶν ἡμικιόνων, ὥσπερ ἐν παραδείγματι αἱ μεταξὺ τῶν κιόνων Νηρηΐδες, ἐν τῷ καλουμένῳ μνημείῳ τῶν Νηρηΐδων ἐν Ξάνθῳ, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Falkener ἀνοικοδόμησιν αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ τετραγωνικῷ χώρῳ τῶν παρασκηνίων κεῖνται κατὰ χώραν τετραγωνικαὶ βάσεις ἀγαλμάτων, ὧν ἡ ἐν τῷ δυτικῷ παρασκηνίῳ (ὕψ. 0,65, πλ. 0,74, πχ. 0,63) ἔχει καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἐλλειψοειδῶς ἐσκαμμένην (βάθ. 0,06, μ. 0,65, πλ. 0,50) πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀγάλματος καὶ φέρει ἐν μιᾷ τῶν πλευρῶν ἀτέχνως κεχαραγμένον διακριτικὸν σημεῖον, οἱονεὶ ἀνεστραμμένον ἀρχαϊκὸν 6. Τοῦτο δέ, καὶ μάλιστα ἡ μορφὴ αὐτῆς, ἐξογκουμένης πρὸς τὰ ἄνω καὶ οὕτω παρεχούσης σχῆμα

---

[1]) Πολυδεύκης IV, 124· «τὸ δὲ ὑποσκήνιον κίοσι καὶ ἀγαλματίοις κεκόσμητο πρὸς τὸ θέατρον τετραμμένοις, ὑπὸ τὸ λογεῖον κείμενον». Τοιαύτην ἐπικόσμησιν τοῦ τοίχου τοῦ ὑποσκηνίου, τοῦ τὸ λογεῖον ὑποβαστάζοντος, βλέπομεν καὶ ἐν ἀγγείοις (Wieseler's Theatergebäude IX, 15) καὶ μάλιστα ἐν τῷ διονυσιακῷ θεάτρῳ, οὗτινος ὅμως ὁ προκείμενος τοῖχος προέρχεται, καθ' ἃ γνωστόν, ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

οἱονεὶ τετραγωνικῆς σπείρας, δεικνύει ὅτι προέρχεται ἐκ ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἡ ἐν τῷ ἀνατολικῷ δὲ παρασκηνίῳ (ὕψ. 0,50, πλ. 0,73, πχ. 0,53) δὲν ἔχει τὴν ἐπιφάνειαν ἐσκαμμένην, διότι ἐπεστέφετο δι' ἑτέρας πλακὸς, ἐν ᾗ ἵστατο τὸ ἄγαλμα. Ἐπειδὴ δ' ἔχει τὰς πλευρὰς ἀκατεργάστους, μάλιστα τὴν μίαν αὐτῶν, τὴν πρὸς τὸ οἰκοδόμημα τῆς σκηνῆς, φαίνεται ὅτι τὸ μὲν ἦσαν αὗται ἀμμοκονίᾳ τὸ πάλαι ἐπικεχρισμέναι, τὸ δὲ καὶ ἑτέρα πλὰξ προσέκειτο τῇ πρὸς τὴν σκηνὴν πλευρᾷ, καὶ οὕτω τὸ βάθρον εἶχε μείζονας διαστάσεις, μάλιστα κατὰ τὸ πάχος. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἐπειδὴ πλησίον αὐτοῦ, εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου, εὑρέθη ἐνεπίγραφος πλὰξ, ἐπιστέφουσα βάθρον φέρον ἄγαλμα τῆς Λιβίας, καὶ ἔχουσα ἐν τῇ κάτω αὐτῆς ἐπιφανείᾳ πλ. 0,76 καὶ πχ. 0,67, ἤτοι τὸ αὐτὸ περίπου πλάτος, ὅπερ καὶ τὸ προκείμενον βάθρον, μεῖζον δὲ πάχος, ἕπεται ὅτι ἡ πλὰξ αὕτη ἐπέστεφε κατὰ μεγίστην πιθανότητα τὸ ῥηθὲν βάθρον, ὅ ἐστιν, ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ βάθρον τοῦ ἀγάλματος τῆς Λιβίας, ὅπερ τιμῆς ἕνεκεν ἀνήγειραν αὐτῇ ὁ δῆμος τῶν Ἐπιδαυρίων. Ἔμπροσθεν δὲ τῶν ἀγαλμάτων, ἤτοι ἐν ταῖς πλευραῖς ικ καὶ νξ, δὲν ὑπῆρχε τοῖχος, ὡς ἐκφαίνεται ἐκ τῶν σωζομένων βάσεων τῶν κιόνων, αἵτινες δὲν εἶνε ἡμίσεις ἀλλὰ κατὰ τὰ τρία τέταρτα πλήρεις, καὶ οὕτως ἦσαν ταῦτα ὁρατὰ τοῖς ἐν τῷ κοίλῳ θεαταῖς. Τοῖχος θὰ ὑπῆρχε ἴσως ὄπισθεν αὐτῶν, διότι ἄλλως καὶ τὸ ὑποσκήνιον δὲν θὰ ἦτο περικεκλεισμένον, καὶ δυσάρεστον συναίσθημα θὰ ᾐσθάνετο ὁ θεατής, ἄν, διὰ τοῦ χώρου, τοῦ μεταξὺ τῶν πλαγίων μερῶν τῶν ἀγαλμάτων καὶ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοίχων, ἐξετείνοντο τὰ βλέμματά του μέχρι τοῦ τοίχου τοῦ οἰκοδομήματος τῆς σκηνῆς. Οὕτως ἐσχηματίζετο ἐνταῦθα οἱονεὶ ναΐσκος τις, ἐν ᾧ ἵσταντο τὰ προκείμενα ἀγάλματα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Διὰ τοῦ τοίχου δὲ τοῦ ὑποσκηνίου καὶ τοῦ ἔμπροσθεν τοίχου τοῦ οἰκοδομήματος τῆς σκηνῆς, καὶ διὰ τῶν δύο κατὰ τὰ πλάγια τοίχων, ὧν ἕκαστος ἔχει μικρὰν θύραν, δι' ἧς συνεκοινώνει τὸ ὑποσκήνιον πρὸς τὰς ἄνω ῥηθείσας θύρας εθ καὶ οπ καὶ διὰ τούτων πρὸς τὴν ὀρχήστραν, διὰ τῶν τοίχων, λέγω, τούτων περιορίζεται ὁ χῶρος ω', (πλ. 4,24) ἤτοι τὸ ὑποσκήνιον. Ὑπεράνω δὲ τούτου ἦτον, ἐννοεῖται, τὸ λογεῖον τὸ πρὸς τὸ μέρος τοῦ κοίλου ὑπὸ τοῦ περιγραφέντος τοίχου τοῦ ὑποσκηνίου, τοῦ δι' ἡμικιόνων καὶ ἀγαλμάτων κεκοσμημένου, ὑποστηριζόμενον. Ὄπισθεν δὲ τοῦ ὑποσκηνίου καὶ τοῦ ὑπὲρ αὐτὸ κειμένου λογείου ἀνυψοῦτο τὸ τῆς σκηνῆς οἰκοδόμημα (τὸ ηφχχ') οὗ τινος οἱ μέχρι ἡμίσεος περίπου μέτρου ὑπὲρ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος σωζόμενοι τοῖχοι, οἱ κατὰ τὸ ἰσοδομικὸν σύστημα ᾠκοδομημένοι, εἶνε κατὰ μέγα μέρος ῥωμαϊκῶν χρόνων ἔργον, καθ' ἃ φαίνεται, ἐνιαχοῦ δέ, ἤτοι κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν, μεσαιωνικῶν χρόνων κατασκεύασμα, ἅτε δι' ἀσβέστου, κεράμων καὶ ἐκτετοπισμένων τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος λίθων ᾠκοδομημένος. Ἀλλὰ περὶ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου δὲν δύναμαι νὰ εἴπω τι σαφὲς καὶ ὡρισμένον, καθ'ὅσον, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ εἶπον, δὲν ἔσχον καιρὸν νὰ ἀνασκάψω αὐτό, ὅπερ οὕτω διατελεῖ πλῆρες λίθων καὶ χωμάτων. Οἱ θεμέλιοι ὅμως τοῖχοι τοῦ οἰκοδομήματος, οἱ μέχρι τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους ἀνερχόμενοι, εἶνε ἀναμφισβητήτως ἑλληνικοί.

Ὁ πρόσθιος δὲ τοῖχος τοῦ οἰκοδομήματος τούτου (ὁ ηφ), ὁ τρεῖς δεικνύων θύρας, ὧν ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὸ κέντρον τοῦ κύκλου τῆς ὀρχήστρας καὶ τὸν ἄξονα τοῦ θεάτρου, ἐκτείνεται ἔνθεν καὶ ἔνθεν (ηγ καὶ φυ) καὶ οὕτω συναντᾷ τὰς πύλας τῶν εἰσόδων τοῦ θεάτρου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Διαιροῦνται δ' αἱ μεγαλοπρεπεῖς αὗται πύλαι, διὰ παραστάδος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κατωφλίου κειμένης, εἰς δύο θύρας ἑκάστη (α καὶ ϐ, σ καὶ τ). Καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς (α καὶ σ) εἰσήρχοντο οἱ θεαταὶ εἰς τὸ θέατρον, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας (ϐ καὶ τ) ἀνήρχοντο οἱ ὑποκριταὶ καὶ ὁ χορὸς εἰς τὴν σκηνήν. Συμϐαίνει δ'ἐνταῦθα παράδοξόν τι. Τοῖχοι δηλ. ἔνθεν καὶ ἔνθεν (εδ, πρ) συναντῶσιν ὡσαύτως τὸ κατώφλιον τῶν πυλῶν δὲν βαίνουσιν ὅμως παραλλήλως πρὸς τοὺς ἀπέναντι (πρὸς τοὺς ηγ καὶ φυ) ἀλλὰ συγκλίνουσι πρὸς αὐτούς, καὶ οὕτως, ἀντὶ νὰ συναντῶσι τὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κατωφλίου παραστάδα συναντῶσιν αὐτὸ τὸ κατώφλοιον τῶν θυρῶν ϐ καὶ τ. Ἐὰν δ'ἀνυψοῦντο ὑπὲρ τὰ κατώφλια, καταφανέστατον εἶνε ὅτι τότε θὰ ἔκλειον τὰς θύρας ταύτας [1]· ὡς σήμερον ὅμως ἔχουσι, δὲν ἐξέχουσιν ὑπὲρ αὐτά· οὕτω δὲ ὑποθέτω ὅτι θὰ εἶχον καὶ ἀρχικῶς. Ἐκ τούτου δὲ φαίνεται, ὅτι ἐνταῦθα θὰ ὑπῆρχον πιθανῶς κλίμακες, αἵτινες ἦγον ἀμέσως εἰς τὰ παρασκήνια, καὶ οὕτως οἱ ῥηθέντες τοῖχοι θὰ ἦσαν μέρος τοῦ κρηπιδώματος τῶν κλιμάκων τούτων· συγκλίνουσι δ' οὗτοι, ἵνα βαίνουσι παραλλήλως σχεδὸν πρὸς τὰ ἀναλήμματα, ὅ ἐστιν, ἵνα αἱ εἴσοδοι τοῦ θεάτρου ἔχωσι τὸ αὐτὸ πλάτος καθ'ἅπασαν αὐτῶν τὴν ἔκτασιν. Τοιοῦτόν τι μόνον δύναμαι νὰ ὑποθέσω πρὸς ἐξήγησιν τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου.

Σώζονται δὲ τῶν προκειμένων πυλῶν αἱ βάσεις τῶν παραστάδων, αἵτινες εἶναι καὶ αὗται ἀττικοῦ ἰωνικοῦ ῥυθ-

---

[1] Τοῦτο θὰ ἔπειθέ τινα νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ τοῖχοι οὗτοι ᾠκοδομήθησαν ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις, ὅτε οὐδεμία χρῆσις ἐγίνετο πλέον τῶν θυρῶν ϐ καὶ τ καὶ κατ'ἀκολουθίαν ἐκλείσθησαν αὗται· ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη προσκρούει εἰς τὴν καλὴν τῶν τοίχων κατασκευήν, ὧν οἱ λίθοι εἶνε μολύϐδῳ συγκεκολλημένοι.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

μου· ἐν τῇ ἀνατολικῇ μάλιστα σώζεται καὶ μέρος αὐτῶν τῶν παραστάδων, ἑνὸς ὡς ἔγγιστα μέτρου τὸ ὕψος. Εὑρέθησαν δὲ πλησίον αὐτῶν καὶ τὰ ὑπέρθυρα καὶ διπλᾶ γεῖσα, ἤτοι τὰ τὰς θύρας ταύτας ἐπιστέφοντα· ἀλλὰ περὶ τούτων πᾶς λόγος ἄνευ σχεδιογραφημάτων εἶνε περιττὸς καὶ μάταιος [1]).

Πρὸς δυσμὰς δὲ τοῦ οἰκοδομήματος τῆς σκηνῆς, διὰ τῶν τοίχων χψ καὶ ψυ σχηματίζεται τὸ δωμάτιον φυψχ. Τοιοῦτον δὲ δωμάτιον, συμμετρίας ἕνεκα, ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καὶ πρὸς ἀνατολάς· οὐδὲν ὅμως αὐτοῦ ἴχνος ἐδυνήθην νὰ ἀποκαλύψω, καίπερ προσηκόντως τὸν χῶρον ἐκεῖνον ἐξερευνήσας. Ἐκ τούτου δὲ ἀναγκάζομαι νὰ ὑποθέσω, ὅτι οἱ τοῖχοι οὗτοι προσετέθησαν ἴσως ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις, ὅτι ἀνάγκη ἦτο ἑνὸς ἔτι δωματίου. Πρὸς ἐξακρίβωσιν ὅμως καὶ βεβαίωσιν τούτου ἔπρεπε νὰ ἀνασκαφῇ ὁλοσχερῶς καὶ τὸ δωμάτιον τοῦτο, ὅπερ ὡσαύτως διατελεῖ πλῆρες χωμάτων καὶ λίθων.

Τοσαῦτα περὶ τῶν τῆς σκηνῆς οἰκοδομημάτων, ὧν πολλὰ ἀσαφῆ καὶ ἀβέβαια ἕνεκα τῆς μὴ ἀποκαλύψεως τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῶν. Πρὶν ἢ καταπαύσω ὅμως τὸν περὶ αὐτῆς λόγον, παρατηρῶ ὅτι τὰ σωζόμενα λείψανα δεικνύουσι τὸ ἀρχικὸν αὐτῆς σχέδιον, ὅτι δηλ. τοῦτο δὲν μετεβλήθη ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις. Ναὶ μὲν ἐν τοῖς παρασκηνίοις κεῖνται κατὰ χώραν ῥωμαϊκαὶ βάσεις ἀγαλμάτων, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἕπεται ὅτι μετεβλήθη τὸ ἀρχικὸν σχέδιον, διότι ὁ στερεοβάτης τοῦ τοίχου τοῦ ὑποσκηνίου καὶ τῶν παρασκηνίων, καὶ πρὸς τούτοις τὰ κατώ-

---

[1]) Ἐνταῦθα εὑρέθησαν παραλλήλως πρὸς τὰ ἀναλήμματα κατακείμεναι καὶ πλᾶκές τινες, ἔχουσαι σχῆμα οἱονεὶ δεδεμένου βιβλίου καὶ οὖσαι τὸ πάλαι μολύβδῳ συγκεκολλημέναι. Ὑποθέτω δ' ὅτι αὗται ἔκειντο ἐπὶ τῶν ἀναλημμάτων, ἤτοι ἐπέστεφον αὐτά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

φλοια τῶν θυρῶν, εἶνε βεβαίως ἑλληνικῶν χρόνων καὶ ἐν καταδήλῳ διατελοῦσι συναφείᾳ πρὸς τὸν κύκλον τῆς ὀρχήστρας. Οἱ Ἐπιδαύριοι θέλοντες νὰ παράσχωσιν ἰδιαιτέραν τιμὴν εἰς τοὺς εὐεργέτας τοῦ ἱεροῦ ῥωμαίους, ἢ καὶ δι᾽ἄλλον τινὰ λόγον, κάλλιστα ἐδύναντο τὰ ἀρχικὰ ἀγάλματα, τὰ ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Πολυκλείτου, νὰ ἀντικαταστήσωσιν ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις δι᾽ ἑτέρων. Τοῦτο δὲν πρέπει καθόλου νὰ μᾶς ἐκπλήττῃ, ἀναλογιζομένους ὅτι καὶ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους ἵστατο ἐν τῷ Ἡραίῳ ἐπὶ ῥ ω μ α ϊ κ ῆ ς βάσεως. Οὐδὲν δὲ δεικνύουσι πρὸς τούτοις καὶ οἱ ὑπὲρ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος ἐξυψούμενοι τοῖχοι τοῦ οἰκοδομήματος τῆς σκηνῆς, οἱ προερχόμενοι πιθανώτατα ἐκ ῥωμαϊκῶν χρόνων, διότι οἱ τελευταῖοι δόμοι, οἱ θεμέλιοι λίθοι, εἶνε ἑλληνικοί. Ἐὰν ἐγίνετο μεταβολή τις ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις, πρῶτον μὲν ἔπρεπε νὰ πλησιάσῃ ἡ σκηνὴ μᾶλλον πρὸς τὸ κοῖλον καὶ νὰ μὴ ἀφίσταται πλειότερον μάλιστα, ἢ ὅσον ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ κοίλου, κατὰ Βιτρούβιον, ἡ σκηνὴ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου, δεύτερον δὲ ἔπρεπε τὸ λογεῖον νὰ γείνῃ ταπεινότερον. Καὶ ναὶ μὲν δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβῶς τὸ ὕψος αὐτοῦ, ἀλλ᾽ἀφοῦ ἐκοσμεῖτο δι᾽ ἡμικιόνων, οὐδέποτε ἐδύνατο νὰ εἶνε τοσοῦτον ταπεινόν, ὅσον τὸ ῥωμαϊκὸν λογεῖον, ἤτοι 5 π΄, θὰ εἶχε δὲ πάντως τὸ ὕψος τοῦ ἑλληνικοῦ λογείου, ἤτοι 10—12 π.

Δ΄.

Τοιοῦτον εἶνε τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου, ὅπερ ὁ Παυσανίας ἐξελάμβανεν ὡς τὸ μέγιστον τῶν ἐν Ἑλλάδι θεάτρων μετὰ τὸ τῆς Μεγαλουπόλεως καὶ ὡς τὸ διαπρεπέστατον τῶν θεάτρων τοῦ ἀρχαίου κόσμου διὰ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ κάλλος αὐτοῦ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Ἂν τὸ προκείμενον θέατρον εἶνε ὄντως τὸ δεύτερον τῶν ἑλληνικῶν θεάτρων κατὰ τὸ μέγεθος, δὲν δυνάμεθα ἐντελῶς νὰ ἐξακριβώσωμεν, διότι τὰ λοιπὰ μεγάλα τῆς Ἑλλάδος θέατρα εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος κατεστραμμένα καὶ ὡς ἐκ τούτου αἱ περὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν εἰδήσεις τῶν ἀρχαιολόγων τὸ μὲν δὲν δύνανται νὰ εἶνε ἀκριβεῖς, τὸ δὲ ἀντιφάσκουσι πρὸς ἀλλήλας. Κατὰ τὸν Κούρτιον (**Curtius** Pelop. I, 214) τὸ μέγιστον τῶν ἐν Ἑλλάδι θεάτρων εἶνε τὸ τῆς Μεγαλοπόλεως, δεύτερον κατὰ τὸ μέγεθος εἶνε τὸ διονυσιακὸν θέατρον (Pelop. II, 221) καὶ τρίτον τὸ ἐν Σπάρτῃ· ἐν ᾧ ὁ αὐτός, λόγον ποιούμενος περὶ τοῦ ἡμετέρου θεάτρου, λέγει (Pelop. II, 422) ὅτι τοῦτο ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ἦτο κατώτερον μόνον τοῦ τῆς Μεγαλοπόλεως, ἀποβλέπων προφανῶς εἰς τὴν τοῦ Παυσανίου μαρτυρίαν. Ἀλλ᾽ ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, μαθηματικὴν ἀκρίβειαν παρὰ τοῦ Παυσανίου δὲν δικαιούμεθα νὰ ἀπαιτῶμεν, τὸ προκείμενον δὲ θέατρον εἶνε τῷόντι μέγα καὶ ἐδύναντο νὰ εὑρίσκωσιν ἐν αὐτῷ ἀνέτως θέσιν οἱ πολυπληθεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ξένοι, οἱ κατ᾽ ἔτος ἔκ τε τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς γῆς εἰς τὸ ἱερὸν συνερχόμενοι. Ὠκοδομήθη δὲ καὶ τοσοῦτον μέγα καὶ μεγαλοπρεπὲς ἀνεγέρθη οὐχὶ διὰ τοὺς ἐγχωρίους ἀλλὰ διὰ τοὺς ξένους τούτους, ἐξ ὧν ἱκανὰ ἀργύρια εἰσέπραττον οἱ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἱερεῖς, οἱ τὰ τῆς περιουσίας τοῦ ναοῦ ἐπιτετραμμένοι.

Τὴν καλλιτεχνικὴν δὲ τοῦ θεάτρου ἀξίαν ἄριστα διέγνω καὶ ἐξέφρασεν ὁ Παυσανίας, διότι τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ κάλλος, δι᾽ ὧν ὑπερτέρει ἁπάντων τῶν ἀρχαίων θεάτρων, ἐναργῶς βλέπομεν καὶ θαυμάζομεν σήμερον ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ τοὐναντίον στερεῖται ἐντελῶς τοῦ κόσμου, ἤτοι τῆς πολυτελείας, δι᾽ ἧς διεκρίνοντο οὐ μόνον τὰ θέατρα ἀλλ᾽ ἅπαντα ἐν γένει τὰ τῶν ῥωμαίων οἰκοδομήματα, μεγίστην

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ἀντίθεσιν ἀποτελοῦντα πρὸς τὰ ἁπλᾶ καὶ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα τῶν Ἑλλήνων. Οὕτως ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι ὁ Πολύκλειτος παρήγαγεν ἐν τῷ περιγραφέντι θεάτρῳ, ὅ,τι ὁ Ἰκτῖνος ἐν τῷ Παρθενῶνι. Οἰκοδόμημα δὲ τοσοῦτον ἐπιφανὲς μεγάλως θὰ ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς μορφῆς καὶ διατάξεως τῶν μετ' αὐτὸ ᾠκοδομηθέντων ἐν Ἑλλάδι καὶ μάλιστα ἐν Πελοποννήσῳ θεάτρων. Ἀπόδειξις τούτου ἔστω τὸ θέατρον τῆς Αἰγίνης, ὅπερ ἦτο, κατὰ Παυσανίαν (II, 29, 11) «θεὸς ἄξιον, κατὰ τὸ Ἐπιδαυρίων μάλιστα μέγεθος καὶ ἐργασίαν τὴν λοιπήν».

Τοσαῦτα περὶ τοῦ ὑπ' ἐξέτασιν θεάτρου· νῦν δὲ μεταβαίνομεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν γενομένων ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων.

ΙΕ'.

Αἱ ἐν τῷ περιγραφέντι θεάτρῳ γενόμεναι ἀνασκαφαί, πλὴν τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, ἔφερον εἰς φῶς καὶ πολλὰ εὑρήματα, τὰ ἑξῆς :

1· *Ἄγαλμα τῆς Ὑγιείας (;)*

Τὸ ἄγαλμα τοῦτο εὑρέθη τῇ 12ῃ Ἰουνίου καὶ εἶνε τὸ ἐπισημότατον τῶν γενομένων εὑρημάτων. Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ ἔγραψα ἐκτενῆ πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν ἔκθεσιν, ἐν ᾗ, δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ Ἀ θ η ν α ί ῳ (τόμ. ι' σελ. 59—67), περιγράφων καὶ ἐξετάζων αὐτὸ ὑπὸ ἀρχαιολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν, συνεπέρανον ὅτι τὸ ἄγαλμα τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος καὶ εἶνε ἔργον τῶν νεανικῶν χρόνων τοῦ Πολυκλείτου, ἢ τοὐλάχιστον ἐποιήθη κατὰ σχεδιογράφημα αὐτοῦ. Ἐξῆγον δὲ τοιαῦτα συμπεράσματα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ὁρμώμενος τὸ μὲν ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἐν τῷ ἀνασκαπτομένῳ τότε θεάτρῳ δὲν ἔγεινε μεταβολή τις ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις, διότι τοιοῦτόν τι δὲν ἐδείκνυεν οὐ μόνον τὸ κοῖλον ἀλλ' οὐδ' ἡ ὀρχήστρα οὐδ' αὐτὸς ὁ στερεοβάτης τοῦ τοίχου τοῦ ὑποσκηνίου· ἡ ἐπὶ τὰ πρόσω ὅμως πορεία τῶν ἐργασιῶν, ἰδίως ἡ ἀποκάλυψις τῶν οἰκοδομημάτων τῆς σκηνῆς, κατέδειξεν, ὡς ἐν τῷ γ' κεφαλαίῳ ἐλέχθη, ὅτι ἐτηρήθη μὲν τὸ ἀρχικὸν τῆς σκηνῆς σχέδιον, ἐγένετο ὅμως ἀνοικοδόμησις καὶ μεταβολή τις ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις. Ὁ τελευταῖος ἄρα λόγος, ὁ εἰς τοιαύτην ἑρμηνείαν ὠθήσας με, κατέπεσε, καὶ ὑπελείφθη μόνον ὁ πρῶτος· ἀλλὰ καὶ οὕτω πέπεισμαι, ὅτι ἡ περὶ τοῦ τεχνίτου καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀγάλματος ἰσχυρισμός μου δὲν καταπίπτουσιν, εἰμὴ μόνον, ὡς καὶ τότε ἐν τῇ ἐκθέσει μου ἔλεγον, ἐὰν ἀποδειχθῇ, ὅτι τὸ προκείμενον ἄγαλμα εἶνε ἀ ρ χ α ΐ ζ ο ν. Καὶ γινώσκω καλῶς ὅτι καὶ λόγους θὰ εὕρῃ τις πρὸς ἰσχυρισμὸν τούτου, οἷον τὸν ἐνιαχοῦ πολὺν τοῦ ἔργου ἀρχαϊσμόν, τὸ βαρὺ τῆς ὅλης μορφῆς καὶ ἄλλα τινά, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι οὗτοι δὲν εἶνε ἀρκετοί. Οὕτως ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἐκθέσει μου εἶπον περὶ τούτου ἀναδημοσιεύω αὐτὰ ἐνταῦθα.

«Τὸ εὑρεθὲν ἄγαλμα εἶνε γυναικεία μορφὴ φυσικοῦ μεγέθους, ἥτις ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους εἰς βάθος 70 περίπου ἑκατοστῶν, ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ὀρχήστρας καὶ τῆς σκηνῆς χώρῳ, πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τοῦ θεάτρου μέρος, τρία περίπου μέτρα βορειοδυτικῶς τοῦ μέρους, ἔνθα ἔκειτο τὸ πρὸ μηνὸς εὑρεθὲν ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐλλείπουσι δ' αὐτῇ ἡ κεφαλή, ἀπὸ τοῦ μέσου περίπου τοῦ λαιμοῦ, αἱ ἄκραι χεῖρες ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ πήχεως καὶ οἱ δάκτυλοι τοῦ ἀριστεροῦ ποδός. Ἄλλως

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ ἄγαλμα εἶναι ἀρτιμελὲς καὶ διατηρεῖται ἐν ὁπωσοῦν καλῇ καταστάσει, ἰδίως τὰ ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ πέραν τῆς ὀρχήστρας βαίνοντος λιθίνου κύκλου, κείμενα ὀπίσθια αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ ἡ λειότης καὶ ἡ λευκότης τοῦ μαρμάρου σώζεται. Ἡ ἔμπροσθεν ὅμως ἐπιφάνεια, ἐκτεθειμένη οὖσα εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τῆς ὑγρασίας μέχρι τῆς βαθμιαίας τοῦ ἀγάλματος ἐπιχώσεως, ἀπετρίβη πολλαχοῦ καὶ ἀπώλεσε τό τε χρῶμα καὶ τὴν λειότητα τοῦ μαρμάρου· ἐπιχωθεῖσα δὲ ἔπαθε περίεργον πάθημα. Τὸ ἡνίον δηλ. τοῦ γεωργοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἢ μᾶλλον ἐπὶ αἰῶνας, διασχίζον τὸ ἔδαφος ἐνεχάραξεν ἐπ' αὐτῆς διαφόρους γραμμὰς ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἀπέκοψε τὰ ἄκρα τῶν πτυχῶν. Τοιοῦτον τι ἔπαθε καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν τοῖς ὀπισθίοις αὐτοῦ (διότι οὗτος ἔκειτο πρηνὴς) καὶ πλὰξ ἰωνικοῦ γείσου ἐκ τῆς σκηνῆς, πλησίον τοῦ ἀγάλματος κειμένη. Ἐν τούτοις ἡ πολλαπλῆ αὕτη φθορὰ δὲν παραμορφόνει τὸ ἔργον οὐδὲ καθίστησι δυσδιάκριτον τὸ κάλλος καὶ τὴν πεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ. Ἔχει δὲ ὕψος ἀπὸ τῶν ποδῶν μέχρι τοῦ σωζομένου μέρους τοῦ λαιμοῦ 1, 54 καὶ εἶνε πεποιημένον ἐκ μαρμάρου πεντελησίου.

»Κατέπεσε δὲ τὸ προκείμενον ἄγαλμα καθ' ὃν χρόνον οὐδεμία ἐπίχωσις εἶχε γείνει ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ, διότι ἔκειτο ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους καὶ ἥπτετο τῆς λιθίνης περιφερείας τοῦ τὴν κυρίως ὀρχήστραν ἀποτελοῦντος κύκλου [1]). Οὕτω δὲ ἐπιχωθὲν ἐνωρὶς κατέστη ἀφανὲς καὶ δὲν κατεστράφη ὑπὸ τῶν παρὰ τὸ ἀνατολικὸν παρασκήνιον κατασκευσάντων, κατὰ τοὺς τουρκικοὺς πιθανώτατα χρόνους, κάμινον πρὸς παραγωγὴν ἀσβέστου. Δὲν μετηνέχθη ἄρα ἄλλοθέν ποθεν, ἀλλ' ὁ τόπος τῆς εὑρέσεως αὐ-

[1]) Περὶ τοῦ τόπου τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ ἴδε καὶ σελ. 23.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

τοῦ δεικνύει ὅτι θὰ ἐχρησίμευε πρὸς κόσμον τοῦ θεάτρου, ἴσως τοῦ ὑποσκηνίου, ὅπερ, καθ' ἃ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παραδέδοται, ἐκοσμεῖτο δι' ἀγαλμάτων καὶ κιόνων. Καὶ ὄντως· αἱ ἐνταῦθα ἐργασίαι ἀπέδειξαν ὅτι ὁ ἔμπροσθεν τοῦ κύκλου τῆς ὀρχήστρας τοῖχος τοῦ ὑποσκηνίου, ὅστις θὰ ἦτο λίαν ὑψηλός, ἐκοσμεῖτο δι' ἡμικιόνων. Ἀλλ' εἴτε ἐνταῦθα ἔκειτο, εἴτε ἀλλαχοῦ, βέβαιον εἶνε, ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἐκόσμει τὸ θέατρον, ὅπερ σπουδαιότατον πρὸς τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ. Ἄλλως καὶ βάσεις ἀγαλμάτων εὑρέθησαν κατὰ χώραν κείμεναι, ὧν μία τοὐλάχιστον εἶνε ἀναμφισβητήτως τοιαύτη.

»Δὲν εἶνε δὲ τοῦτο οὐδεμία τῶν γνωστῶν ἡμῖν μεγάλων θεῶν καὶ ἐν γένει οὐδεμία γνωστὴ παράστασις· ἀφ' οὗ δὲ ἐκόσμει τὸ θέατρον τοῦ Ἀσκληπιοῦ, θὰ εἰκονίζει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν σύζυγον ἢ θυγατέρα αὐτοῦ, τουτέστι τὴν Ἠπιόνην ἢ τὴν Ὑγιείαν. Καὶ ὑπὲρ μὲν τῆς πρώτης μαρτυρεῖ ἡ ἰδιαιτέρα τιμή, ἧς ἀπήλαυεν αὐτὴ ἐνταῦθα, διότι ἐν τῷ ἱερῷ ὑπῆρχεν ἄγαλμα Ἠπιόνης καὶ ἕτερον τοιοῦτον ἐν τῇ πόλει τῆς Ἐπιδαύρου, ὑπὲρ δὲ τῆς δευτέρας ἡ σὺν τῷ Ἀσκληπιῷ ἀποδιδομένη αὐτῇ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος λατρεία καὶ ἡ παρθενικὴ μᾶλλον τοῦ ἀγάλματος μορφή. Τὸ τελευταῖον τοῦτο φαίνεταί μοι πιθανώτερον.

»Παρίσταται δὲ ἡ θεὰ ἐν ἀπολύτῳ ἠρεμίᾳ καὶ ἵσταται στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ ἔχουσα τὸν δεξιὸν ὀλίγον τι πρὸς τὰ δεξιὰ ἐστραμμένον. Ἄλλως ἀμφότεροι οἱ πόδες δὲν προεξέχουσιν ἀλλήλων, ἀλλὰ κεῖνται σχεδὸν ἐν τῇ αὐτῇ γραμμῇ, ἐφ' ὅσον εἶνε εὔκολον νὰ διακρίνῃ τις, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν δακτύλων τοῦ ἀριστεροῦ. Φέρει δὲ παχέα σανδάλια (πλ. 0,04), δι' ὧν εἶνε προσκεκολλημένη μικρᾷ τετραγωνικῇ βάσει, μὴ προεξεχούσῃ καθόλου τῆς τοῦ χιτῶνος περιφερείας καὶ ἐχούσῃ μ. 0,45

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

πλ. 0,26 καὶ πχ. 0,06, καὶ πλούσιον ἱματισμὸν συνιστάμενον εἰς ποδήρη χειριδωτὸν χιτῶνα μετὰ διπλοΐδος καὶ ἱμάτιον.

»Ὁ χιτὼν βαίνει κατὰ μῆκος τοῦ σώματος ἠρέμα καταπίπτων ἐπὶ τῶν ποδῶν, ζωννύμενος δὲ περὶ τὴν ὀσφὺν κολποῦται κατερχόμενος μέχρις ὀλίγῳ ἄνω τοῦ γόνατος, ὡραίας σχηματίζων ἐνταῦθα ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν τοῦ σώματος πτυχάς· ὑπὲρ τὸν κόλπον δὲ καταπίπτει ἡ διπλοΐς, ἐπικαλύπτουσα τὸ ἀνώτερον τοῦ σώματος μέρος καὶ καταλείπουσα γυμνὸν τὸ ὑπὲρ τοὺς μαστοὺς μέρος τοῦ στήθους. Τὸ ὑπὲρ τὸν κόλπον δὲ μέχρι τῶν ποδῶν καταπίπτον μέρος τοῦ χιτῶνος σχηματίζει παραλλήλους καὶ βαθείας, ἐπίπεδον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ἐπιφάνειαν ἐχούσας πτυχάς, ἀναμιμνησκούσας ἡμᾶς ἀρχαϊκὰ ἔργα καὶ μάλιστα τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἱπποδάμειαν. Ἡ ἐκ τούτου ὅμως προερχομένη μονοτονία αἴρεται διὰ τοῦ μικρὸν κεκαμμένου κατὰ τὸ γόνυ δεξιοῦ ποδὸς καὶ τῶν ἐνταῦθα σχηματιζομένων λεπτῶν πτυχῶν. Ἰδίως χαρακτηριστικωτάτη εἶνε πτυχὴ κατερχομένη ἀπὸ τοῦ μέσου ἀκριβῶς τοῦ γόνατος ἐπὶ τοῦ μεταταρσίου, ἔνθα ἑλκομένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου βάρους συνθλᾶται καὶ καταπίπτει. Τοιαύτη δὲ πτυχή, πρωτοφανὴς ἐφ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι ἐν τοῖς γνωστοῖς μοι ἔργοις τῆς τέχνης, φαίνεται ὅτι ἐσχηματίζετο καὶ ἐν τῇ Ἱπποδρομείᾳ.

»Τὸ ἱμάτιον δὲ συνεπτυγμένον κατὰ τὸ μέσον περίπου καλύπτει τὸ ὄπισθεν ἀνώτερον τοῦ σώματος μέρος, καὶ εἶνε ἐρριμένον ἐπὶ τῶν ὤμων κατερχόμενον οὕτω κατὰ τὰ πλάγια τοῦ σώματος καὶ ἐπικαλύπτον τοὺς βραχίονας μέχρι τοῦ μέσου τοῦ πήχεως, ὑπὸ τὸν ὁποῖον καταπίπτουσιν αἱ εὐρεῖς τοῦ χιτῶνος χειρίδες, βαθείας καὶ μεγάλας σχηματίζουσαι ὑπ' αὐτὸν πτυχάς. Εἶνε δὲ αἱ χειρίδες ἡνωμέναι τῇ διπλοΐδι, ἤτοι ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ὑφάσματος, ὥσπερ κατά τινα τρόπον ἐν τῇ καλουμένῃ Ἑσπερίδι τῆς ὀλυμπιακῆς μετόπης τοῦ Ἄτλαντος. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον δὲ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὑπὸ τὸν πῆχυν πτυχῶν τῆς χειρίδος ὑπάρχει ὁμοιότης τις πρὸς τὴν καλουμένην Πρόκνην τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ πρός τινας τῶν κορῶν τῆς ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος. Πρὸς τὰς τελευταίας μάλιστα ὁμοιάζει ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ὤμων ἐπίθεσιν τοῦ ἱματίου. Ἐπιτιθέμενον δὲ τοῦτο ἐνταῦθα σχηματίζει ὡραίας καὶ φυσικωτάτας κατὰ τοὺς βραχίονας πτυχάς, μεθ' ἱκανῆς ἐλευθερίας πεποιημέας, ἐν ᾧ ὄπισθεν ἅπτεται ἐντελῶς τοῦ σώματος καὶ σχηματίζον ὑπὸ τὸν αὐχένα ἓξ χαρακτηριστικωτάτας μηνοειδεῖς πτυχὰς κατέρχεται κατὰ μῆκος τοῦ σώματος μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ χιτῶνος· τὰ κράσπεδα δ' αὐτοῦ, ἀφειμένα πλέον, διπλοῦνται ἑκατέρωθεν ἐπαλλήλους σχηματίζοντα πτυχάς, τοιαύτας, οἵας βλέπομεν ἐν πολλοῖς ἀρχαϊκοῖς ἔργοις καὶ δὴ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν ὀλυμπιακῶν ἀετωμάτων, οἷον ἐν τῷ καλουμένῳ Ἀπόλλωνι τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος, ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου καταπίπτοντι ἱματίῳ αὐτοῦ, ἐν τῇ Στερόπῃ ὑπὸ τὸν δεξιὸν πῆχυν, καὶ ἀλλαχοῦ. Εἶνε δὲ τὰ ὀπίσθια τοῦ ἀγάλματος μετὰ μεγίστης τέχνης ἐξειργασθένα, ὥστε ἀπορεῖ τις τῇ ἀληθείᾳ πότερον νὰ θαυμάσῃ, τὴν ἐμπροσθίαν ἢ τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ μορφήν.

»Αἱ χεῖρες δὲ κάμπτονται κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἀμβλεῖαν ἀποτελοῦσαι γωνίαν, καὶ θὰ ἐκράτουν ἴσως ὄφιν καὶ δοχεῖον ἤ τι παραπλήσιον. Καὶ δοχεῖον μὲν θὰ ἐκράτει ἡ ἀριστερά, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἀνατομικῆς αὐτῆς διαπλάσεως φαίνεται, ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τὰ ἄνω, ὄφιν δὲ ἡ πρὸς τὰ πλάγια ἐστραμμένη δεξιά· οὕτω δὲ δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὸ πρᾶγμα ὥσπερ ἐν τοῖς γνωστοῖς ἐκείνοις σπαρτιατικοῖς ἐπιταφίοις ἀναγλύφοις, ἐν οἷς ὁ θανὼν ἥρως κρατεῖ ἐν μὲν τῇ μιᾷ χειρὶ κάνθαρον ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ ὄφιν,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ὅστις ὁρμᾷ ἵνα γευθῇ τοῦ ἐν τῷ δοχείῳ περιεχομένου. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ταῦτα πάντα στηρίζονται ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πιθανῆς ὑποθέσεως, ὅτι τὸ προκείμενον ἄγαλμα εἰκονίζει τὴν Ὑγιείαν.

Ἡ κόμη δὲ θὰ ἀπετέλει κόρυμβον, διότι οὐδὲν ἴχνος αὐτῆς σώζεται κατὰ τὰ νῶτα τῆς θεᾶς. Τοιαύτη εἶνε ἡ ἐν γένει τοῦ ἔργου μορφή, ἥτις ἀναπολεῖ ἡμῖν πρὸς τούτους τὰς Καρυάτιδας καὶ τὴν ἐν Μονάχῳ Εἰρήνην.

»Τὸ μᾶλλον χαρακτηρίζον τὸ ὑπ' ἐξέτασιν ἔργον ἡμῶν εἶνε ἡ ἀπόλυτος ἠρεμία καὶ ἡ ἱερατικὴ οὕτως εἰπεῖν μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο παρέστησεν αὐτὸ ὁ τεχνίτης ἐν τῇ περιγραφείσῃ στάσει, ἥτις δὲν εἶνε τυχαία τις ἀλλὰ μεμελετημένη καὶ ἐκλελεγμένη. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς ἠρεμίας ταύτης εἶνε ὅτι ἅπαντα τὰ τῆς μορφῆς συστατικὰ ἕλκονται ὑπὸ τοῦ ἰδίου βάρους καὶ ἅπτονται ἀλλήλων. Σὰρξ, χιτὼν, διπλοΐς, ἱμάτιον, χεῖρες, ταῦτα πάντα εὑρίσκονται ἐν ἐπαφῇ καὶ ἀποτελοῦσι μίαν μάζαν, καὶ ὅμως οὐδὲν τὸ παραβλάπτον τὸ ἕτερον, ἀλλ' ἕκαστον ἔχει τὴν φυσικὴν αὐτοῦ διαμόρφωσιν. Ἐντεῦθεν δὲ προέρχεται ἡ ἁρμονία τῶν καθέκαστα πρὸς τὸ ὅλον, ἥτις πείθει ἡμᾶς ὅτι τὸ ἔργον εἶνε προϊὸν τῆς πρώτης περιόδου τῆς ἀκμῆς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

»Τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην θέλοντες σαφέστερον νὰ ὁρίσωμεν παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶνε κενοφανὲς καὶ ἀποτελεῖ μεγάλην ἀντίθεσιν πρὸς τὰ γνωστὰ ἡμῖν ἔργα τῆς πρώτης ἀκμῆς τῆς ἑλληνικῆς ἢ κάλλιον εἰπεῖν τῆς ἀττικῆς τέχνης, διότι μόνον ταύτην γνωρίζομεν ἱκανῶς. Τὸ ἡμέτερον εὕρημα ὡς ἐκ τῆς στασεως καὶ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτοῦ ἔχει τι τὸ βαρὺ καὶ στερεῖται ἐντελῶς τῆς διακρινούσης τὰ ἀττικὰ ἔργα χάριτος, ἀντικαθιστῶν αὐτὴν δι' ἄκρας αὐστηρότητος. Ὁ τεχνίτης ἄρα αὐτοῦ ζητητέος οὐχὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἀλλ' ἐν τῇ χώρᾳ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ, ἐν Πελοποννήσῳ. Ἐπειδὴ δὲ σὺν τοῖς γνωρίσμασιν ἔργων τῆς ὑψίστης ἀκμῆς τῆς τέχνης ἔχει καὶ πολὺ τὸ ἀρχαϊκὸν, δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ εἶνε νεώτερον τῶν χρόνων τοῦ Πολυκλείτου. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ὥσπερ, ἐν παραδείγματι, ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι ὁ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς ἀρχιτέκτων Σκόπας, ἢ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐποίησαν καὶ τὰ πλαστικὰ ἔργα τῶν ἀετωμάτων τοῦ ναοῦ τούτου, οὕτως ἀναμφίβολον εἶνε ὅτι ὁ τοῦ θεάτρου ἀρχιτέκτων Πολύκλειτος, ὁ κατ' ἐξοχὴν γλύπτης, αὐτὸς οὗτος ἐποίησεν, ἢ τοὐλάχιστον ἐσχεδιογράφησε, καὶ τὰ ἐπικοσμοῦντα τὸ οἰκοδόμημα ἀγάλματα, ἐξ ὧν τὸ ἡμέτερον εὕρημα [1]). Ἄλλως ἀπόλυτος ἠρεμία, μεγαλοπρεπὴς παράστασις, ἁρμονία καὶ συμμετρία ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν συστατικῶν τῆς μορφῆς μερῶν, πάντα ταῦτα τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους γνωρίσματα τῶν ἔργων τοῦ Πολυκλείτου, διακρίνουσι τὸ ἡμέτερον εὕρημα· διαπρεπέστατα δὲ βλέπομεν μάλιστα ἐν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸ τετραγωνικὸν σχῆμα τάσιν τοῦ τεχνίτου, ἤτοι τὸ quadratum ἐκεῖνο τοῦ Πλινίου οὐχὶ, ἐννοεῖται, κατὰ λέξιν ἀλλ' ὡς πρέπει νὰ ἐννοῶμεν αὐτό. Ἐκ τῆς ἐλλείψεως δὲ τῆς κεφαλῆς δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νὰ παραβάλωμεν αὐτὸ πρὸς ἕτερα ἔργα δεικνύοντα ἡμῖν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τοῦ Πολυκλείτου. Ὁ πολὺς ὅμως ἀρχαϊσμὸς τοῦ ἔργου, ὅστις εἶνε μάλιστα καταφανὴς ἐν ταῖς ὑπὸ τὸν κόλπον πτυχαῖς τοῦ χιτῶνος, πείθει ἡμᾶς ὅτι ὁ Πολύκλειτος ἐποίησεν αὐτὸ πρὸ τῆς ὑψίστης ἀκμῆς καὶ τελειοποιήσεως αὐτοῦ, ἤτοι ἐν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ. Ἐκ τῶν δύο μεγάλων μαθητῶν τοῦ Ἀγελάδα, μόνος ὁ Φειδίας ἐδύνατο νὰ ἀπαλλάξῃ ταχέως

[1]) Ὅτε ἔγραφον ταῦτα ὑπέθετον ὅτι δὲν εἶχε γείνει μεταβολή τις ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

τὴν τέχνην παντὸς ἀρχαϊσμοῦ· ὁ Πολύκλειτος ὅμως, ὁ Πελοποννήσιος Πολύκλειτος, ἔπρεπε νὰ μένῃ ὀλίγον πιστὸς τῇ παραδόσει καὶ τῷ διδασκάλῳ του. Οὕτω τὸ ἡμέτερον εὕρημα ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ Ἀγελάδα εἰς τὸν μέγαν Πολύκλειτον, τὸν ποιητὴν τῆς Ἥρας καὶ τοῦ δορυφόρου, καὶ ἔχει τοιαύτην τινὰ πρὸς ἀμφοτέρους σχέσιν, οἵαν ἔχουσιν αἱ πρῶται Madonnæ τοῦ Ῥαφαὴλ πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Perugino καὶ πρὸς τὸν ἐπιφανῆ καλλιτέχνην τοῦ Βατικανοῦ.

»Καὶ ὁ τόπος ἄρα τῆς εὑρέσεως τοῦ προκειμένου ἀγάλματος καὶ αἱ περιστάσεις ἐν αἷς τοῦτο εὑρέθη καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας αὐτοῦ πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι τοῦτο εἶνε ἔργον τοῦ Πολυκλείτου, τῶν νεανικῶν πιθανώτατα χρόνων αὐτοῦ. Ἵνα δὲ ἀναγνωρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ ἔργου ἀξίαν δέον νὰ ἀποβλέψωμεν καὶ εἰς τὸν σκοπὸν ὃν ἐξεπλήρου καὶ εἰς τὸν τόπον ἔνθα τοῦτο ἵστατο.

»Ἀνωτέρω κατεδείχθη ὅτι τὸ ὑπ' ἐξέτασιν εὕρημα θὰ ἐκόσμει πάντως τὸ θέατρον· ἦτο ἄρα ἔργον ὑποτελὲς τῇ ἀρχιτεκτονικῇ. Ἐκ τούτου δὲ ἐξηγεῖται ἡ ἐν γένει ἀρχιτεκτονική, οὕτως εἰπεῖν, μορφὴ αὐτοῦ, καὶ ἰδίως αἱ ὑπὸ τὸν κόλπον τοῦ χιτῶνος πτυχαί, ὧν αἱ μὲν εἶνε οἱονεὶ ῥαβδώσεις κιόνων αἱ δὲ τετραγωνικοὶ κανόνες. Ἐὰν δὲ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἄγαλμα ἵστατο μεταξὺ τῶν ἡμικιόνων τοῦ ὑποσκηνίου, ἐξηγεῖται κάλλιστα τὸ ἄλλως παράδοξον φαινόμενον ὅτι τὰ ὀπίσθια αὐτοῦ δὲν ἔχουσι τὴν τελείαν φυσικὴν κυρτότητα ἀλλ' εἶνε κατά τι ἐπίπεδα. Ἐνταῦθα δὲ ἢ ἀλλαχοῦ που κείμενον τὸ ἔργον, ἵστατο ὁπωσδήποτε μακρὰν τοῦ θεατοῦ· ὅταν δέ τις θεᾶται αὐτὸ μακρόθεν ἐκπλήσσεται τῇ ἀληθείᾳ ἐπὶ τῷ κάλλει καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ. Ὁ πλούσιος ἱματισμὸς καὶ αἱ εὐρεῖαι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

καὶ μεγάλαι πτυχαὶ παράγουσιν ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν φωτὸς καὶ σκιᾶς καὶ ἐπιβάλλουσι σφόδρα τῷ θεατῇ.

»Τοιαῦτα περὶ τοῦ νέου ἡμῶν εὑρήμττος, ἐν ᾧ πέπεισμαι ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας ἐκτήσατο πολύτιμον κτῆμα. Νομίζω δὲ ὅτι διὰ τῶν λεχθέντων τίθεται ἡ ἀσφαλεστάτη βάσις πρὸς ὀρθὴν τοῦ ἀγάλματος ἑρμηνείαν. Τότε δὲ μόνον αἴρονται οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι, ἐὰν καταδειχθῇ ὅτι τὸ ἔργον εἶνε ἀ ρ χ α ΐ ζ ο ν· τοιαύτη ὅμως ἑρμηνεία στερεῖται ἐντελῶς πειστικῶν λόγων.»

('Εκ τοῦ «'Αθηναίου» τόμ. Ι', σελ. 59 κ. ἑ.)

---

2. *Ἄγαλμα Ἀ σ κ λ η π ι ο ῦ.*

Τοῦτο εὑρέθη κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πτέρυγα τῆς σκηνῆς καὶ ἔκειτο πρηνὲς εἰς βάθος ἡμίσεος περίπου μέτρου ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος. Εἶνε δὲ πεποιημένον ἐκ πεντελησίου λίθου καὶ ἔχει μέγεθος σχεδὸν ὑπερφυσικόν. 'Ελλείπουσιν αὐτῷ ἡ ἔνθετος οὖσα κεφαλὴ καὶ ὁ μολύβδῳ συγκεκολλημένος δεξιὸς βραχίων, ἔτι δὲ τὸ ἀπὸ τῶν γονάτων μέρος τῶν κάτω ἄκρων. Εἰκονίζεται δὲ ὁ θεὸς ἱστάμενος καὶ φέρει ἱμάτιον, ὅπερ, περιτυλίσσον στενῶς τὸ σῶμα, καταλείπει γυμνὸν τὸν δεξιὸν βραχίονα καὶ περιβάλλει τὸν ἐπὶ τοῦ γόμφου στηριζόμενον ἀριστερόν· ἔχει ἄρα τὴν αὐτὴν μορφήν, ἣν καὶ τὸ ἐν Φλωρεντίᾳ γνωστὸν ἄγαλμα τοῦ 'Ασκληπιοῦ [1]). 'Η διαμόρφωσις δὲ τῶν μελῶν τοῦ σώματος καὶ ἡ διάταξις τῶν πτυχῶν εἶνε καλλίστη· ἡ ἐργασία ὅμως ἡ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ μαρμάρου καὶ ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν πτυχῶν εἶνε πολλαχοῦ ἀτελής. 'Εκ τούτων δὲ κατάδηλον γίνεται, ὅτι τὸ ἔργον

---

[1]) Denkm. d. Kunst. I, 48, 219 a.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ἐποιήθη ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις κατὰ μίμησιν ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου, ἐξ οὗ ἐμμέσως, καθ' ἃ φαίνεται, προέρχεται καὶ τὸ ῥηθὲν ἐν Φλωρεντίᾳ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ, ὅπερ ὅμως ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν ἐξεταζόμενον εἶνε κατώτερον τοῦ ἡμετέρου εὑρήματος.

Ποῦ ἵστατο δὲ τὸ ἄγαλμα τοῦτο, δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν.

5. *Ἄγαλμα τῆς Λ ι β ί α ς (;)*

Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἔχει μέγεθος κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδὸν μικρότερον τοῦ φυσικοῦ, καὶ εὑρέθη παρὰ τὸν ἐξωτερικὸν τοῖχον τοῦ οἰκοδομήματος τῆς σκηνῆς· εἰκονίζει δὲ ῥωμαίαν γυναῖκα, πιθανῶς τὴν Λιβίαν, ἅτε ἱκανὴν ὁμοιότητα ἔχον πρὸς τὸ ἐν Πομπηίᾳ εὑρεθὲν ἄγαλμα τῆς αὐτοκρατείρας ταύτης [1]). Ἐκ τοῦ μικροῦ δ' αὐτοῦ μεγέθους καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὑρέσεως συμπεραίνω, ὅτι θὰ ἵστατο ἔν τινι κόγχῃ τῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος τῆς σκηνῆς, οἵτινες ὡς γνωστὸν ἐκοσμοῦντο δι' ἀγαλμάτων ἐν κόγχαις ἱσταμένων. Εἶνε δὲ ἔργον τῶν τελευταίων ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ οὐδεμίαν ἔχει καλλιτεχνικὴν ἀξίαν.

Ἐλλείπουσιν αὐτῷ ἡ κεφαλὴ μετὰ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τοῦ θώρακος καὶ ὁ δεξιὸς πῆχυς.

Ἔτι δὲ εὑρέθησαν

α') Τετραγωνικὴ πλὰξ ἐπιστέφουσα βάθρον ἀγάλματος καὶ φέρουσα τήνδε τὴν ἐπιγραφήν·

ΟΔΑ(ΜΟΣ Ο ΕΠΙ)ΔΑΥΡΙΩΝ
ΛΕΙΒΙΑΝ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΓΥΝΑΙΚΑ

υψ. 0,25, πλάτος τῆς ἄνω ἐπιφανείας 0,96, πχ. 0,80. Ἡ κοιλότης, ἐν ᾗ ἦτο τὸ ἄγαλμα προσκεκολλημένον, ἔχει

[1]) Denkm. d. Kunst. I, 68, 370.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

βαθ. 0,04 μ. 0,74 πλ. 0,40. Ἡ κάτω δὲ ἐπιφάνεια, ἡ τοῦ βάθρου ἁπτομένη, ἔχει πλ. 0,76, πχ. 0,67.

Περὶ τοῦ τόπου τῆς εὑρέσεως τῆς πλακὸς ταύτης καὶ τοῦ βάθρου, ὅπερ ἐπέστεφεν, ἴδε τὰ ἐν σελ. 23 λεχθέντα. Πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ βάθρου δὲ τούτου ἄγαλμα δὲν πρέπει νὰ συγχέηται τὸ εὑρεθὲν καὶ ἀνωτέρω περιγραφὲν ἄγαλμα Λιβίας.

β′) Τεμάχιον τετραγωνικῆς πλακὸς ἐπιστεφούσης βάθρον, ἐν ᾧ σώζεται καὶ ἡ ὀπή, ᾗ τινι ἦτο ἐγγομφωμένος ὁ εἷς τοῦ ἀγάλματος πούς. Εὑρέθη ἐν τῷ δυτικῷ πέρατι τοῦ ὑποσκηνίου.

γ′) Πολλὰ τεμάχια ἀγαλματίων καὶ ἀγλμάτων, ἐν οἷς διακρίνεται ἄκρα ἀνδρὸς χείρ, εὑρεθέντα ἅπαντα ἐν τῷ ὑποσκηνίῳ καὶ παρὰ τὰ ἀνατολικὰ παρασκήνια.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Δεκεμβρίου 1881.

Ὁ Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων
Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Τοπογραφικὴ θέσις τοῦ θεάτρου.

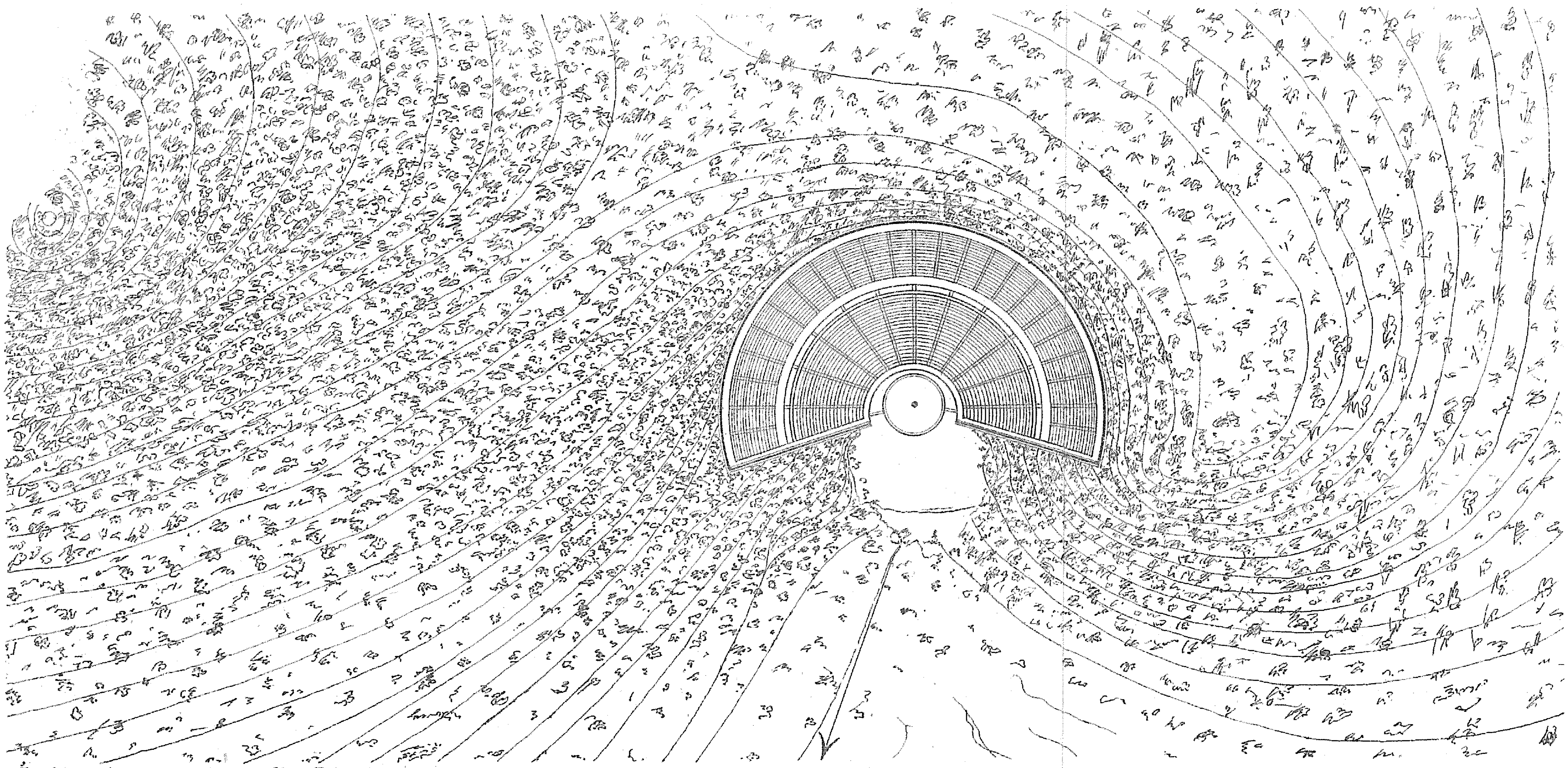

Ἐσχεδιογραφήθη ὑπὸ τοῦ Λοχαγοῦ Νικ. Σολωμοῦ.

Κλίμαξ: $\frac{1}{2000}$

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΚΑΤΟΨΙΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ.

Πίν. Β΄.

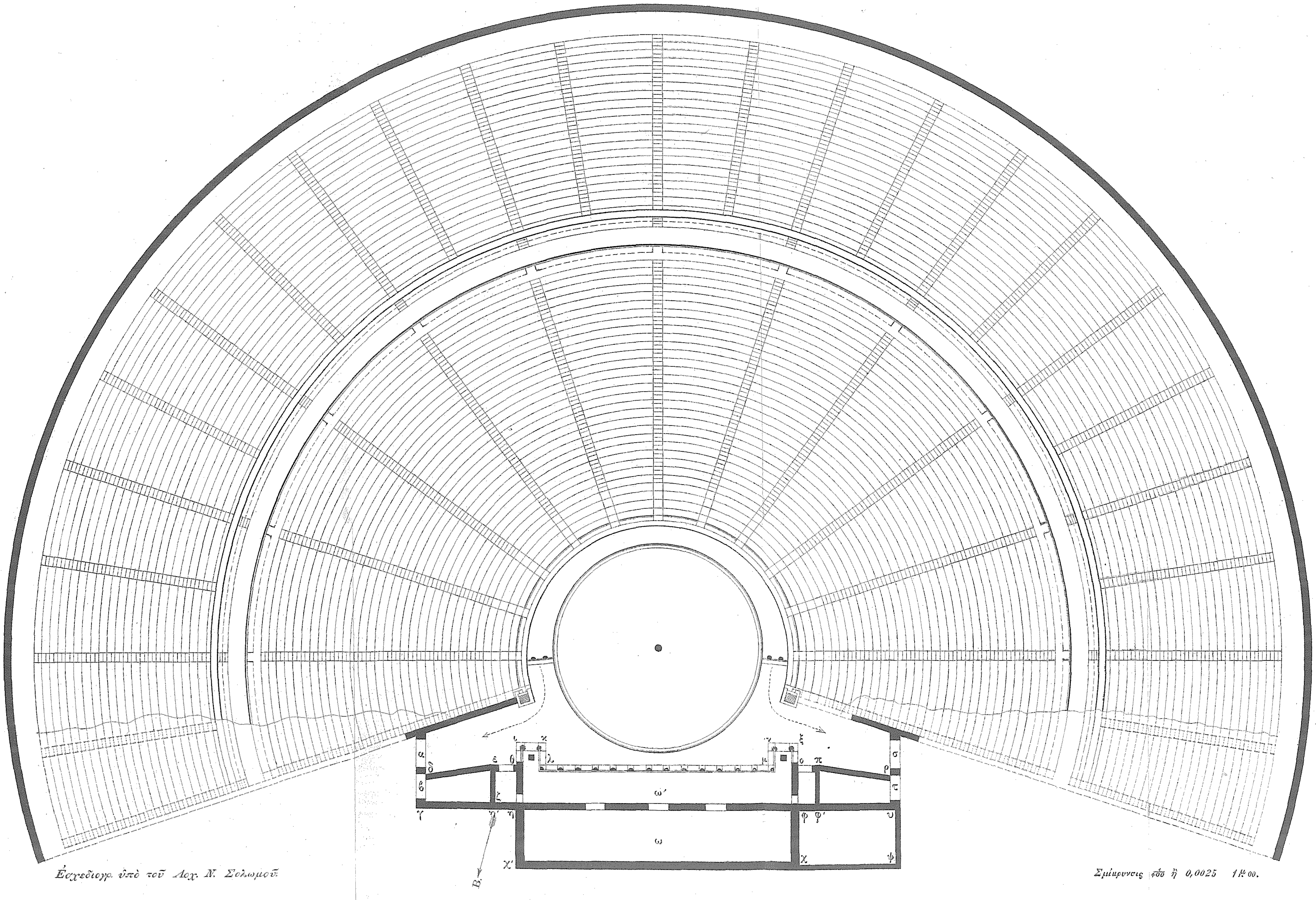

Ἐσχεδιογρ. ὑπὸ τοῦ Λοχ. Ν. Σολωμοῦ.

Σμίκρυνσις 1/400 ἢ 0,0025 1μ.00.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΔΙΑΤΟΜΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΕΣΟΝ ΚΛΙΜΑΚΟΣ.

Ἀναπαράστασις μέρους τοῦ διαζώματος μετὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ τῶν ἄνωθεν τῆς κρηπῖδος θρόνων, κατὰ τὸ ἄκρον κλίμακος.

4.

Κάτω θρόνοι περὶ τὴν ὀρχήστραν.

3.

1.

Ἄποψις.

2.

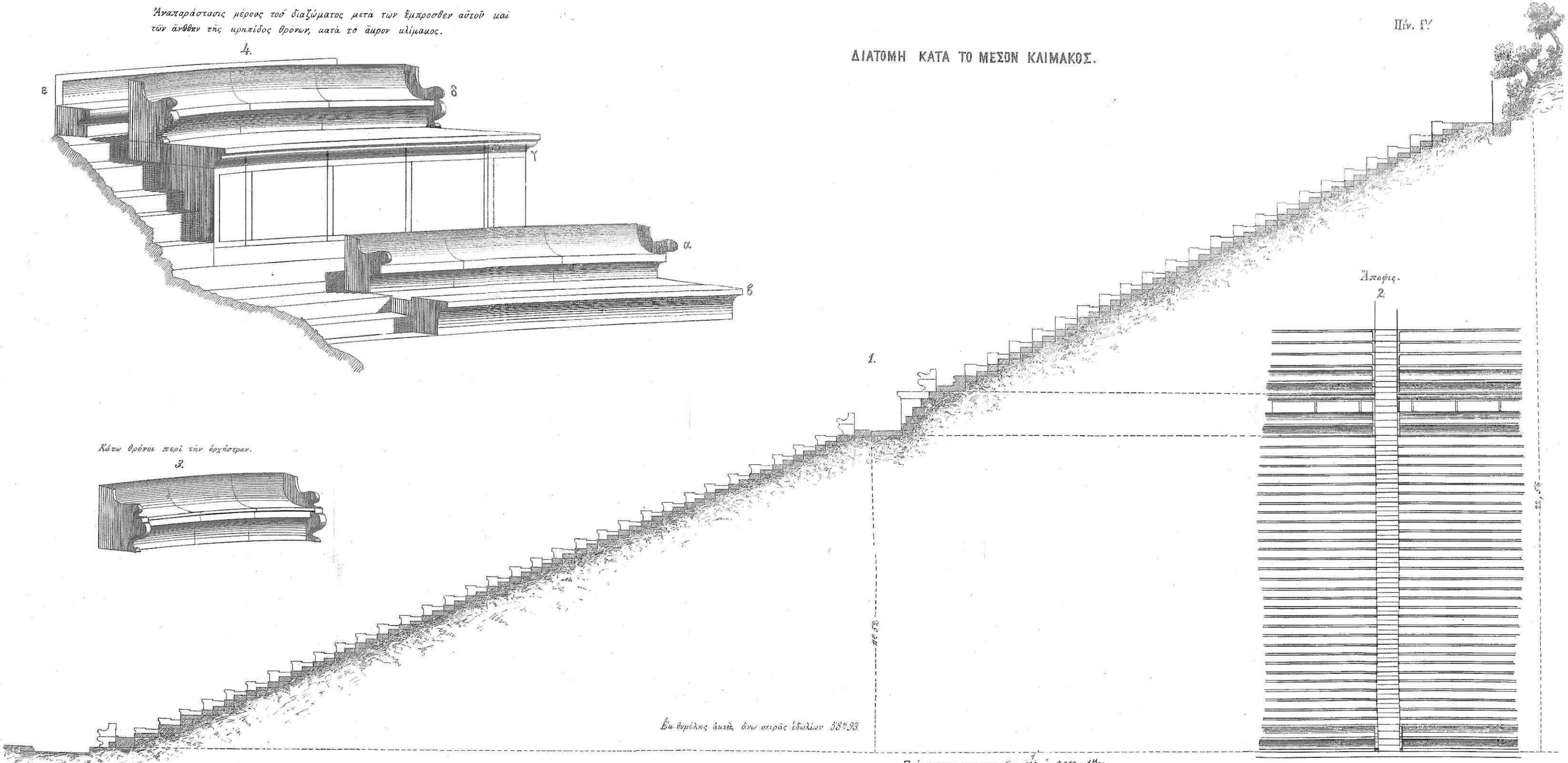

Ἐκ θυμέλης ἄκρας, ἄνω σειρᾶς ἑδωλίων 53μ.93

Σμίκρυνσις κατατομῆς 1/100 ἢ 0,010 = 1μ.00

Ἐσχεδιογρ. ὑπὸ τοῦ Λοχ. Ν. Σολωμοῦ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΤΟΜΗ ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ.

Πίν. Δ΄.

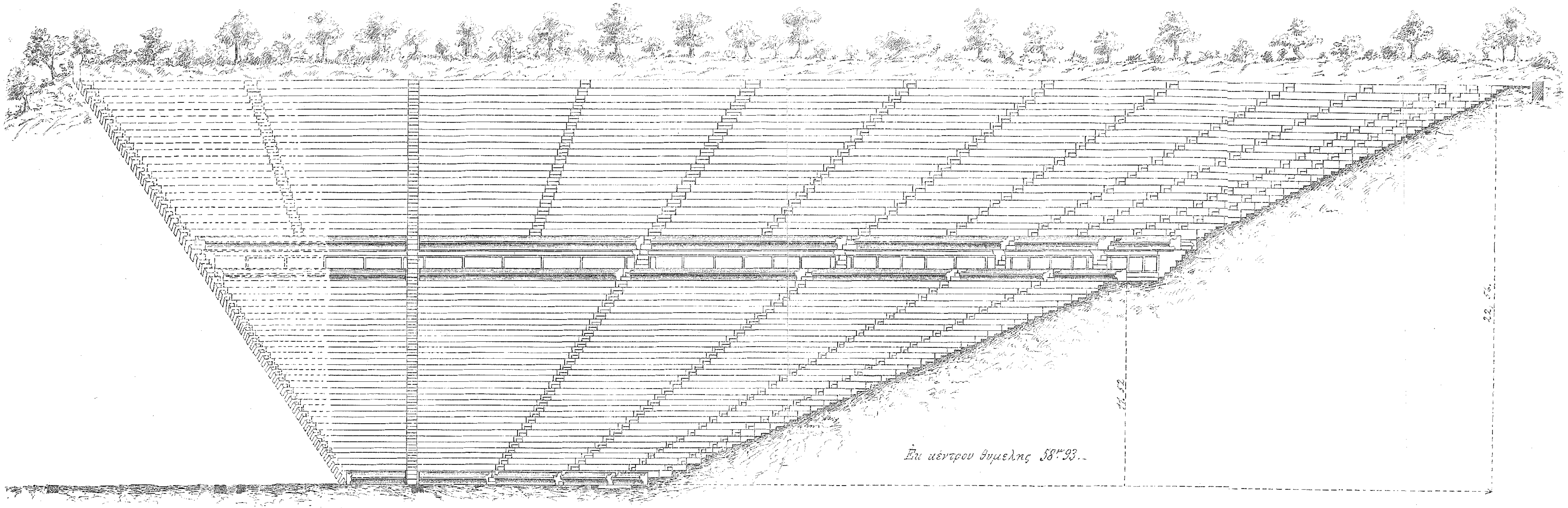

Ἐσχεδιογραφήθη ὑπὸ τοῦ Λοχαγοῦ Νικ. Σολωμοῦ.

Σμίκρυνσις $\frac{1}{200}$ ἢ 0,005 = 1.m00.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
12/10/2023 12:25:57 EEST - 167.114.118.212